

MEMORIÆ
MEDICORVM
NOSTRI SECVLI
CLARISSIMORVM
RENOVATÆ
DECAS PRIMA,
CVRANTE
M. HENNINGO VVITTEN.

FRANCOFVRTI,
Apud **MARTINUM HALLERVORD**

Typis IOANNIS ANDREÆ.

APULEIUS LIB. IX. METAM.

NEC CONSILIO PRUDEN-
TIS, NEC REMEDIO SAGACIS,
DIVINÆ PROVIDENTIÆ FATALIS
DISPOSITIO SUBVERTI VEL
REFORMARI POTEST.

VIRO

NOBILISSIMO, AMPLISSIMO,
EXCELLENTISSIMO,

DN. NICOLAO
VVITTEN A
LILIENAU,

MEDICINÆ DOCTORI EXIMIO,
SAC. REG. MAJEST. SUECIÆ
ARCHIATRO,
INQUE PATRIA PHYSICO PRIM.
AC LONGE MERITISSIMO,
MEDICO,
CUI, NEC AD DIGNOSCENDUM
PRUDENTIA,
NEC AD CURANDUM FORTUNA,
COELESTIBUS ANIMATA SUCCESSIBUS,
HACTENUS DEFUIT,
DOCTRINA ATQUE MEDENDI USU
FAMIGERATISSIMO,

DOMINO AC PATRUELI
SUO
ADMODUM DEVENERANDO,

QUOD
ADFFECTUM IN SE VERE PATERNUM
UBIVIS LUCULENTISSIME DEMON-
STRAVERIT,
ET IN HOC IPSO QUOQUE OPERE
DE PRÆCLARIS ALIQUOT ERUDITO-
RUM LUMINIBUS
MULTA VALDE APPOSITA
PROMTE HILARIQUE VULTU
COMMUNICAVÉRIT,
HQC ADDICTISSIMI ANIMI TERMMHPION
OFFICIOSE SISTIT,
EIDEMQUE SIMUL
SANAM IN CORPORE SANO
MENTEM,
LONGAM IN HAC BREVITATE
VITAM,
MEMORIAM IN ORBE IM-
MORTALEM,
ÆTERNAM DENIQ; IN COELO
FELICITATEM
TOTO PRECATUR PECTORE,
QUI EX IPSIUS INCOLUMITATE
SUAM DUCIT,
Et AD QUÆVIS OFFICIORUM GENERA,
CONSANGUINITATIS JURE,
SE IN PERPETUUM OBSTRINGIT,
M. H. VVITTE.

SERIES MEDICORVM

PRIMAE DECADIS.

Obiit anno

1609. Carolus Clusius, Doct. & Profess.

Lugdun. Bat.

1613. Ernestus Sohnerus Doct. & Profess.

Altorph.

1619. Hieronymus Fabricius ab Aqua-

pendente, D. & Profess. Patavinus.

1629. Caspar Bartholinus D. & Profess.

Hafniensis.

1636. Gregorius Horstius D.

1637. David Herlicius Doct. & Poliater

Stargard.

1638. Daniel Sennertus Doct. & Profess.

Witteberg.

1640. Petrus Kirstenius Doct. & Profess.

Upsalienfis.

1644. Joh. Baptista Helmontius Philos.

per Ignem.

1648. Caspar Hoffmannus D. & Profess.

Altorph.

EVERHARDI VORSTII

Medicinæ Professoris

ORATIO FUNEBRIS

In obitum

V. N. & CL.

CAROLI
CLUSII,
ATREBATIS,

*Habita fuit in Academia post ductum funus,
die VII. April. Anno clō Ioc IX.*

Senatores Academici, Professores CLmi, Illustres ac generosi, Barones, Viri Amplissimi, doctissimi & reverendi, juvenus ornatissima atque Reip. Spes florentissima;

Recens ac nuperum Academiae nostrae fatum, alius nunc iterum longè acerbissimus excepit casus. Extulimus paucis ab hinc diebus Josephum Scaligerum, temporum nostrorum Phœnicem; hunc brevi adedò intervallo subsecutus est Carolus noster Clusius; vix dum dolor noster aliquantò subsederat, ecce novo percellimur luctu, malumque paullo remissum rursus integrascit. Nec enim uno contenta Scaligero (in cujus tamen jactura totus ingemuit orbis) mox & alterum hoc nobis subduxit ornamentum invida Parca. Huic Venerando Seni hodiè pro vestra pietate parentastis, hujus honorandæ memoriæ huc frequenter convenistis; hujus defuncti gratia foris sordidatos, intus mærore obsessos vos mæstus intueor; hujus denique causâ in hunc locum, non tam meâ voluntate, quàm vestrâ, Patres Academici, petitione atque impulsu ascendi. Quàm durum susceperim onus, non me fugit. Dicturus enim sum de eo Viro, cujus virtutes, eruditio, in remp. litterariam merita, omnem meam dicendi vim, omnem supellectilem excedunt longè: dicturus sum in eo loco, in quem nihil adferri solet, nihil debet, nisi perfectum ingenio, elaboratum industriâ, & quod demorosos sapiat ungues. A quo dicendi

dicendi splendore tamen quam longissimè hanc meam orationem abesse probè sciam, vestrà nihilominus fretus benevolentia multus in me excusando apud vos non ero. Excusabit me Senatus Academici Decretum, quod dicendi hanc imposuit necessitatem. Excusabit pietas, quā defuncti manes prosequutus, extremum hoc officium à me desiderari passus non fui. Excusabit vitæ ac professionis meæ genus, quod ab amœnioribus istis litteris & eloquentiæ studiis multum semotum est. Excusabit demum temporis angustia, quæ meditationi accuratori spacium perexiguum concessit. Quare si non ex dignitate omnia dixero, & ex tam multis pauca solùm delibavero, haud spero apud Auditores tam æquos judicia mihi ulla fore parata iniqua. Favete igitur conatibus, Auditores humanissimi, favorisquæ vestri auram tantisper mihi concedite, dum quæ de tanto viro ab aliis aliquando ornatius dici aut felicius scribi poterunt, ego *ὡς ἐν τύπῳ* crassâq; , quod ajunt, Minervâ, adumbrare studeo.

Qui Viros præclaros laudandos sibi suscipiunt, à solo natali in quo orti, in quo primùm hauserunt cœlum, orationes suas auspicari solent non immeritò; huic enim tantum à majoribus est tributum, ut parentis Sanctissimum nobiscum commune habere voluerint, nihilq; prorsus esse, quod à nobis vel fortiter geri. vel prudenter agi. vel sapienter dici possit, cujus patria sibi non arroget jure suo partem, æquissimi rerum æstimatores censuerunt. Atrebatum urbs Galliæ Belgiæ ad Scarpum fluvium antiquissima est, ampla, elegans, amœna, aëre saluberrimo, ingeniis ac nobilitate florens; totius gentis Metropolis jam olim habita. In hac Clusius noster nascitur anno Salutis millesimo quingentesimo & vigesimo sexto, mense Febuario, Patre Michaële de l'Escluse, Domino de Watenes, & Consiliario Curiae Provincialis: Matre Gulielma Quineaut, rari exempli foemina, quo in loco parentes simul cum anima illi tradiderunt, patriam non obscuram, familiam non poenitendam, domum innocentem, opes honestas, ingenium liberale, studiisque optimarum artium capessendis aptissimum. Quare ut primùm ex ephæbis excessit, Gandavum à parentibus missus, sub optimis præceptoribus iis artibus, quibus ætas illa ad humanitatem informari solet, ritè imbutus est. Quo quidem tempore multa neque ea vulgaria spectatæ indolis edidit specimina. Ætate jam grandior factus, ad graviores

disciplinas & imprimis jus civile discendum, Lovanium totius Europæ florentissimum tunc Gymnasium, ac litterarum Emporium ablegatur: Ubi celebriores in omni scientiarum genere Viros publicè docentes cupidissimè audivit; privatim etiam quibusdam ex præcipuis & familiaritèr usus, assiduâ illâ doctorum hominum consuetudine effecit, ut brevi admodum insignem optimarum rerum peritiâ, nomenque inier æquales clarum sibi compararet. Erat enim ea tunc in urbe summus præstantissimorum Virorum & adolescentum concursus ex omnibus Europæ provinciis; & docentium discendumque studia ad æmulationem æquè fervebant. Anno ætatis vigesimo secundo Lovanio digressus, ad uberiolem ingenii cultum capiendum, & externarum regionum visendarum cupidine flagrans, in Germaniam contendit, & Marpurgi apud Chattos aliquandiu substitit, ubi Oldendorpius clariss. apud suos & externos Jurisconsultum, diligentissimè audivit: ibidemque in familiaritatem incidit Andreæ Hyperij, magnæ existimationis ac famæ apud Germanos Theologi. Hujus consilio anno insequente Wittebergam Saxonum adiit, potissimum ut Philippum Melancthonem videret, audiret & coram cognosceret; virum mehercule egregium, qui scientiarum orbem universum vel solus, vel cum paucis apud populares suos intellectione complexus est; & ob id, dum viveret, Germaniæ suæ Oraculum habitus. Circa annum Christi clc. Io. L Wittebergâ profectus Francofurtum, indeque Argentinam petiit, ubi paullulum commoratus, cum Galliæ lustrandæ teneretur desiderio, per Helvetios & Allobroges Lugdunum pervenit, hinc Montepessulum: in qua urbe certo consilio triennium totum egit, Gulielmi Rondeletij Medici celebratissimi contubernio ac mensa usus. Hoc primum in loco illum cepit Medicinæ stirpi-umque noscendarum amor, quod ad extremum usque vitæ diem raptus, juris Civilis professioni nuntium remisit, seque totum sacræ artis, & præcipuè simplicium medicamentorum cognitioni tradidit, insito quodam naturæ ductu. Assiduus ac sedulus Rondeletij, cui unicè carus & acceptus erat, auditor, ex ore docentis excepit methodum curandorum morborum particularium, quam postea typis vulgavit Laur. Joubertus. Rei herbariæ studio supra modum delectatus, sæpissimè in agrum & circumvicina loca prodibat, totamque Galliam Narbonensem per

perreptabat: neque, quod multi peregrinantes hodie faciunt, perfunctoriè aut veluti canis Nilum lambit, exteras regiones obibat, verùm pensiculatè minutissima etiam quæque animadvertibat; nec solùm rerum naturalium ibi nascentium indagatione contentus, quicquid præterea ad finem, antiquitates & populorum mores spectaret, mente & oculis attentissimis observabat. Cui inter cætera fidem facit Tabula illius chorographica Galliæ Narbonensis, quam theatro suo Geographico Abrahamus Ortelius inseruit. Dum apud Montepetlulanos degeret, Petrum Lotichium, Poëtarum Germaniæ principem, cognovit, & inter reliquos amicos familiarissimè coluit. Hujus ad Clusium versus aliquot & Epistolæ cum reliquis ejus operibus leguntur. Porro in studio Botanico, cujus incredibili flagrabat amore, ita brevi profecit, ut vel tunc Ronderio, Scyronio alijsque Academiæ illius Doctoribus liqueret, quantus in illa professione aliquando futurus esset: non obscuris quippe indicis collegebant, ad rem herbariam ornandam augendamq; natum atq; unicè factum; utpote cujus animo altissimè infixum hærebat grave illud dictum, quod apud Galenum extare novimus, & ab Oribasio repetitum legimus, simplicium medicamentorum & facultatû, quæ eis insunt, cognitionem ad eò Medico necessariam esse, ut sine ea nemo rite mederi queat. Equidem ita judico, si Medici alioquin eximii animum herbarum notitiâ spoliaveris, mentemq; nativâ stirpium specie nudaveris, licet cælo dejectus, licet Æsculapius ipse fuerit, licet omni Musarum choro stipatus, Physica, Anatomica atque Chirurgica callens, placere tamen possit ne Apollini quidem suo, utpote herbarum scientissimo. Fuit sanè hæc sapientiæ pars quæ stirpium historiam complectitur, non ita multis ab hinc annis in obscuro planè posita, densissimisque involuta tenebris. Nam præterquam quòd per se sat difficilis esset, temporum longinquitas & crebræ populorum migrationes, in causâ fuerunt, ut pleræque, ne dicam omnes, plantæ veteribus abjectis nova sæpius induerint ac commutarint nomina, ita ut pristinæ nomenclaturæ nec vola nec vestigium appareat ullum. Hinc etiam morosior æscrupæa prorsus reddita, quod prisce materiæ medicæ scriptores, stirpium, quas pro vulgò cognitis habebant, paucas inter describendum, non rarò nullas tradiderint notas, quibus à posteris recognosci possent.

Quibus & tertium accessit incommodum, quod recentiorum quidam ad primam quamque vel levissimam notam à veteribus appositam, alienas ac nonnunquam contrarias supponunt plantas, adeò ut loco salutarium remediorum, venena etiam quidam nobis surrogarint nocentissima, dam-nabili prorsus atque sceleratâ inscitâ. Quibus malis ne diutius conflictaretur Ars medendi, Summi Numinis providentiâ factum, ut patrum nostrâque memoriâ multi præ-clari exorti sint viri, qui hanc Philosophiæ partem illustrandam sibi sumpserunt; inter quos primas obtinuit Leon-icenens, Ruellius, Matthiolus, Fuchsius, Tragus, Dodo-næus, Dalechampius, Lobelius, Caspar Bauhinus, Clusius denique hic noster; de cujus in hoc studiorum genere ex-cellentia & singulari petitiâ non est quod multis apud vos disseram; res ipsa loquitur, & quæ omnium manibus te-runtur. Viri eminentissimi Scripta id abundè testantur. Inde enim apparet duo sibi potissimum proposita habuisse, ut ab antiquis descripta aut memorata, altâque jam caligine mer-sa, erueret atque in lucem protraheret; nova verò aliisque indicta ipse reperire posset, repertâque optima fide bono publico omnibus communicare. Utrumque felicissi-mè peregit, & cum immortalis nominis sui gloria perfecit. Verùm ad reliquum de Vita optimi nostri Senis sermonem regredior. Montepeffulo, post gradum, ut vocant, Li-centiæ in Medicina adeptum, discedens per Galliam Lug-dunensem, Genevamque, iterum Basileam pervenit, ubi exquisitissimis honoribus ab ordine Academico exceptus, secundo Rheno vectus Coloniam usque Agrippinæ, inde terrestri itinere Antverpiam petiit, & ab anno quinquage-simo quinto supra millesimum quingentesimum usque ad annum sexagesimum tertium in Belgio ferè hæsit, nisi quod Lutetiam Parisiorum semel excurrere illi visum. Vertit interea temporis in sermonem Gallicum Vitas Hannibalis & Scipionis à Donato Acciaivolo Latinè priùs editas, quæ inter opera Plutarchi Gallicè evulgata hodie leguntur. Do-donæi præterea Plantarum historiam in eandem linguam convertit. Anno verò sexagesimo tertio Augustam Vin-delicorum petiit, proximòque repetiit, & inde in comitatu Illustrum fratrum Fuggerorum per Belgicam, ceteramque Galliam Oceano proximam, in Hispaniam profectus est; quam universam peragravit & accuratissimè perlustravit à Pyrenæis montibus ad fretum usque Gaditanum: quo in itinere

inire ad Calpen equo dilapsus os tibiæ confregit. Olysi-
pone cùm esset, incidit fortè fortunâ in Dialogos Gartix
ab Orta Lusitanicâ linguâ conscriptos, Aromatum apud
Indos nascentium descriptionem complectentes, quos cùm
avidè percurrisset, dignosque qui toti orbi innotescerent
judicasset, Latinè vertit, & parergis amissis contraxit, addi-
tis etiam Notis. Hos primùm anno septuagesimo quarto
Christophori Plantini typis Antverpiæ publicavit: Quibus
adjunxit Nicolai Monardis, Medici Hispalensis, de simpli-
cibus med. novi orbis Librum, ex lingua itidem Hispanica
in Latinam traductum. Hispaniâ totâ discursâ in Belgium
reversus est, & in eo usque ad annum septuagesimum com-
moratus est, amicitia multorum præstantium Virorum
usus, Boysotti, Brancionis, Laurinorum fratrum, Plan-
tini, Raphelengij & aliorum. Hoc tempore ex sermone
Italico in Latînum transtulit Antidotarium, ut vocant,
Florentinum, quod anno LXVII. apud Plantinum edi-
cavit. Anno verò LXXI. in Britanniam navigavit, indeq;
reduci biennio exacto ab Imper. Maximiliano II. Augusto
Viennam Pannoniæ honestissimis conditionibus evocatus
fuit, & numero familiarium aulicorum adscriptus, com-
missâ illi etiam Horti Cæsarei curâ: In quo munere ad an-
nos circiter quatuordecim duravit, in Summa Maximil-
iani Augusti & Rudolphi F. existimatione ac gratia. Quo
tempore Pragam unâ cum Imp. Maximiliano profectus est;
quo ibidem vitâ defuncto, à Rudolpho Successore pristi-
num illi munus confirmatum fuit. Hungariam etiam, to-
tamque Austriam peragravit. Britanniam etiam permissu
Imp. iterum adiit: ubi in familiaritatem incidit generosissi-
mi Viri Philippi Sidnæi, & Francisci Drake, a quo socijsq;
ejus navalibus permulta didicit, quæ ad Exoticorum histo-
riam spectant. In aula Cæsarea quamdiu fuit, totum in-
vestigationi stirpium se dabat, ejusq; rei causâ sæpissimè in
vicinos Pannoniæ agros montesque excurrebat. Hyberno
verò tempore, & quoties otium illi esset, assiduè aliquid,
quod ad studium hoc pertineret, commentabatur. Edidit
enim anno LXXVI. typis Plantinianis, Hispanicarum stir-
pium à se observatarum Historiam; præter Gartix ab Or-
ta Dialogos, Christophori à Costa Historiam Aromatum,
& Nicolai Monardis Novi Orbis Simpl. med. Anno au-
tem 83. Plantarum Pannonicarum observationes, Versa-
bantur eodem tempore in aula Jo. Sambucus, Jul. Alexan-
drinus,

drinus, Crato, Dodonæus, aliq; non pauci Viri doctissimi; quos omnes amore sibi devinctos habuit. Patuit etiam illi aditus in multorum principum & illustrium Virorum amicitiam; inter quos potissimum colebat, maximèque familiares habebat Comitem à Serotin, & Baronem à Batthyán, Hungariæ Proceres. Aulicæ tandem vitæ pertæsus, anno LXXXVII. Francofurtum ad Mœnum concessit; ibique per annos fermè sex privatim egit, sibi que vixit: nisi quod interdum ad Principem Guilielmum Lantgraviū commearé solet: cui tantoperè acceptus fuit, ut annuo illum honoraret stipendio, tantoperè familiaris, ut eadem cum illo veheretur rhedâ, intimèque consuesceret. Complures etiam alios in hoc secessu, ut erat lenissimæ consuetudinis homo, comparavit sibi amicos, magni nominis regum ac principum legatos. Illic cum esset, vertit è lingua Gallica in Latinam P. Bellonij Observationes, quas anno LXXXIX. publicavit addito ejusdem Bellonij libello de neglecta stirpium cultura. Demum anno XCIII. ab Academiæ nostræ Curatoribus honorificis litteris & stipendio invitatus, huc venit. Ita enim judicabant Viri prudentissimi, à tam clari hominis præsentia, non minimum splendoris Academiæ huic accessurum: nec opinione sua frustrati sunt: quamdiu enim apud nos fuit, quâ publicè quâ privatim utilis esse nullo unquam tempore destitit. Scripta sua omnia ad incudem hîc revocavit, extremamq; manum addidit, & in duos tomos digessit, titulis Historiæ Rariorum Plantarum & Exoticorum: additis etiam alijs quibusdam libellis, Epistolis & Observationibus. Nec solum scriptis æterna memoriâ dignis illustre reddidit Gymnasium hoc: sed quotidianis sermonibus omnes, qui ad ipsum ventitabant, erudiebat benignèque omnia sua commonstrabat atque communicabat. Aded ut cui conferre cum illo liberet, non inter plantas versari, sed in Philosophiæ sinu conquiescere sibi videretur. Erant quippe in hoc viro præter stirpium cognitionem exactissimam, complures aliæ & insignes dotes Linguarum præter Græcam & Latinam, Hispanicæ, Italicæ & Germanicæ callentissimus fuit: & qui Italiam nunquam viderat, optimè tamen illius gentis loquebatur & scribebat lingua. Historiarum & Geographiæ peritissimus; memoriæ tam felicitis, ut quæcunque inter peregrinandum etiam minutissima quæq; observasset, ad unguem teneret & tanquam in numerato haberet. Pietatis in DEUM atque homines

homines non obscura reliquit indicia: Ipse cum major natus esset, fratri tamen minori cessit ultro feudo ac dominio Watenesij; exemplo nostris hisce moribus raro. Attritis præterea suorum ob bellum nostrum civile opibus, liberali manu subvenit ex eo quod frugali sua & cœlibe vita reliquum sibi fecerat: cibi enim potusque desiderio naturali, non voluptate, modus illi finitus erat; ab eorum ingenique procul, quorum corpora in sagina, animi in macie & veterno obrorpescent. Tranquillitas porro animi ac serenitas in illo incredibilis, quam longo usu sibi pepererat ex bona conscientia, rectis atque honestis actionibus, contemptu fortuitorum, placido vitæ & continuo tenore, unam eandemque perpetuo premente viam. Temporis tam diligens dispensator, ut nunquam deprehensus sit, extremam etiam illam ætatem, quin aut legeret aliquid aut commentaretur. Amicorum cultor religiosissimus; quos illi plurimos omnis ordinis conciliavit, præter doctrinam, multa ejus atque rara virtus animique mansuetudo. Ita ut vix dies præteriret, quo non aut ipse litteras daret, aut ab aliis acciperet, etiam ex remotissimis regnis ac provinciis. Summis Principibus quanto in pretio quamque carus fuerit, vel ex solis litteris eorum ad ipsum scriptis abunde colligere est; ita ut vix credibile sit, hominem privatum exterumque in tanta maximorum Virorum dignatione vixisse. Postremis annis duos ex amicis præcipue observavit, Josephum Scaligerum & Vincentium Pinellum; quorum excessu ita bonus indoluit Senex, ut deinceps manifestè in pejus labi & à pristino vigore sensim remittere visus sit. Valetudo illi ab ineunte ætate varia, nec satis prospera. Francosurti in luxationem coxendicum incidit: quod incommodum eo solum nomine molestius ferebat, quod non, ut ante, montes camposque invisere, plantasque indagare liceret. Herniosus etiam postremo factus est: sensibus alioquin integris ac mente. Visu tam perspicaci atque acuto, ut in extremo illo senio citra ocularium adjumentum optinè adhuc legeret, calamoque pingeret. Tandem longam ætatem & annorum decursu testis, postquam jam expleisset annum octuagesimum quartum, extremum clausit CLUSIUS diem. Vir, absit invidia dictis, paucis conferendus, vita innocentissimus, ingenio florentissimus, proposito sanctissimus, & ut verbo dicam, prisce moris & ævi. Hic agnosco
libens

libens divinam tuam, beate Scaliger, ac præſagam mentem, Recordor enim, cùm paullo ante obitum tuum Cluſius per internuntium ſeſe excuſaret, quod valetudine impeditus inviſere te ægrotantem non poſſet, reſpondiſſe te, viveret, valeret tantisper; brevi ſe viſuros iterum in beatorum ſede. Verus, ah nimium verus vates: quantulo enim tempore Cluſium præceſſit ingens illa anima? vix altero elapſo menſe ſidiſſimum ſuum ſequitur aſſequiturque Scaligerum Cluſius. Quàm forti verò ac conſtanti animo fatum ſuum excepit? quàm placidè ſupremum illud momentum & quàm avidè captavit? Quidni verò captaret homo in Chriſti Servatoris Schola nutritus, & in ſpem beatæ reſurrectionis erectus? Meminerat probè, animoq; ſuo procul dubio tuncolvebat dictum illud Jobi, conſolationis pleniffimum: Scio quod Redemptor meus vivit, & noviffimo die de terra ſurrecturus ſim; & rurfus circumdabor pelle meâ, & in carne mea videbo DEUM. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

Talem tantumque Virum amiſimus, Auditores; cujus ſanè beatitudini uti nos invidere impium planè foret, ita rurfus noſtrum nos lugere caſum nulla verat religio. Te quidem, ô beati Cluſi, ô fortunate Senex, non eſt, quod lugeamus, qui ſempiterna apud ſuperos jam fruſeris gloria: & apud nos in Summa nominis celebritate vixiſti, vivèſque etiam poſt fata æternum: eos verò attigiſti annos quos noſtrum aliquis vix ſperare auderet. Et quid ſi non attigiſſes? Noras mortalium conditionem, cui naſci contigerit, mori reſtare; intervallis nos diſtingui, exitu æquari: utque mori neminem contingit, qui non vixerit; ita nec vivere aliquem poſſe, qui non ſit moriturus. At verò noſtram nos dolemus jaſturam, noſtrum totiusque reip. litterariæ irrecuperabile damnum. Luget Academia Cratevâ, Theophrasto, Dioſcoride ſuo orbata. Luget ſtudioſa juvenus, & Aſclepiadum ſoboles tanto rei Botanicæ reſtauratore ac patre deſtituta. Quin neque omnis intra loci hujus ſepta conſiſtit dolor, claudique ſe patitur tam anguſto ſpatio: emanabat hinc in univerſam Europam, imo ad extremos Indos uſque diffundet ſe longè latèque triſte hoc nuntium. Lugebit ipſa parens rerum Natura Myſten ſuum Cluſium, cujus ingenio atque induſtriâ, opes ſuas recluſas & tam accuratè deſcriptas paulò ante lætabatur. Quare exceſſiſti tu quidem à nobis, beate Senex, & ad authorem originis

tua lætus reversus es, sed nobis omnibus desiderium tui reliquisti tristissimum, simulque memoriam nominis tui nunquam interituram. Tua enim te monimenta, tua te Virtus, ac serię aliorum laudes, non levis hæc mea ac brevis prædicatio, perpetuò celebrabunt. DEUM Sospitatorē supplicibus votis oro, obsecro, obtestor, uti volens propitius sospitet Academiam hanc, tantisque circumventam luctibus expediat, & mala, quæ jam pridem plutima perpessi sumus, lætioribus aliquando compenset eventibus. Ita voveo, ita auguror. Dixi.

IN OBITUM
Summi Botanici,
CAROLI CLUSII,
Epigramma.

Hoc sibi cùm nullos superesse videret in orbe
CLUSIUS ignotos flores, plantamve latentem,
Quid morer in terris? dixit: quid inertia duco
Tempora, natura & nostris inimica Camænis?
Præstat ut Elysios nova quæsiturus in hortos
Gramina contendam, ac lætè per amœna vires
Secussusq; vagans illic nova balsama mille,
Mille novos avido carpam mihi pollice flores,
Æternum facies quorum spirabit odorem:
Vix ea finieras, tenues ubi veltus in auras
Elysium petiit celari nemo alitis instar
CLUSIUS & mediis se protinus abdidit herbis.

A L I U D.

Non potuit plures hic quærere CLUSIUS herbas,
Ergo novus campis quærit in Elysiis.

E P I T A P H I O N.

Omnia Natura qui munera pectore CLUSIT
CLUSIUS, herbifero clauditur hoc tumulo;
JACOBUS CLUSIUS,
Med. Doctor.

E P I T A P H I U M
Divini Senis,

CAROLI CLUSII,
Viri Clarissimi & rei herbaria principis,
(B)

SCA.

HOSPES, sepulchrum quisquis aspiciū nostrum
 Hic aviternam crede ver in hāc urnā
 Croco rubente, flosculuq; spirare.
 Ego ille saxo condor hoc, in expletā
 Qui mente dudum sciscitabar, in campis
 Qua procreatrix vis ineret, & magnum
 Hoc corpus animet: qua libido portentet
 Terram, serenā nocte quum levi cælum
 Humore rotat, aut Favonius latas
 Florum papillas purpurantium suffiat.
 Non studia vulgi me, nec aspera cura
 Tenuere: non me mare togula sudatrix
 Per inquietas divitum fores egit:
 Sed, dum ferè omnes diligenter hic errant,
 Ego inter herbas fusus, è domo Ditis
 Siccis capillus innocentiam prisca
 Ruris reduxi. Sic mihi dies grati
 Fulgere: sic plus oclies decem messes
 Et tres peregi: quum nec interim tussis,
 Malusve languor, nec grævedo me putris
 Quassavit: oculos usque dum meos tandem
 Dies supremus, viq; javior fati
 Gravioze somno pressit, & semel longam
 Dormire noctem iussit, heu nimis longam
 Lex ista vitæ est fixa: quam licet dudum
 Fugisse jam viderer, haut tamen fugi.
 Feramus, hospes, hac acerba. Debentur
 Majora morti corpora, illa, quam flare
 Suā putamus inole, jam labat terra
 Nutatq;. Nata qua fuere non mirum est
 Perire; perit hoc, ecce, quod fuit semper.

PETRUS CUNÆUS.

In tumulum CLUSII.

CUm Clusi corpus tumulo Natura locaret,
 Quem mærens manibus fecerat ipsa suis,
 Ingemuit, tollensq; manus ad sidera, Terra
 Hoc peperit, cælum cætera, dixit, habet.

Qui videt hos flores tumuli de vertice nasci,
 Hac cineri tollis ultima dona dedit.

O bene, quod tumulo claudatur Clusium isto!

Qui coluit flores, floribus ille jaces.

JANUS RUTGERSIUS.

SCRIPTA.

Antidotarium Florentinum, sive de exacta componendorum Medicamentorum ratione libri tres, ex Græcorum, Arabum & recentiorum Medicorum Scriptis à Medicis Florentinis collecti, & à Carolo Clusio ex Italico sermone Latini facti: *Antverpia 1567. in 8.*

Aromatum & simplicium Medicamentorum apud Indos nascentium historia, à Gartia ab Horto Lusitanicè scripta, à Car. Clusio latinitate donata, & Iconibus notisque illustrata: *ibid. 1574. Castigator & auctior ibid. 1593. in 8.*

Aromatum & Medicamentorum in Orientali India nascentium liber Christophori à Costa, à C. Clusio ex Hispanico sermone latinus factus, & notis illustratus: *ibid. 1574. auctior & castigator 1593. in 8.*

Aliquot stirpium & Plantarum per Hispaniam observatarum historia libris duobus expressa: *ibid. 1576.*

Rariorum aliquot stirpium & plantarum per Pannoniam, Austriam & vicinas quasdam provincias observatarum historia, IV. libris expressa: *ibid. 1583. in 8. 1601. in fol.*

Observationes Medicæ Petri Bellonij è lingua Gallica in latinum conversæ, cum ejusdem libello, de neglecta stirpium cultura: *ibid. 1589. Lugd Batav. 1605. in fol.*

Aromatum & Simplicium Medicamentorum ex novo orbe delatorum historia, Hispanicè à Nicolao Monarde, Medico Hispalensi, scripta, à Carolo Clusio latine reddita, notis & iconibus illustrata: *Antwerp. 1593. in 8.*

Vitæ Hannibalis & Scipionis à Donato Acciaivolo Latine editæ, in sermonem Gallicum conversæ: *ibid. in 8.*

Tabula Chorographica Gallix Narbonensis.

Nicolai Clenardi Epistolarum libri duo in 8.

Exoticorum libri decem, quibus animalium, plantarum, aromatum, aliorumque peregrinorum fructuum historix describuntur: *Antverpia 1601. in fol. Lugd. Bat. 1605. 1613. in fol.*

Curæ posteriores, seu novæ descriptiones plurimarum non ante cognitarum aut descriptarum stirpium peregrinorumque aliquot animalium. *Lugd. Bat. 1611. in 4.*

Galliæ Belgicæ Chorographica descriptio posthuma : *Ibid. 1619 in 8.*

ORATIO FUNEBRIS

In obitum

CL. V.

D. ERNESTI SONERI,

Philos. ac Medic. D. & in Acad. Norimberg.
Altorfina Profess. laudatiss.

Recitata XV. Cal. Jun. Anno 1613.

à

GEORGIO RICHTERO, *Norimb.*

SI quantum in viris claris de omnibus benè merendi in hac vita desiderium esse solet, tantum in memoriâ eorundem vitâ functorum celebrandâ studium posteritatis esse debet: Neminem vestrum, Auditores, Amplissimi, & Nobilissimi inclutæ Reipub. Norimbergensis Senatores, Rector Magnifice, Generosi Domini, Reverendi, Clarissimi, Excellentissimi, & Doctissimi Professores Academiæ hujus, Studiosa juvenus Nobilissima, & Ornatissima, neminem, inquam, vestrum esse arbitror, qui non ERNESTUM SONERUM, virum de Academiâ hac, & quam plurimis alijs, præclarissimè meritum dignissimum iudicet, cujus memoria voce, & encomio viri alicujus Eloquentissimi posteritati consecratur: animo verò non parum commoveatur, quod qui tale defuncto officium pro merito præstare, & vellet, & posset, reperiri nondum potuit. Omnium siquidem bonorum votum istud esse perpetuò cognovi, ut quod virtuti debetur, eidem cumulatè & largiter persolvi cupiant, & supra quàm dici potest, molestè ferant, si videant labori honestissimo præmia non respondere.

Præ-

Præmium verò defunctorum virtuti quodnam majus aut amplius propositum esse potest, quàm memoria vivorum & grata illius post mortem prædicatio, quæ hoc præstat, ut per gloriam in perpetuum vivere existimentur, quorum præter nomen fortassis & desiderium in terris nihil planè superest?

Quamvis autem ipso statim die exequiali Magnificus Dn. Rector Academiæ hujus proposito publicè programme, & alij quoque viri Clarissimi, nec non juvenes nonnulli eruditi ingeniosissimis Epicedijs suis id ipsum præstitisse videri possint: in quibus nec vulgariter laudatus defunctus, & præterea jactura tanti viri graphicè admodum, velut in tabellâ, depicta omnium oculis proposita fuit: Illud tamen à multis adhuc desideratum animadverti, ut vitæ defuncti historia per partes omnes tanquam Mimus vel Comœdia per actus & scenas suas ab aliquo explicaretur. Quæ res quum non tam ingenij sit, quàm operæ & laboris, & majoris quidem laboris, quàm ut ijs imponi debeat, qui vel publicis, vel privatis occupationibus urgentissimis distinentur, facilè ijs, quos paulò ante laudavimus, excusationem præstat. Cui illud quoque accedit, quod sicut factorum omnium incerta, varia, atq; diffusa natura est: ita quæ de defuncto infra à nobis commemorabuntur, non nisi cum labore & temporis aliquo tractu à nobis pervestigata, & ex paucorum notitia velut eruta sunt. Erat namq; defunctus ab omni vana ostentatione & jactantia alienissimus, & sicut de se modestissimè sentiebat, ita de itineribus suis & alijs, quæ ad laudè ipsius pertinere omnes consentiunt, rarè vel nunquàm etiam inter familiarissimos sermonem instituebat. Qua ratione effectum est, ut in tanta pletorumque ignoratione nemo id in se suscipere operis voluerit, in quo vel colligendo, vel perficiendo maximis cum difficultatibus conflictandum ipsi foret. Mihi verò quum per amicitiam, quæ cum cognatione ipsius mihi intercedit, non pauca innotuissent eorum, quæ ipse strenuè ad alios dissimulabat: nec pauciora ex ipsius, aliud tamen agentis, relatione & consuetudine quotidiana (qua de quoad vixero gloriari non desinam) excepissem, non exigua necessitas postulare videbatur, ut quæ soli ferè cognita essent, cum pluribus communicarem, & ab oblivione, quantum in me esset, vindicarem. Debebatur hoc memoriæ hospitis: debebatur memoriæ præceptoris: debebatur reverentiæ sanctissimorum nominum: de-

bebatur meritis & beneficiis ejus, qui naturam appellationum omnium, quæ ab officio & amicitia originem ducunt, longè supergressus, consilio & adjuvandi promptitudine, non amicum, vel fautorem, vel patronum, sed parentem se mihi præstitit. Quorum proinde tanta vis & efficacia extitit, ut clausis, quod dicitur, oculis ad hoc velut sacrificium pertractus, pudoris verò mei & infantix penitus oblitus, hunc locum conscenderim, quem non nisi disertissimis antea patuisse memineram. Parum namque arbitratus sum pudore suffundi propter eum, pro quo si vitam & sanguinem profudissem, parum gratus adhuc discipulus haberi possem. Laudare præterea defunctum non artis vel facundix, nec auctoritatis, sed affectus & benevolentix: in discipulo verò gratitudinis esse persuasum semper habui, quam si in concionem afferrem, venia dignum esse, nisi irrisionem pro laude quandoque amplecti vellemus. Quæ rationes si non absurde Vobis videntur, Auditores omnium ordinum præstantissimi, nihil aliud reliquum est, quàm ut Vos quoque studium hoc meum erga præceptorem optimè meritum adjuvare benevolentia vestra, mihiq; breviter SONERI vitam percurrenti unius semihorulæ usuram haud gravatè concedere dignemini. Quod ut faciatis, debita cum observantia & amanter universos & singulos oro atque obtestor.

Quando autem sapientissimis hominibus quovis tempore absurdum visum est, ei, qui suis ac propriis laudibus abundat, adventitia præconia dicendo conquirere, non immorabor hoc loco in ijs, in quibus amplificandis alij multi esse solent, quæque ut primam felicitatis partem, ita & primum in hoc genere orationum caput plerunq; constituunt, patriæ claritate, Nobilitate, veteri majorum gloria ac dignitate. Et si enim ea heic quoq; verè deduci à nobis possent: (patriam enim nactus est ERNESTUS SONERUS urbem totius Romani Imperij facilè principem Norimbergam: patrem verò habuit MARCUM SONERUM, civem ac virum præstantissimum, cujus virtus egregia vel hinc æstimari potest, quòd à gloriolissimæ memoriæ Cæsare MAXIMILIANO II. unà cum tribus fratribus germanis, JOANNE, MATTHÆO, & GEORGIO SONERIS, omnibus, quibus Nobiles nati gaudere solent, privilegijs donatus est) Attam enim quia SONERUS noster non tam quod magna urbis civis esset, gloriari, quàm ut eidem olim orna-

mento esse posset, omnibus animi & ingenij viribus contendere solebat, longèque pulchrius splendorem patriæ dare, quàm ab eadem mutuari judicabat: idcirco his & similibus omiſſis. ad alia huic instituto magis convenientia, vobis jucundiora, & defuncto magis honorifica transibimus. SONERUS ergo noster, (heu non amplius noster!) quum vix primam infantix ætatem accessisset, statim penè puer arduum illud ad virtutem & eruditionem iter ingressus est, nec ab eo postea ulla se laborum asperitate, ullavè voluptatum illecebrâ revocari passus est: Sed postquam prima literarum fundamenta laudabiliter Norimbergæ jecerat, summis atque assiduis precibus à parentibus, ut se Altorfium, velut ad bonarum artium mercatum & Panegyrim quandam ablegarent, contendit: ibi enim se illarum, quas summo animi complectebatur ardore, artium ac virtutum jacta fundamenta non tantum absolvere, sed & absolutis præclarum quoddam ac splendidum ædificium superstruere, & inædificare posse sperabat. Nec spes eum fefellit. Anno enim ætatis quinto & decimo Altorfium à parentibus missus, tanta animi contentione atque alacritate in literarum curriculo perrexit, ut brevi ab inferiorum classium, quas vocant, ordine ad superiora publicarum lectionum subsellia promotus, omnes postea suos æquales, & ingeniosos diligentiam, & ingenio diligentes superarit: quæ mirifica ipsius, & ad omnem virtutis ac doctrinæ laudem excitata indoles, quum Amplissimis Academiæ hujus Scholarhis innotuisset; nullâ morâ interpositâ in alumnorum numerum receptus est: in quo quum per quadriennium ferè ita se gessisset, ut paucos in morum ac literarum profectu haberet æquales, superiorem certè neminem, hujus eximix suæ industriæ eximium quoque tulit præmium & *Aureo*, ut appellant, *stipendio* ab Amplissimo Senatu Norimbergensi donatus est. Inprimis autem inferiorum artium cognitione jam probè imbutus, ad Philosophiam ac Medicinam animum appulit, in quibus brevi tantos progressus fecit, quantos hodie in illis, qui diu jam ista tractarunt, non dicam non reperires, sed nec requireres quidem. Cæterùm quia non facilè pervenitur eò, ubi ipsa habitat sapientiâ, certè sine ducibus perveniri non potest: summum Naturæ genium Aristotelem, sive potius ipsam alteram Naturam, sicut eum Julius Cæsar Scaliger appellare solebat, Ducem sibi ad superandam itineris hujus difficultatem delegit:

hunc diurnâ nocturnâque versavit manu : ad ejus mentem rectè percipiendam non modernorum rivulos , sed ipsos antiquorum fontes consecratus est : persuasum enim sibi habebat juvenis solidæ eruditionis cupidissimus , se non aliter eruditum fieri posse , nisi juxta præceptum Oraculi Philosopho Zenoni datum , concoloraretur antiquis : heic namque solida Sapientiæ fundamenta inveniri , heic profanis inaccessa Philosophiæ mysteria pandi , heic limpidissimos Sapientiæ fontes fluere : à quibus ut nunquam discedere vellet , præceptorum ipsum cum primis auctoritas , ipseque usus magister monebant. Qua quidem ratione consequutus est , ut jam tum in illâ ætate , quæ quibusvis potius studiis , quàm spinosis istis & salebrosis delectari solet , plurimas inusitatæ cujusdam scientiæ significationes dederit , omnesq; commilitones suos longissimo post se intervallo reliquerit , qui omnes juvenis acumen satis admirari non poterant. Ante alios verò **PHILIPPUS SCHERBLIUS** , vir omni laude & admiratione major , excellenti indole istâ perspectâ , & eruditione supra annos captus , **SONERUM** nostrum singulari amore complecti cæpit , qui cum temporis progressu auctus , incredibile quantum & ad famam , & ad dignitatis , quæ postea sequuta est , amplificationem juveni optimo profuit. Huic igitur Magister optimus admirabilem quandam rationem , quæ ad veræ Philosophiæ ac Medicinæ cognitionem duceret , commonstravit , dignum namq; deprehendit : huic multa Philosophiæ arcana revelavit , quia capacem invenit : hunc è multis unum (quod tamen citra cujusquam contemptum dictum volumus) vivus sibi successorem delegit : inter omnes enim maximè idoneum cognovit , tantique discipuli sui eruditionem atq; ingenium fecit , ut jam tum Academiam nostram hoc cive beatam prædicaverit : Eundem aliâ vice invidendo præconio publicè in maximâ doctissimorum hominum frequentiam ornavit , quali neque antè , neque etiam post ullum commendare auditus est. Quum enim de sanguinis missione , sub ipsius præsidio , quod vocant , juvenis disputaret , & in eo certamine pulcherrimè staret , conversus ad eum : Nunc quidem (ait) SONERE Respondentis raunere perfunctus es , Ego autem præsidis : in posterum præside amplius non indigebis , sed ipsemet cathedram hanc superiorem aliorum præses conscendes. In studio porrò Philosophiæ **SONERUS** eò tandem progressus est , ut ætatis suæ anno 23 , summum in illâ honoris gradum cum laude

laude maximâ consequutus, & publicè ab Eloquentiss. Viro
 GEORGIO GLACIANO Magistri titulo condecoratus
 fuerit : quem tamen honorem quum jam impetrasset, non
 statim ut hodie solent, Philosophiæ valedixit, sed quam se-
 mel amare cæpit, eam perpetim & constanter amare in ani-
 mum induxit, vel versiculo græco admonitus : *ὅστις ἕκ' ἀμαρτῆς,
 ὅστις ἕκ' ἀεὶ φιλεῖ* : h. e. *non est amator, perpetim qui non amat.*
 Quare honore isto velut stipendio auctoratus, novum quo-
 que in se laborem suscepit, singulisque septimanis singulas
 disputationes physicas, in quibus ipse præsidis vice functus
 est, privatim habuit : id quod & in Medicinâ postea tenta-
 vit, parique cum laude perfecit. In his autem quum se ali-
 quandiu Altorfj exercuisset, sibiq; ad studiorum cursum fe-
 liciter absolvendum nonnulla ex aliarum quoque gentium
 Scholis petenda esse perspiceret : (non enim latebat eum,
 quàm longinquas sæpè summi Philosophi ad veram sapien-
 tiam inquirendam peregrinationes suscepissent) noluit in
 hac quoque parte quidquam in se desiderari, vel segnitiam
 quorundam & ignaviam imitari, qui Heliodeum illud per-
 petuò in ore habent : *ὅκως βέλτερον εἶναι, ἢ πρὶ βλαβερὸν τοῦ
 ἡρώδου* : h. e. *Esse domi præstat, quia damnosum foris esse* : quod
 ipsius consilium Fortuna quoque adjuvit. Quum enim &
 eruditione suâ insigni, & morum gravitate, quam humani-
 tatis condimento prudentissimè temperare noverat, omni-
 um, quibus cum vivebat, animos sibi conciliaisset, inter alios
 quoque eruditionis atque virtutis suæ æstimatores reperit
 duos Nobilissimos adolescentes patriciâ familiâ natos, Dn.
 CHRISTOPHORUM FÜRERUM ab Haimendorf, Du-
 um Viri & equitis aurari (cujus defuncti laudes ante bien-
 nium ex eodem hoc loco à SONERO celebrari summâ cum
 admiratione audivimus) filium, nunc Senatorem inclutæ
 Reipub. Norimbergens. Ampliss. & prudentissimum ; & Dn.
 CHRISTOPHORUM SCHLAUDERSBACHIUM,
 dicasterij ibidem laudatissimi assessorem, quos singularis
 honoris causa nomino : qui de consilio parentum & tuto-
 rum, hunc è multis unum humanioris Philosophiæ præce-
 ptorem sibi præfecerunt, eumq; itineris Belgici, Britannici,
 atque Gallici comitem adsciverunt. Quibus cum relicta
 patriâ primùm Hamburgum pervenit : ubi cum paucos dies
 commorati fuissent, inde Ambstelrodamum maritimo,
 omnibusque consueto itinere petere constituerunt. Ve-
 speri vix naves conscenderunt, quum tanta ex improvviso,

tamque pertinax tempestas orta est, *phreneticis illis Septentrionis filiis* (ut ait poëta) per dies complures libcrius bacchantibus, ut ipsum Ulysscm aur Æneam in majori discrimine fuisse negasses : omnes extremum sibi diem illuxisse putabant : omnes salutem suam DEO commendabant, qui tandem in portum quendam salvos atque incolumes deduxit : parum tamen absuit, quin eo periculo liberati, ex Scylla in Charybdin incidisse viderentur, idèd quod portum illum, in quem ventorum intemperies eos detruserat, totum lue & pestilentia infectum fuisse postea cognoverunt : quare per Frisiam Ambstelrodamum proficisci coacti sunt. Huc quum tandem pervenissent, curatis prius corporibus, nihil antiquius habuerunt, quàm ad nobilem illam Batavorum Academiam Lugdunensem ad tempus divertere. Ubi in luce Clarissimorum hominum splendidum illud Sophiæ lumen S O N E R U S diu latere non potuit, quin rerum, quas Altorsii sibi comparaverat, pretiosissimarum thesaurum explicans atque evolvens, eximia illa ingenii sui dona nullo negotio omnibus non sine stupore approbaret, clarusque virum volitaret per ora. Et quid multa ? indoctior habebatur, qui in tam egregij juvenis familiaritatem non quovis modo se insinuasset. Quare quum certatim ad ipsum omnes confluerent, & vel docentis vel disputantis ab ore penderent, singulari quoque favore & prærogativâ in publico dignus judicatus fuit : ut quum opposcentes (quos vocant) alii, horæ dimidio lapso pro more Lycæi illius silere, & alius locum dare præconis voce juberentur, ipse solus, nemine interpellante, omnium tam doctorum quàm auditorum summo consensu atque silentio usque ad finem disputationis audiretur. Novus jam ibi exortus videbatur Aristoteles, omnesque Altorsinam præcipuè Scholam tanti ingenij nutricem & altricem in cælum laudibus vehebant : multi quoque quum verum nomen ignorarent, doctum Germanum per Excellentiam appellabant : adèd in admirationem & amorem sui omnium mentes converterat. Heic quoque Principibus in re literaria viris, Josepho Scaligero, Joho Dufæ, Philippo Marnixio, inter Medicos Johanni Heurnio : Carolo item Clusio, Paulo Merulæ Historico magno, alijsque Scholæ istius Doctoribus innotuit : hos docentes sedulò audivit, omni que honore affecit, vicissim ab illis dilectus & honoratus. Num verò noster SONERUS hac laude contentus, domum se statim

statim recepit? aut otio præconium istud corrumpit? dotes has animi humi defodit aut sepelivit? Immò, quod magnæ & excelsæ indolis proprium est, ut nullas à virtutis atque Sapientiæ studio ferias sive vacationes noverit: declaravit reipsa, se tam præclaris summorum virorum de se iudiciis, non tam ad quietem invitari, quam ad altiora conscendenda incitari. Itaque quum in celeberrimo illo literarum emporio, quas secum intulerat merces non pœnitendis accessionibus Philosophiæ magnarius negociator collocupletasset, alias porro regiones cum socijs invisere constituit, & Hollandiâ relictâ in Britanniam venit: ubi toto terrarum orbe celeberrimam Reginam Elisabetham vidit: Oxoniensem Academiam, & metropolin Angliæ urbem Londinum per aliquod tempus frequentavit. Retrò inde in Galliam trajecit, ubi perlustratis urbibus, Rothomago, Lutetiâ Parisiorum, Aureliano, & Avarico Biturigum, cujus Academiæ aliquandiu civis fuit: item Lugdunensi ad Confluentes Rhodani & Araris emporio: visis quoque & relictis à tergo Avenione, Massiliâ, aliisque nobilioribus Galliæ civitatibus, tandem se in Italiam penetravit: ubi in limine statim Genua hospitem nostrum excepit, dehinc Mediolanum: post illa, quò toto animo ferebatur, longè nobilissimum toto orbe Lycæum Patavium. Verùm quo minus id statim ageret, cujus rei gratiâ eò venerat, itineris ratio & consilium obstabant, quæ ut uno quasi protello & nusquam interquiescente remigio cæteras quoque Italiæ urbes præterveheretur, suadebant. Igitur Ferrariam primum, deinde Bononiam profectus est: hinc Appennini juga altissima superavit, Florentiam & Senas accessit, donec Romam caput Urbium & Orbis ingressus, non tam ea, quæ vulgus peregrinantium solet, admiratus est, quam nimis pauca veteris Romæ vestigia, immò vix umbram illius hodie superesse, deploravit. Itaque dolore potius quam voluptate ex spectaculo Dominæ Urbis affectus, regni florentissimi metropolin Parthenopen sive Neapolin petijt. Propè eam Pausilypum montem, aliaq; loca adjacentia Naturæ miraculis & antiquorum monumentis celeberrima perlustravit: heic Vulcani forum ardens, heic canum, quod vocant, antrum, & propter illud Avernum lacum: heic Ciceronis villam Academiam dictam, & Virgilij Maronis, nec non Actij Sincerij Sannazarij tumulos: præterea specum, in qua Sibylla Cumæa olim vaticinata perhibetur, & Apol-

linis templum, de quibus antea vel legerat aliquid, vel audierat, suis ipse oculis usurpavit: quæ sola tanti esse judicant talium periti, ut nemini sumtum in hoc iter impensorum facile pœnitere debeat. Ad istum ergo modum, quum ducentorum ferè milliarium Germanicorum iter in Italiâ emensus esset, Patavium reversus est: ubi quantâ alacritate urserit jam olim cœptum studium Medicum, cui unice ibi deditus fuit, maximorum in eâ scientiâ luminum favore & benevolentia provectus, nemo, opinor, facile expresserit, nisi lucubrationes quoq; & vigilias ipsius ac sudores in conspectum Vestrum adducere posset. Jamque exacta laudabiliter per studium & laborem juvenus aurem nostro pervellicabat, ut de præmio laborum consequendo & patriâ re-
 “petendâ seridè cogitaret. *Gloria namq; superbiam,* (ut quidem recens, sed gravis pronunciat auctor) *virtute patriam*
 “*sumere indolis bonæ est.* Quare ex Italia Basileam Rauracorum veniens, Doctoris in Medicinâ insignia atque titulum summâ cum laude adeptus, pauloque post Norimbergam in patriam dulcissimam delatus est, annos octo & viginti natus. Heic verò præclara illa virtutis atque doctrinæ semina, quæ diu ille atque diligenter subacto animo coluerat, omniq; ratione foverat, ipsa se efferre primùm, & fructus expectatione majores patriæ polliceri incipiebant. Nec mirum, ut qui à puero ad alienam utilitatem omnia studia sua retulisset, patriæ præcipuè, se suaque omnia consecraret, eiq; ingenij opes immenso labore partas, non tam ostentaret, quàm fruendas præsentaret & offerret. O felicem & fortunatam patriam, quæ quem prima nascentem gremio atque sinu tuo excepisti, eadem adulti primos industriæ fructus percepisti! O summis laudibus afficiendam alumni gratitudinem, qui quò se tantâ patriâ dignum redderet, nullam sibi curam defugiendam, nullum laborem omittendum, nullum studium detrectandum putavit, sed omnia ut inserviret patriæ, alacriter suscepit, suscepta continuavit, continuata laudabiliter perfecit! Multi eo tempore, Auditores, eximij Norimbergæ florebant Medici, scientiâ ac cognitione rerum medicarum, prætereaq; usu & exercitatione excellentes: in quorum collegium ille magno omnium consensu statim receptus est, omnia maxima in SONERO mirantium. Quæcunque enim in Medico inesse oportet, in hoc nostro abundè erant, vel æmulis fatentibus: Scientia, inquam, artis Medicæ, Fides, Auctoritas, & Felicitas. Et de

de Scientiâ quidem rei Medicæ, quomodo dubitari potest in eo, qui non tantum Altorfij juvenis summo studio atque animi ardore Medicinæ operam dedit, summosque, quod plurimum certè ad solidam eruditionem consequendam momenti habet, in eadem duces ac præceptores nactus est, verum etiam totum illud tempus, quo exteras regiones peragravit, in eodem studio consumpsit? Plures rarorum morborum casus extra patriam vidit, quàm alij fando acceperunt: plures in itinere herbarum species collegit, quàm cæteri descriptas ab alijs cognoverunt: pluribus periculosissimis curationibus interfuit, quàm alij concupiverunt. Nec ullum genus morbi reperiri potest, in quo non exercitatisimum habuerit ingenium. Testantur hoc plurimi tam Norimbergæ quàm in hac Academia, alijsque vicinis locis superstites, qui gravissimis sæpè ac penè desperatis morbis ipsius operâ liberari, nihil ferè in Medicinæ usu positum esse affirmant, quod hujus viri scientiam fugerit. Fidei verò ipsius quæ potest par oratio inveniri? Quis unquam hac virtute ipso, non dicam superior, sed par aut æqualis fuit? Ad ægrotum accersitus, non multis ambagibus uti solebat, non diversis novisq; quotidie medicamentis ægrotum fatigabat: quod non aliunde, quàm à judicij præstantissimi bonitate esse agnoscitis, ab initio statim morbi, quis ejus progressus, quis finis futurus esset, subtiliter conjicientis & prædivinantis. Suprema ipsi lex salus decumbentis, & cogitationum omnium scopus unicus fuit. Semel si quem curandum suscepisset, eum nunquam postea, quæcunq; etiam difficultas incideret, deseruit. Morbum nullum horruit, nec contagium timuit, dum salutem hominum procuraret. Cujus rei argumentum luculentissimum calamitas viri Excellentiss. D. NICOLAI TAURELLI p. m. præbere nobis potest. Hic enim quum ante sexennium lecto affixus à morbo pestifero detineretur, à consilio, ab amicis, à medicamentis omnibus imparatissimus: SONERUS noster sui perpetuò similis impium se fore existimavit, si hunc olim præceptorem, nunc collegam suum in tantà necessitate destituisset. Quare singulis diebus sæpius eum accessit, medicamenta ipse præparavit & applicuit, nec citius ille Taurellum, quàm Taurellus hunc mundum reliquit. Non eum uxoris amor, non liberorum charitas, non ionata omnibus propriæ vitæ cura ab officio retraxerunt, quem pietas

pietas in proximum, quam cum ipso matris lacte suxerat, ita adversus mortis metum omnem confirmabat, ut mortem per decus in functione & statione, in qua DEUS nos collocavit, obitam, quavis vitâ jucundiprem, vitam verò per metum & ignaviam retentam, quavis morte pejorem gravioresque judicaret. Orarum & commendabile amoris atque fidei exemplum! O beatum Te atque felicem, Taurelle, tali tamque pio discipulo atque collegâ! Rarus profectò hic, Auditores, hodie Medicorum amor est, SONE-RO tamen nostro ita ingeneratus, ut articulatim concidi atque comminui mallet, quàm à laudabili ista vitæ consuetudine, vel latum unguem, quod dicitur, discedere. Porro de auctoritate Medici nostri quid attinet multa commemorare, quum, quibus ea paratur, rebus instructissimum fuisse paulò supra demonstraverimus? Illud tamen silentio prætereundum minimè est, non paucos vixisse, & adhuc vivere viros egregios, apud quos tantum S O N E R I nomen & auctoritas valuit, ut ex solo ipsius conspectu & præsentia levationem non modicam dolorum & molestiarum in morbis se sensisse constanter asseveraverint, certè hoc persuasissimum semper habuerint: inter quos aliquot summo loco natos nominare possem, qui morti valdè vicini, hujus absentis opem singulari cum fiducia, donec spiritum exhalarent, imploraverint & præsentiam expetiverint. Ad ultimum, quod in Medico requiri diximus, Felicitatem videlicet, accedimus, quæ licet ejusmodi sit, ut nullus Medicus eam sibi tanquam certam aliquam possessionem spondere vel possit vel debeat (quæ à solo bonorum datore DEO rectè & pètitur & datur) minimè tamen reprehendendi sunt, qui illam in hominibus, quos divina bonitas tali munere tamque excellenti dignos judicavit, semper magnificerunt, & manifestum divinæ gratiæ argumentum interpretati sunt. Felicitatis igitur insignis in curationibus S O N E R I nostri testimonia ista proferre possumus, quòd multò plures, quos ipse ægrotos accessit, etiam gravissimis morbis oppressi, sanitati fuerunt restituti, quàm vel morte consumti, vel sine spe ullâ in pristino morbi statu relictî: quodque plura ab ipso rara & inusitata morborum genera, in quibus præter Medici & Naturæ operam, Fortunam, ut profani homines appellant, ut nos, DEUM singulari quadam ratione cooperari oportet, quàm ab alijs vulgata curata fuisse, multis exemplis doceri potest. Ex quibus tamen unicum nunc,

nec perinde alijs notum attulisse suffecerit : quod quum vix è peregrinatione in patriam reversus esset, ibique artem medicam exercere cœpisset, quendam ex cognatis, qui hodieq; valet ac vivit, cum quatuor atrocissimis & planè contrarijs morbis conflictantem summo omnium cum stupore, extinctis tam inter se, quàm hominis hostibus morbis, intra unius mensis spacium pristinæ valetudini feliciter restituit. Sed quia timidè & breviter dicendum est de his, quæ ratione nobis inperscrutabili, DEI potius voluntate, quàm hominis ministerio perficiuntur, ideò desino, & ad alia pergo.

Atque his quidem adminiculis SONERUS noster suffultus, Norimbergæ primùm artem Medicam facitavit, magnamque inde laudem apud plurimos consequutus est : Quum eodem tempore, anno nimirum à Christo nato supra millesimum sexcentesimo quinto is, quem supra laudavimus, vir maximus in Philosophia & Medicina PHILIPPUS SCHERBIUS vitam hanc miseram & calamitosam, & unâ Academiam istam reliquit, in cœlestem Academiam translatus. Non diu de idoneo successore deliberatum fuit, sed quem vivus ipse designavit, eum comprobante judicium defuncti Amplissimo Dominorum Scholarcharum ordine, post mortem successorem habuit, SONERUM, inquam, nostrum : qui proinde statim Norimbergâ relictâ Altorfium cum uxore lectissimâ profectus est, & vivorum juxta ac mortuorum de se judicia adventu suo rata habuit. Heic ego jam Ulysseum aliquod aut Tullianum Eloquentiæ flumen mihi inesse optarem, quo excellentiam novi Professoris & Doctoris nostri inusitato quodam dicendi genere comitari, & quemadmodum unâ cum honoris ac dignitatis amplificatione, ipsius semper virtus & eruditio accreverunt, sic meam quoque in explicandis ejus laudibus quasi per gradus attollere orationem possem. Verùm quum optare hoc fas sit, consequi autem non liceat, una hæc infantiam meam solatur consolatio, quod apud Vos, Auditores honoratissimi, me dicere animadverto, qui eorum, quæ præclarè in hac Academia SONERUS vel docuit, vel commentatus est & scripsit, non testes modò atque auditores, sed etiam admiratores semper fuistis. Qua consolatione erectus, quæ de SONERIVITÀ Academicâ supersunt, qua potero, brevitate pertexam, eandem, quam hæctenus præstitistis, à Vobis attentionem expectans.

Primùm autem illud nequaquam præterire debeo, quòd
in

in decoranda hac sua Sparta, nihil unquam ille prius, nihil antiquius habuit, quàm ut spei de se conceptæ ab Amplissimo Magistratu suo satisfaceret, Clarissimis Dominis collegis suis placeret, Studiosis autem auditoribus quàm plurimum prodesset: quem sibi præfixum scopum tam feliciter attigit, ut brevi summam Amplissimorum hujus Academiæ Curatorum in eligendo prudentiam, exquisita sua in hoc munere perfungendo industriâ comprobavit. In docendo hoc in primis semper spectavit, ut auditores suos non vanis aut inanibus recentiorum altercationibus detineret, sed qua firmo ac immoto veritatis fundamento niterentur, & veterum Philosophorum ac Medicorum scriptis deprompta traderet, eaque perspicuo & accommodato sermonis genere illis proponeret: quibus in rebus ita excelluit, ut nullo hac laude inferior discefferit. Obscura si quæ occurrebant, evidenter illustrare: confusa ac perturbata disponere, & in ordinem convenientem redigere probè callebat: multa quæ à plurimis absurda Galeni & Aristotelis dicta arguebantur, egregiè vindicare, & non tam à veritate, quàm à plerorumquæ prava interpretatione aliena esse, eruditè demonstrare noverat: quin & ea, quæ tanquam manifestè falsa & *ad verum* prorsus nonnulli inducenda censebant, ille inter maximè perspicua, rei quæ veritati congruentia reponenda Achilleis argumentis pervincebat. In disputationibus, quàm acutus & subtilis, quàm perspicuus simul & gratus auditoribus fuerit, Vos, Vos, inquam, Viri Excellentiss, Vosque juvenes Ornatissimi meminisse potestis, qui sæpè divinum hujus Viri acumen tam de Medicorum quàm Philosophorum controversijs disputantis nec admirari satis, nec apud alios deprædicare potuistis. Non vulgaria ille, non trita aut cuiusvis obvia in disputationem problemata vocavit, sed quæ rara, quæ difficilia, plurimisquæ incognita, excutienda proposuit: Nullam materiam disputandam suscepit, quam non contra omnia antagonistarum tela ad miraculum usquæ acutè defenderit: Omnium oculi in illum erant defixi: omnium animi suspensi, & ad novi aliquid discendum erecti. Neque tantum auditores Philosophiæ & Medicinæ summo hoc duce ac Magistro suo vehementer exultabant, sed plurimi etiam ab exteris nationibus, ad quas Clarissima SONERI fama pervenerat, in hanc Academiam advolabant, diuquæ sæpè ut avidum suum exquisitæ doctrinæ animum ex hujus viri penu saturarent, apud nos commorabantur.

bantur. Assiduo namque & indefesso studio tam familiares sibi partes omnes Philosophiæ reddiderat, ut non immeritò, quemadmodum vulgò, ubi Imperator, ibi & Roma esse dicitur: Sic ubi SONERUS fuit, eodem in loco Philosophiam habitasse dici potuerit. De Eloquentia ipsius quid addam? Ipsimet eum sæpè ex hoc ipso loco de rebus gravissimis eleganti sermonis genere differentem cum admiratione audivistis: ita ut nemo satis mirari possit singularem DEI Opt. Max. in viro hoc ornando Liberalitatem, cui ut non modò multa ex se præclarè inveniret, sed ut etiam decenti oratione eadem convestiret, & rationibus bonis & doctis firmaret ac tueretur, eadem operà concessit. Præterea non incomitatam hanc tam insignem doctrinam in Academiam & cathedram adduxit, sed pulcherrimarum virtutum choro cinctam atque stipatam. Etenim fieri non potest, ut animus humanus tantam assequatur sapientiam, tamq; excellentem sibi comparet eruditionem, nisi per virtutes prius suæ efficiatur spontis, ab omniq; vitiorum sæditate liber sit & immunis. Itaque non eruditionis tantum, sed humanæ etiam felicitatis terminum SONERUS assequutus fuisse videri potest. Ampliff. Senatus Norimbergensis, prudentissimorumq; Academiæ hujus Curatorum, quàm diu vixit, observantissimus fuit: Clarissimorum Dominorum Collegarum suorum amantissimus, quibus cum sincero & aperto pectore conversatus est: linguæ cordisq; dissidium ignoravit, & tanquam Erebi portas dissimulationum genus omne perpetuò execratus est: eosdem debito honore & humanitatis officijs omnibus, qua potuit, prævenit, nec quicquam, quod ab illis in se desiderari jure posset, omisit. Quod verò ad fidem in docendo, & erga auditores humanitatem attinet, nemo unquam ipsi dubiam palmam fecit: dum enim incommodis atque utilitati eorundem inserviret, nihil non operis & quotidiani laboris suscipiebat. Bis Aristotelis Organum sive Logicam, ut appellant, in horum gratiam privatim interpretatus est. Admirandum quoque illud & mysticum Metaphysicorum opus summis sæpè Viris frustra tentatum, rogantibus Generosis quibusdam è primariâ Nobilitate Polonicâ juvenibus, quibus ad epulum istud Philosophicum velut umbræ alij postea accesserunt, eodem studio explicare aggressus est: nec tantum aggressus est, sed ad finem cum multorum admiratione commentarium perduxit. In quo divino Aristotelis opere, quantum

ille supra interpretum vulgus perfecerit, non meum est, qui vix primis labris scientiam istam degustavi, iudicium, sed Vestrum, Viri in Philosophia exercitatissimi, arbitrium. Hoc tamen citra assentationem ullam, de eodem ipsius commentario affirmare ausim, plures Philosophorum nobiles plerisque incognitas quæstiones ibi esse pertractatas, quàm ab ullo alio interpretum aut tactas aut motas: id quod è multis pauca capita illa de primi Optimique Entis essentiâ, vitâ, & operatione: de Beatarum mentium qualitatibus & εὐρία: de Animæ item humanæ post mortem conditione, aliisque pluribus Philosophorum mysterijs testatum facere possunt. Sed temporis me ratio ad reliquas SONERI virtutes absolvendas vocat: ubi de humanitate & φιλανθρωπία ipsius hoc prius subjecero, à nemine eum domi unquam conventum esse, quem non singulari quadam alacritate exceperit. Sed hoc levius existimari potest: illud gloriosius est, quod nemo ejus vel in erudiendo operam, vel in medendo opem, vel in aliâ quacunque re consilium expetivit, quem ille non aut doctiorem, aut saniores, aut certè meliorem à se dimiserit: tristis ab ipso nemo discessit, sed omnes animo atque fronte hilariori, tanquam jam tum compotes voti effecti. De eadem supra quoque monuimus, eam non nudam & fluxam, sed gravitate mixtam fuisse, ita quidem, ut & à contemptu, qui ferè ex nimia familiaritate oritur, facillè se vindicaret, nec tamen ad fines fastus & superbæ unquam accederet, quæ societas ut rarior, ita admirabilior est.

Cæteras ipsius virtutes, Temperantiam, Liberalitatem, in adversis fortuna calibus Constantiam, in secundis animi modérationem, & alias, si ordine heic percensere vellem, dies multi me citius quàm oratio deficerent: quum nemo unquam intemperans tanto studio voluptates corporis consecutus sit, quanto ille eas perpetuò repudiavit: nemo avarus tantum operæ in coacervandis thesauris posuerit, quàm diligenter ille egenis subvenire studuit: nemo etiam vel in prosperis rerum successibus animum tam elatum, vel in adversis tam abjectum habuerit, quàm constans ille in utraq; fortunâ eodem semper vultu perseveravit. De Pietate, quæ fundamentum est cæterarum virtutum, & sine qua jam laudatè consistere nequeunt, hoc ad extremum breviter subjungere lubet, ipsius sincerum semper cultorem SONERUM extitisse, quod omnes, quorum à pectore calumnia & ob-

& obtreſtatio procul eſt, de ipſo unà mecum teſtabuntur, Nam & totum illud tempus, quod meditationi lectionum quotidianarum non impendit, ſacrarum literarum lectioni tribuit, & ad eam quàm diligentiffimè vitam ſuam conformavit: ſedulo quoq; totam familiam & domeſticos omnes ad iter illud, quod ad Beatitudinem æternam per Chriſtum nobis partam ducit, alacriter capeſſendum quotidie exhortabatur, proprio exemplo quemque animans atque incenſens. Apicem religionis noſtræ non rerum profundarum ſcientiam, non ſublimein arcānorum cognitionem, ſed piam & inculpatam vitam; ſed impigram mandatorum DEI obſervantiam eſſe ſtatuit: hanc urſit, hanc omnibus inculcavit, hanc ſolam, ſi cum vera in Chriſtum Salvatorem noſtrum fide eſſet conjuncta, veram ad cœleſtem patriam ducentem viam exiſtimavit.

Atque his viſtutibus Doctor SONERUS excoltus, eā quoque, quàm ſupra adumbravimus (ad vivum enim deſcribere ne Apelles quidem vel Zeuxis poſſit) ingenii doctrina ac eruditione ornatus, integrum ſerè ſeptennium Philoſophiam ac Medicinam in hac Academia publicè ſingulari cum laude docuit, illamque plus quàm humanis ingenii ſui dotibus illuſtiores reddidit. Sed nec ingratam eam expertus eſt, quàm tot laboribus demeritus eſt, Academiam: Ea namque, quod ſummum habuit præmium, noſtro perſolvit, eique ante ſexennium Rectoratū Scholæ hujus in annum integrum commendavit. In quo graviter & prudenter adminiſtrando ita verſatus eſt, ut quàm aliis rebus alios antè ſuperaret, in Magiſtratu iſto ſe ipſum ſuperarit & vicerit, qua de re cuilibet fidem facere poſſemus, niſi de nobiliſſima hac vitæ ipſius particula tacete præſtaſet, quàm pauca dicere. Verùm quemadmodum omnia, quæ in hoc mundo ſummum ſui ſaltigium attigerunt, ad exitum propè ſunt; nec diu perfectione ſua frui poſſunt; (perfectum quippe in imperfecto poſſideri haud poteſt) ita SONERUS quoque, poſt quàm ad ſummum humanæ ſapientiæ culmen pervenit, terram hanc tantæ perfectionis incapacem deſerere, vel potius ſtat onem mutare, ſupremo Imperatore ita jubente, coactus eſt: eo tempore; quò maxime ipſius ope atque prudentia omnes indigerent. Nam quum ſuperioris anni menſe Septembri ob peccata noſtra morbo epidemico ad vitam corrigendam a DEO admoneremur, inque SONERUM præcipue intueremur, ſingulari

ipsius fide atque peritiâ in arte Medicâ freti: Ecce subito hæc omnium spes decollavit, & in maximis tempestatibus ipse navis gubernator præter omniû expectationem velut maligno quodam fidere percussus concidit. Fuit hoc apostematis genus, non quidem pestilens, quod falsò quidam crediderunt, sed ipsi tamen, sicut eventus docuit, exitialis: anthracem vocant: Cujusmodi ille tria ulcera diversis antea vicibus in corpore suo eodem successu, quo aliorum morbos & infirmitates curaverat: quod non tantum illi, qui invivendi causa accesserant, viri auctoritate atq; fide præstantes, sed ipse etiam, cujus operâ ingravescente morbo utebatur, Medicus experientiss. omni asseveratione comprobavit. Ita tamen continuò malum hoc omnes ipsius vires attrivit ac labefactavit, ut brevi inevitabilem ei ex hac vitâ migrandi necessitatem attulerit. Nec hoc eum latuit, qui mortis quoq; & diem & horam adstantibus prædixit, & hostem, à quo opprimendus erat, sine ulla timoris significatione magnâ mentis præsentia ad constitutum veluti opponebatur. Quod ipsi non Stoica aliqua opinio mortis & cruciatuum contemtrix, sed perpetuum divinarum literarum studium, & firma in Filium DEI fides contulerunt, ut in gloriosissimâ ipsius de morte victoriâ animum defixum habens, vivens & spirans adhuc cum eodem triumpharet, & mortem se in lucro ponere cum D. Paulo palâm profiteretur. Huic igitur SOTERI unico, quum præeunte verba Theologo primario in Academiâ hac Spiritum & animam suam commendasset, eam sine ullo horrore aut insigni mutatione placidè deposuit, & sic vitam per annos novem & triginta laudabiliter actam, laudabili fine conclusit. Sed ô acerbum nobis diem, qui jacentem nobis demonstraſti eum, per quem, si vis aliqua morbi inopina nos prostravisset, erigi sperabamus: qui mortis telo transfixum ostendisti, à quo nos omnes vitæ subsidia post divinum auxilium expectabamus! O inimicum studijs & scientijs tempus, quod eum, qui in docendâ sapientiâ humanâ omnibus, præterquam tibi, satisfecit, nobis tam cito eripuisti: illum, qui omnibus veram ad virtutem viam suo exemplo signabat, tam subito abstulisti! Meritò nunc lugemus: meritò intempestivum hujus viri obitum deploramus: meritò quoq; non nos modò sensu præditi, sed ipsi Scholæ hujus parietes & pulpita ipsa luctus & desiderij signa præferunt & ostentant.

Decessit, decessit proli dolor! nec priore amplius ad nos vultu

vultu redibit Philosophus incomparabilis, Medicus præstantiss. Doctor quondam noster ac benefactor unicus: decessit, inquam, & sempiternum sui in animis bonorum desiderium reliquit. Verùm quemadmodum mors hæc inopinata, luctuosa nobis atque præmatura accidit: ita nihil in eâ defunctum mali passum esse credi debet: quippe qui vitam hanc velut iactationis ac periculi plenissimam navigationem tandem aliquando absolvit, in æternam piorum requiem, & inenarrabilem Beatorum lætitiâ, tanquam in portum desideratissimum translatus.

Quare Salve, ERNESTE beatissime: Salve anima immortalitatis jam pridem cupidissima: Salve præceptor ac parens optimè, Salve, ave, & æternùm vale. Quod si ulla adhuc tuorum in Te cura est reliqua, si ullum cogitationum humanarum relictum vestigium, posthumum hoc munus, quod summâ cum vitæ meæ acerbitate, maximo cum moerore animi atque gemitu Tibi offero, à me benignè accipe: atque sic in ipso æternitatis sinu, quam diu desiderasti, in omnem æternitatem conquiesce. Ego, dum Spiritus hos reget artus, dum mentis cogitata hæc proferet lingua, Tui, Tuorumq; plus quàm paternorum in me meritorum gratâ mente recordabor, eaque, donec tecum & cum ipsâ æternitate jungar, posteritati narrabo. Atque hac defuncti beatitudinè confirmati, hoc, quod de felicitate ipsius audivimus, solario erecti, Nos quoq; Auditores Optimi, luctum nostrum deponamus: & quum amissum revocare non liceat, ad Amplissimos, Nobilissimosq; Academiæ hujus curatores confugiamus, quos de viro præclaro & celebri in locum defuncti substituendo diu jam deliberaffe, dubitari non oportet. Horum verò consilium, ut Tu, summe ac benignissime DEUS pro ineffabili tuâ erga Scholam hanc bonitate regere, & ad finem bonum dirigere digneris, nos Te universi ac singuli supplices veneramur, spe certâ freti fore, ut Te nostris precibus votisq; annuente, Academia nostra, hac & alijs calamitatibus anno superiore nonnihil dejecta, animum & colorem cum Doctore novo recipiat, Teq; porro benedicente, ad utilitatem plurimorum, Tui verò præcipuè Nominis gloriam & honorem vigeat, ac quàm diutissimè floreat,

DIXI,

D. ERNESTI SONERI,

Medici & Philosophi celeberrimi.

UT dictum est verè : *Parcas rapere Optima quaq̃,*
Et cladem immeritam præcipitare bonis :
Dum vitam extendit sic pondus inutile terra ,
Dum augificant numeros deteriora suos.
En cecidit noster melioribus integer annis
SONERUS, *Parcis præda jacetq̃ feris.*
Ecce jacet cassius visai lumine Præses
Ille Machaonii Pieriq̃ Chori. (men,
SCHERBIAD *Æ ingenium*, **TAURELLI** *occumbit acq̃:*
Quin & ARISTOTELIS mens genuina perit ,
Pæonia squallent arteis , SOPHIÆ adflet alumno,
Amisso hos torpet muta SUADA viro.
Publica deserta testantur damna cathedra,
Et SCHOLÀ tam clari luminis orba gemit.
Me miserum, quanto mihi vulnere corda fatiscunt,
Quam fissum tanto fovere pectus hiat,
Dum recolo virideis annos primamq̃ juventam,
Dum vetus intuior mente sodalium,
Quando, quos dixi, dependebamus ab ore
Doctorem, studio incensus uterq̃ dari.
Quando viros iterum sociatq̃ cura SENATUS
NORIACI, *chara prævida cura Scholæ,*
Ut percepta ab in & nobis tradita rectè
Rursum alii à nobis tradita perciperent,
O hora dulcis, ô dulcia tempora, quam sunt
De subito in vacuos omnia labia Notes.
O hominum incertæ spes, ô casuq̃ viceq̃,
Vna vide ut sepelit gaudia nostra dies,
Nondum dena tibi, nisi fallor, Olympias acta est,
Stamina cum Parca dissecuere tibi.
Sed virtus tua, iudicium, Doctrina Senilis
Perjuasit Parcis te, reor, esse Sanem.
Aui cum mente Deus fieres, terramq̃ lutumq̃ hoc
Calceares animi sæpè vigore tui.
In dignata sui contemptum ferre negavit,
Terra ultra & cælum iussit adire tuum,

*Nec superi renuere Dii, jam Spiritus astris
 Iunctus in hac vertit inferiora oculos.
 Despectatq; hominum liber casusq; vicesq;
 Cumq; pio in cœlis agmine letus orat,
 Illustris Salvet anima aeternumq; Valeto,
 Abdita jam rerum morpina mente vides.
 Nunc causas propius divina in luce tueris,
 Quas nox in tenebris temporis ista tenet.
 Silve inquam & SONERË vale, veterisq; Sodalis,
 Si qua manet Cœlis, esto memor, pictas.
 Me interea saternus desertum luctus habebit
 Et desiderium flebile, crude, tui.
 Collegæ conjunctissimo & multis nominibus
 optimè de me merito, contra votum F.*

MICHAEL PICCARTI'S Fr. Prof. &

p. t. Rector Acad. Norimb.

IN EJUSDEM TUMULUM,

QUOD claudi tumulo potest, Viator
 Ad Cœli patrios profectus orbes
 Vir ex sanguine cadaver heic reliquit,
 Qui vitæ fuit aureum probatæ
 Exemplar modò, lima veritatis,
 Humanæ scopus eruditionis,
 Æsculapius unus, & Stagiræ
 Jam spes altera, gemma Gratiarum,
 Amor maximus omnium bonorum,
 Nec idem scopulus minor malorum.
 Sensistine, quis ille sit? vel est &
 SONERUM Tibi farier necesse?
 Scire quem poteras notis ab illis,
 Ut scis nomine jam notas ab isto,
 Nunc tu manibus optimè precare,
 Si nulli malè vivus ille fecit.
 Id jubet pietas, nec est decorum
 Barbam vellere mortuo leoni.

MARTINVS RVARVS Holsat,

SCRIPTA.

Epistolæ quædam Medicæ extant cum cista Medica Johan-
 nis Hornungi: Noribergæ 1625. in 4.
 Oratio de insomniis: Altorphij 1610. in 4.

Oratio de vita contemplativa : *ibid.* 1610. in 4.

Oratio de Theophrasto Paracelso ejusque pernicioſa Medicina : *ibid.* in 4.

Commentar. in Metaphyſ. Ariſtotelis. *Iena* - - in 4.

Disputat. ejus extant in Philoſophia Altorphina per Joh. Paulum Felwingerum edita, nimirum duæ de materia prima : De Motu : De Iride cœleſti : Problematâ Miſcellanea, & Baſileæ de Melancholia diſputavit.

F U N U S

Perilluſtris & Excellentiffimi Viri,

D. HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE,

Medicinæ Doct. Equitis D. Marci,
& in celeberrimo Gymnaſio Patavino Ana-
tomix & Chirurgix Profeſſoris Supra-
ordinarij,

Die 23. Maji, Anno Epochæ Chriſtiane M DC XIX.

In auguſto templo S. Francisce,

Acerbo omnium luctu, celebratum

a

JOANNE THUILIO, MARIÆMONTANO,

Phil. & Med. D.

L Acrymæ ubi eſtis? Cur ceſſatis gemitus? quid retarda-
mini ſuſpiria? Et vos oculi quid agitis? an ſicci fune-
ſtum hunc caſum, gravem hanc jacturam intueri poteſtis?
Cecidit, heu cecidit HIERON. FABRICIUS AB AQUA-
PENDENTE, Patriæ ſuæ decus, Medicinæ lumen, Ana-
tomix reſtaurator, Chirurgix parens, Gymnaſij Patavini
gloria, imò univerſæ rei litterariæ commune bonum. Una
dies, una hora, unum temporis momentum abſtulit, quod
ſacula non reſarcient: præreptus eſt nobis ille Vir, quem
qui æquent, ne dum ſuperent, communi omni judicio vix
reperiuntur. Lugeant igitur hunc caſum cōmuniter omnes,
deſcant hanc miſeriam cives & peregrini; hunc interitum
nemo non luctu & planctu proſequatur, & præſtantiffimū
hunc

hunc virum hic jacentem conspiciens nullus non effundat uberrima lacrymarum flumina. Equidem, Auditores mœstissimi, cum mihi onus impositum sit, ut perillustri viri funus oratione exornē, certè multò minus affero facultatis ad dicendum, quàm tersæ aures vestræ, & rei dignitas postulat: apud eos enim dicendum est, quibus nihil nisi subtili & cogitatum ingenio, accurata elaboratum industria satisfecerit; quid igitur jejuna & arida vobis polliceatur oratio? De ea autem re dicendum est, quæ etsi penè infinitam suppeditet orationis materiam, tamen recenti acerbissimi vulneris memoria omnem & mei, & vestri ardorem animi sese erigere conantis, tanquam flumine obruit & extinguit, adeo ut etiam ab animo promptissimo profecta oratio in tanto luctu squalere quodammodo, & aspectum hominū, ac omnino lucem formidare videretur. Nihilominus vestra benevolentia & audiendi patientia fretus, & autoritate eorum, qui pro jure suo mihi id imperant, fultus, vires juveniles experiar & quantum temporis angustia admittit, tanti viri præcipuas laudes brevi oratione perstringam, præteriturus plurima, quæ cuivis vestrum obvia esse possunt.

Hieronymum Fabricium, Auditores, nobis progenuit Aquapendens, civitas Tusciæ inter Phaliscos non ignobilis, quippe quam Ptolomæus sub nomine Aquulæ designat, si Volaterrano fides debetur. Hanc verò multò celebriorem reddidit, & famæ immortalī consecravit noster Fabricius, ita ut illa proprium nomen in eundem suum alumnū & civem, ceu grati animi tesseram, transfudisse videatur. Majores habuit mediocrium quidem fortunarū, honestos tamen & integre famæ cives; ex quibus avus paternus, qui eodem Hieronymi gaudebat nomine, pro sua civitate, honorifica ad Summ. Pontif. legatione functus est. Sic autem fieri oportebat, ut ab humiliori enasceretur profapia, quo amplior ipsi ad gloriā pateret campus, siquidem ab eo exordienda fuit familiæ suæ nobilitas, ut illam non hereditaria successione acceptam, non majorum virtute partam, sed propria industria acquisitam possideret: nam *quæ non fecimus ipsi vix ea nostra voco.* Hanc ergo ille in tantum extulit, tanta claritate illustravit, ut suam ex fratre neptem, gloriæ & bonorum ex asse hæredem, in Illustrissimam Delphinorum famil. matrimonio copulandam destinaverit, in familiam nempe illam, quæ cum antiquissimis Venetæ nobilitatis stirpibus avita generositate certat, quæ Principes, purpuratos Cardinales, tot

Episcopos & Antistites, virtute & doctrina insignes, longa serie enumerat, ut in hac illustra familia virtutum chorum fixam sedem dicas posuisse. Unde Amplissimus Senatus nihil dubitavit, eandem inter primariæ nobilitatis matronas adsciscere, ejusque posteritatem successiva nobilitate condecorare. Honestè itaque à suis educatus hic noster, sub primo statim adolescentiæ exordio bonis avibus, huc Patavium, tanquam ad mercaturam bonarum artium apulit, atque ad sanam Medicinam excolendam se applicuit: ubi quantum animo conniti potuit, quantum labore contendere, tantum effecit, ne committeret Scholæ & Magistrorum auctoritatem dedecorari. Eos enim in Philosophia & Medicina progressus fecit, ut non modò condiscipulos, sed ipsos tandem præceptores Cleanteis vigilijs sic à tergo reliquerit, ut verum esse faterentur, quod veteri proverbio dici consuevit: Plures discipulos præstantiores magistris. Etenim cum esset doctrinæ perinde ac virtutis cupidus, arbitratus est & ad suam laudem, & ad patriæ ornamentum pertinere, si ut Aristoteles Platonem, Demosthenes Isæum, Cicero Philonem & Posidonium præceptores suos doctrina superarunt, ita ipse Gabrielem Fallopium, illius temporis Æsculapium, arte anteverteret. Quod eò facilius ipsi fuit, quò pluribus adminiculis ad eam rem juvabatur. Fuit enim ipsi vivida memoriæ vis, ingenium tam acutum, tam solers, tam in numero; judicium tam acre, tam maturum, tam sincerum, motus animi tam celeres, tam prompti & expediti, ut nihil in arte sua fuerit tam arduum, tam abstrusum & reconditum, quod labore non vestigaret, non erueret, non assequeretur. Hinc factum est, ut decedente Fallopio, nullus dignior, nullus aptior judicatus sit, qui hanc provinciam cum laude publica posset administrare. Professor ergo Anatomix & Chirurgiæ electus, in hoc unum toto pectore incubuit, ut spartam, quam nactus esset, pro virili ornaret. Quare hoc publico docendi munere quinquaginta continuis annis cum summa gloria perfunctus, dici non potest, quàm frequenti auditorum concursu fuerit auditus, quos tanquam filios vel fratres unice diligebat, nominatim salutabat, & ad præclara studia amantiſsimè hortabatur: quantam auctoritatem apud suos auditores habuerit, quem spectabant, cujus ab ore omnium ora pendebant: quantas eorum assensiones, quantas admirationes, quantos applausus reportaverit, ut quemadmodum

dum apud Pythagoreos contra quamlibet firmissimam rationem plurimum valebat illud, *Ipse dixit*: ita ipsi omnes Hieronymum Fabricium tanquam Pythagoram colerent, Suo proinde labore, sua diligentia, sua assiduitate & indefesso studio, brevi tempore tantum peperit sibi nomen, ut inter Celeberrimos Anatomicos facile primas obtineret, Fuerunt nostra & Patrum memoria Viri in hac arte clarissimi: In Gallia Fernelius, Silvius, Laurentius, Riolanus: In Germania Platerus & Bauhinus: In Belgio Vesalius; nulla tamen talium virorum sæcundior regio fuit quàm Italia, nam ut præteream Curtium, Eustachium, Mundinum, Varolium, Vidium, celebris est Verona suo Zerbisio, Cremona Columbo, Roma Piccolomineo, Felsina Arantio, Mutina Fallapio, Placentie Caserio, quos omnes multis parafangis præit, & palmam præripit Aquapendens cum suo Fabricio. Quis enim tot novis, ijsque utilissimis inventis Anatomiam locupletavit? Hieronym. Fabricius ab Aquapendente. Qvis à Serenissima Republica Veneta mille Coronatorum annuo stipendio docuit? Hieronymus Fabricius ab Aquapendente. Qvis titulum Supraordinarij nostro tempore sua doctrina promeruit? Idem Fabricius ab Aquapendente. Hoc ipso nemo alius majori felicitate & facilitate Anatomiam & Chirurgiam explicavit, aded ut sæpe subsellia auditorum multitudine, parietes applausibus, aures acclamationibus rumpi viderentur. Desideratis eximie hujus doctrinæ testimonium? Habetis testes locupletissimos, præclara, quæ posteris reliquit, monumenta, quorum quædam publici juris facta, in exteris quoque regionibus iterata impressione edita, nunc omnium manibus teruntur: quædam verò adhuc inter privatos parietes latitant, quæ propediem lucem aspectura speramus, in ejus siquidem devenerunt manus, qui tantum bonum publicæ utilitati non invidebit, quod ut faciat, communis Apollinea turba summis precibus contendit. Hinc quod Ovidius post decantatas Metamorphoseon gerras sibi arrogavit, cur post tot, tamque admirabiles non dico libros, sed thesauros, non idem sibi jure optimo vendicet Fabricius?

*Cum volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Ius habet, incerti spacium mihi finiat ævi,
Parte tamen meliore mei semper alta perennis
Astra sejar, nomenq; erit indelebile nostrum.*

*Ore legar populi, perq; omnia sacula fama,
Si quid habent veri vatum præfagia, vivam.*

Hæc siquidem scripta doctrinis obscuris lucem, scriptoribus mortuis vitam, Medic. candidatis maximū ad discendū adjumentum attulerunt. Viva autem ejus vox hem quam minificè Patavium excitavit & exornavit? Ut cristatus ales resurgētis solis exortum repetitis cantibus annunciat; & mortales ad laborem & opus instigat: sic noster Fabricius renascentem & è tenebris emergentem Anatomiam clara voce divulgavit, & ad eam amplectendam omnes invitavit & incitavit. Quæ enim Europæ Natio non huc hodie studiorum causa convolat? Quis populus hoc Gymnasium non spectat? in eodem auditorio Germanum, Gallum. Italum cognoscas, ut quos habitus, cultus, lingua, mores, regna distinguunt, hos disciplina & institutio, & arctissima Musarum fœdera communi humani generis benevolentia devineant. Cujus fœderis fœcialem fuisse Fabricium quis non intelligit? Primus enim ille Anatomiam in scenam produxit, primus theatrum Anatomicum, quod unum in hac Academiarum Academia desiderari videbatur, magnifico sumptu & mirabili opere excitare fecit, primus in eodem corpora maximo spectantium applausu dissecuit. Nec inferiora in Chirurgia tum facienda, tum docenda præstitit, nam quod priscorum crudelitas & sævitia à Chirurgia relegata sit, Fabricio acceptum debemus. Quod novis rarisque observationibus Chirurgiam illustratam habeamus, Fabricio acceptum debemus. Quod novis instrumentis, & facillimis compendijs plurimas operationes perficiamus, uni acceptum referendum Fabricio. Verū non dibuet, imò non potuit tanta Virtus latitare, tantus splendor non erumpere, sed in remotissimas regiones diffusus, summorum Regum & Principum favorem & gratiam ipsi conciliavit, qui non modò vitæ suæ incolumitatem Fabricio, tanquam præsentī alicui Numini, commiserunt, sed etiam frequentissimè ipsum in deploratis casibus præce & precio accersiverunt. Ex plurimis unum exemplum mea dicta confirmet, potentissimi Regis Poloniæ, qui non modo humanissimis litteris eum appellare, sed jam ætate lassatum & lecto decumbentem regio munere, effigie nimirum sua auro impressa, condecorare dignatus est. Magnatum itaque liberalitas cum propria industria conjuncta

tantas

tantas ipsi peperit opes, ut ne Mydæ cuidam vel Cræso cederet; imo tot facultates & munera ipsi cumulavit neglectum lucrum, quod alius quivis vix data opera sibi acquirere posset. • Nec opibus solum & divitijs crevit, sed honoribus insuper & dignitatibus amplissimis auctus est, utpote queni Senatus Venetus præter titulum Supraordinarij, etiam equestri dignitate ornandum censuit: quem ordinem non à Principe, ut fieri solet, sed ab ipsomet Senatu suscepit. Quod mihi revocat in memoriam illud, quod Plinius de Fabio Maximo Cunctatore graminea corona donato refert: Cæteras omnes coronas singuli, & duces ipsi, imperatoresq; militibus, aut aliquando collegis dederunt, sola graminea ipsius imperij manibus imposita est, & quod peculiare ei fuit, sola à tota Italia data. Non secus Venerabili nostro Seni, ut qui non unum Hannibalem, sed mille morborum monstra ex Italia profligaverit, & cives patriæ reservaverit, equestris dignitas ab ipso Senatu, & à tota quasi Italia decernenda & domanda fuit. Quid? quod ipsum Collegium Patavinum eundem, tanquam præclare de se meritum, collegam sibi sociare, & ipsi præter morem aditum ad se facere sustinuit.

Maxima sunt hæc, fateor, & maximopere commendanda, sed longè commendabilius, quod hisce disciplinis ita Virtutes annexuit, ut quantum nominis & gloriæ medicæ artes ipsi conciliarint, tantum decoris & ornamenti ab omnium virtutum choro sit ei comparatum. Siquidem ea fuit in victu frugalitate, in cultu corporis neglectione, in gestu moderatione, in colloquio circumspectione, in congressu comitate, in consilio dando facilitate, in subeundis laboribus constantia, in administranda domo prudentia, in publicis lectionibus assiduitate, in sublevandis infirmis benignitate, ea denique in omni vita æquabilitate, ut stupendum videri possit, Fabricij Romani, Curij, Lælij, Socratis, singulorumque virorum illustrium Virtutes in uno nostro Fabricio eminuisse. Ad hoc pulcherrimarum Virtutum agmen accedit singularis nostri Fabricij continentia, quippe qui ne vaga & inconcessa libidine nomini & famæ notam inureret, sibi sacrosancto nubij foedere junxit castissimam Matronam Violantam, ex spectabili Vitalium familia oriundam, cum qua constanti fide & sociali amore ad decrepitam usque ætatem convixit: Vitalis profectò uterque, illa corpore & no-

& nomine, hic corpore & fama. Nec silentio prætereunda ea Virtus, quæ agmen ducit, Pietas scilicet in DEUM, quæ quæ sanè in nostro Sene tanta fuit, quanta in quovis alio. Testis est sacra illa ædicula domesticis septa pæctibus, ibi quando senilis imbecillitas, aut tempestatis injuria exitum præcluderent, rem divinam obibat. Testis est tota Patavina civitas, quæ eum concionibus & officijs Quadragesimalibus, non obstante summa frigoris inclementia, quæ aliàs senibus inimica, assiduò præsentem spectavit. Testes denique sunt tot ad pias causas liberalia legata, sacella vel instaurata vel restaurata, altare in hoc augustissimo templo sumptu magnifico exstruendum institutum. Et hunc tantum Heroem non morum candor, non vitæ probitas, non Medicinæ fastigium ab interitu vindicare potuit? O duram necessitatis legem! O funestum mortis imperium!

Talem itaque ætatem usque ad deceptos annos innocenter produxit, atque octuagesimum quoque annum supergressus est, ut dubites, morbone an senio interierit: quod non parum ad lautissimi Medici encomium facere judico, quali sepulchrum recipere eum formidaret, qui tot hominum myriades à Libitinæ manibus eripuisse; & diffidere eundem brevi spatio claudere, cujus famam vix universus orbis caperet. Postquam autem eò ætatis pertigisset, res suas prudenter disposuisset, & neprem, quæ sola cura ipsi hæcenus angebat, nobilissimo sponso elocatam videret, annis tandem & laboribus fractus ultro victas manus dedit; satis enim sibi, satis naturæ, satis gloriæ vixisse visus est; certè non satis vobis. Quare cum superioribus diebus febri acutissima corripere, unde assiduo vomitu & corporis lubricitate cibos & medicamenta ingesta regeret, paulatim sibi vires seniles vastari & prosterni sensit: itaque patientiæ virtute armatus forti animo & integris sensibus cum morte in arenam descendit; cujus virilis certaminis testes adhibuit viros pietate & religione insignes, qui ei usque ad extremum habitum astiterunt, donec tandem fessam animam in manus supremi Numinis commendatam constanti fide & indubia spe exhalavit. Quis mihi dabit aquas? quis fontem lacrymarum ministrabit? O infelicis miseraq; vitæ ludibria, quæ cum in manibus habere arbitramur, cum frui nos posse quàm diutissimè speramus, repente avolant, & deserunt hiantes omnibus sensibus. Illane humanitas interijt? ille splendor extinctus est? illa Virus superata?

perata? illa tandem pendens aqua cecidit, sub cujus sæcundissimis doctrinæ stillicidijs tot selecta pectora, tot nobilia ingenia irrigata sunt? ille fons exaruit, à quo in universum orbem tam salutares producti rivuli? ô rem luctuosam & acerbam! ô miserum non hujus modò, sed universæ rei literariæ casum! Utinam, ô mors, vel non esses oculis capta, vel non esses litterarum rudis, temperasses profecto ab eo, quo superstitè tellus habuit, quo se cum cœlis auderet comparare, & mucronem in illos distinxisses, quibus non fuit operæ precium nasci cum nihil in vita memorabile factitent, quo se vixisse testificentur. Attu, æterne DEUS, quid paras? (dabis enim id dolori, ut apud te paulisper querar) quid inquam paras, Sanctissime Pater? Cur eripi nobis privarique luce illam gloriam, illam sapientiam, illam auctoritatem passus es? An eum sedibus illis beatissimis, quàm hoc calamitoso exilio judicasti digniorem? an nos indignos, qui tanti viri humanitate & doctrinâ frueremur? Ille quidem beatus, iterum atque iterum beatus, qui mortalitate exutus omnibus bonis affluentem immortalitatem adeptus est, & quæ molestiam afferre poterant, videre desijt, illa videt, semperque videbit, quibus perpetuò gaudeat & lætetur. Nos miseri, nos infelices, qui in hoc exilio relictì, illius subsidio spoliati sumus, cujus vel sola præsentia nostras ægritudines faciebat leviores. Veruntamen in hoc nos solari & reficere potest, quod ut quiete tandem frueretur, emeritum nostrum Fabricium mors rude donaverit, & è tenebris in lucem, ex turbulentissimis tempestatibus in tranquillum portum deduxerit. Finis miseriarum mors est, non viræ; nascimur, ut moriamur. Non igitur ipsi erepta est, sed donata vita morte, si mors dicenda, vita brevi relicta ad æternam migratio: Aut si quis emori possit, cujus memoriam omnis tuebitur sæculorum posteritas. Nunquam enim extinguitur lumen, quod virtus accendit vivaci flamma, pingui succo nutritum crescentis gloriæ. Magnum solatium sit homini, propagandi nominis secundum merita prævisa spes, si superstes aliquid post, ossa relinquat in terris, quod brevis tumulus non possit capere. Beatum hunc talem pronuncio, cujus mors ita cognita, ut vivere tum primum verè incipiat, cum lapide sepulchrali pressus ex oculis in memoriam transiit honorifico spiranti præconio. Quis candelam in laterna ardentem tectam dixerit, dum circumfusam lucem rebus communicat? Tale sepulchrum erit nostri

Fabricij, opertum & ex abdito lucebit, marmor non capiet, quin exiliant & se diffundant honoris scintillæ. Nemo ergo eum obiisse, sed in cœlum abiisse prædicet, ubi tot virtutes ei triumphum pepererunt nobilissimum: Satis ornat ter-
ras, cœlum restabat, quod magnificentius decoraret, quam vel Ursæ, vel Argo, vel Orion, vel reliquæ siderum figuræ, quæ ad Astrologorum arbitrium effinguntur; aliter ille, quem divina voluntas, mutari nescia, eò destinat.

Ad te nunc, ô celeberrima Patavina Universitas, mea declinatoratio, quam tanto Viro felicem aliquando & florentem spectabamus; at nunc hoc funere tantam accepisti plagam, quæ vix sanari posse videatur, unde in luctu & squalore jaces, nec mihi in eadem navi vecto quam dolori medicinam adhibeam succurrit. Plange, ô Patavium, & luctum tuum cum meo conjunge, tu studiorum Mater, quæ Fabricium juvenem enutrivisti, virum admirata es, senem omnibus obsequiis venerata es; te eadem fors manet, ut posthac in desperatis corporis malis omni spe destituaris. Tibi quoque, ô inclinata mea Natio Germanica, quam præ cæteris unicè amare & in sinu fovere, imo præclaro edito opere cohonestare tantus Vir visus est, tibi inquam, quæ nunc mens? quis animus? non enim video unde in posterum tot humanitatis officia, tot doctrinæ emolumenta, quæ tecum in patriam referas, repetenda sint. Tandem ad te, ô Venerande Senex, humanus me rapit affectus, te ultimum appello, si modo aliqua vox ad te mea pervenire poreft, tibi extremum vale mœstus & squalidus paro. Hem ut totus elinguis & mutus jaces, cujus toties accipere & red-
dere voces mihi dulce fuit? ut obscura sunt depressa lumina? ut flaccescunt pallidæ genæ? ut squalet veneranda canities? ut rigent salutiferæ manus? heu quantum mutatus ab illo? Sed ne importuna oratio quietem interturbet, Vale, & quiete illa, quam in terris non invenisti, in cœlis perpetim fruire. Æternum vale & salve! ô longum & triste vale! DIXI.

EPIGRAMMA.

MArtia Fabricio jaſſat ſe nomine Roma,
Pendula Fabricium tu quoq; gignis Aqua,
Nobile Fabricio genus, inclita Roma, dedisti;
Pendentem hic contra nobilitavit aquam.

EPITA.

EPITAPHIUM.

Hospes tolle gradum: namq; ossa senilia calcas,
Qua pede nullius promeruere premi.

A L I U D.

Hic Celebris requiescit Aquapendentis alumnus.
Sic dixi: reliquum viva famacanit.

L.m.p.

JOANNES THVILIUS.

IN EJUSDEM OBITUM.

ECquid terra novo sibi vult effossa sepulcro,
Medoaci glaucas edita propter aquas?
Ille decus Patavi, Medicq; superbia turba,
FABRICIUS, canos clausit in orbe suos,
Iamq; dedit solitis, qua sunt mortalia, bustu
Pondera, laude vagas sed peragrante plagas.
Vix alius docta tractavit vulnera dextra
Rectius, aut facili depulit arte malum,
Humanos melius vix alter noverat artus,
Pace loquor Celsi, pace, Galene, tuâ,
Testantur multis contexta volumina chartis,
Scriptaq; pro medico non inhonora foro.
Qua, licet intenuem corpus transiverit umbram,
Authorem rapida morte perire vetant.
Exemplum, juvenes, quod laudibus incites orsus,
Emeriti possunt suppeditare Senes.

J. P. LOTICHIUS, Hanonicus,
P. Cæs.

SCRIPTA.

Pentateuchos Chirurgicum distinctum à D. Joh. Hartman-
no Beyero: *Francos* 1594. 1604. in 8.

De Formato Fætu: *Patavij* 1604. 1625. in fol.

De Venarum ostiolis: *ibid.* 1603. 1625. in fol.

De locutione & ejus instrum. *ibid.* 1603. 1625. in fol.

De Loquela Brutorum: *ibid.* 1603. 1625. in fol. & denuò hi
quatuor tractatus editi sunt *Francos.* 1624. 1644.
1648. in fol.

De Visione, Voce & Auditu: *Venetis* 1601. *Francos.* 1605.
1613. in fol.

Consilia Medica extant in eo opere, quod Josephus Lauten-
bachius collegit & edidit *Francos.* 1605. in 4.

(D)

Tracta-

- Tractatus de Motu locali Animalium secundum totum :
Venet. 1610. 1618. in 4.
 De Musculi artificio & ossium dearticulationibus : *Venet.*
 1614. in 4.
 De Respiratione & ejus Instrumentis libri duo : *Patavij*
 1615. & *Venetis* 1620. in 4.
 Du Gula, Ventriculo & Intestinis tractatus: *ibid.* 1618. in 4.
 De Integumentis totius animalis opusculum : *Patav.* 1618.
 1642. in 4.
 Opera Chirurgica in duas partes divisa : *Francos.* 1620. in 8.
Lugd. 1628. in 8. 1641. in 4. Accesserunt Instru-
 - mentorum, quæ partim Autor, partim alij invene-
 runt, enumeratio. Item, de abusu Cucurbitarum, in
 febribus putridis Dissertatio : *Patavij* 1647. in fol.
Germanicè Norib. 1672.
 Medicina Practica, edita à Petro Bourdelorio : *Parisiis*
 1634. in 4.
 De Gangræna & Sphaceto : *Oppenh.* 1617. in 4.
 De Formatione Ovi & Pulli : *ibid.* 1621. in fol.
 Opera Physico-Anatomica cum figuris æri incisis : *Francos.*
 1623. in fol. & *Patav.* 1625. in fol.

CURSUS ET EQUITES ISRAELIS,

Hec est:

VITA ET MORS,

DN. D. CASPARI
BARTOLINI,

Insignis Philologi, celebris Philosophi,
 Medici scriptis & praxi notissimi, Theologi magni,
 Academiæ Hafniensis iteratò Rectoris magnifici, viri
 ad exemplum usque probi & pij.

Publicâ oratione celebrata in Academia Regia Hafniensi
XXV. Julij, Anno 1629.

CASPARO ERASMO BROCHMAND,
 SS. Theol. Doctore & Professore ordinario,
 Acad. Hafn. p. t. Rectore.

DE Domino Doctore CASPARO BARTOLINO, Philologo insigni, Philosopho celebri, Medico scriptis & praxi satis noto, Theologo magno, Academiae Hafnienfisiterum Rectore Magnifico, viro ad miraculum usq; probó & pio, quam difficile sit & arduum verba facere, qui ignorant: aut operis magnitudinem digne non æstimarunt, aut tanto ingenio sunt, ut immensam ingenij BARTOLINI nostri capacitatem, singulari quodam & planè admirando DEI dono æquent. Non enim aded, acutus sum videre ut possim, quomodo *Philologum* decenter laudare possit, qui maxima & minima, quæ in Critice sunt, non pervidit: nec satis intelligo, quâ felicitate celebrandum sibi sumat *Philosophum*, cui Philosophia Platonica, Aristotelica, Stoica non est cognitissima: nec ingenio aded perspicaci sum capere ut queam, quo successu *Medicum* commendet, qui scripta Hippocratis, Galeni, Theophrasti, vigili oculo ac sagaci mente non lustravit: hebetior etiam sum, quàm comprehendam animo meo, quomodo justas *magni Theologi* laudes concinne enarret, qui Mosis, Prophetarum, Apostolorum scripta accuratè non perdidicit: nec capere possum, quâ decentiâ onerosum *Rectoris* magnifici munus describat, qui Rectorem sæpius non gessit: non denique mente assequi possum meâ, quomodo in *viro ad exemplum usq; probó & pio* laudando occupari feliciter possit, quem DEI spiritus eximiâ pietate & probitate non beavit. Unde de facili intelligitis, quàm non satis aptus sim, qui beatissimo BARTOLINO, Academiae nostræ Rectori Magnifico, viro dum vixit maximo, non dico magnificè, sed vel tenuiter justa faciam. Teneor tamen onus, cui ferendo nullâ parte par sum, etiam cum quodam famæ rheæ periculo, subire, idque solemnis promissi religione obstrictus. Convenerat enim inter Dn. Doctorem BARTOLINUM, animi plus-quàm dimidium mei, & me; ut qui diem prior obiret, hunc is, quem DEUS volebat superstitem, publicè parentaret. Quia verò Doctor BARTOLINUS, in his terris, proh dolor, mihi ampliùs non videndus, dignus fuit, qui DEUM, conditorem suum; JESUM, redemptorem suum; Spiritum sanctum, sanctificatorem suum, prior videret: ferendum mihi patienter est, quòd flebile parentationis officium mihi ex condicção incumbat. Ubi uberrima se offerret dicendi materies: modò mihi aut ingenium esset, tantis rebus comprehendendis par; aut facundia suppeteret, quæ

vitæ Doctoris BARTOLINI non dico exornandæ, sed vel tenuiter enarrandæ sufficeret. Interim ingenij defectum & linguæ balbutiem facile compensabit mea pietas & in demortuum religiosus animus: cui in solidum adscribetis, quòd has dicendi partes, quas nemo non vestrùm felicius me implere posset, mihi sumam. Volo enim tenui hac opellâ quam demortuo D. BARTOLINO commodo, publicè testari, quanti ipsum fecerim vivum. Ne-fas enim ducò, ut quem colui vivum, hunc sine qualicunque *penuriam* dimittam mortuum. Quocirca à vobis omnibus & singulis, qui ad audiendum frequentes convenistis, quâ par est animi observantiâ peto, ut aurium animorumque operam benignam ad exigui temporis moram mihi commodetis: idque ut me interprete, sed parum facundo, intelligatis; *vixisse in Daniâ virum, quem qui norant, non potuerunt satis aestimare: qui non aestimarunt: nunquam satis cognoverant.*

Non persequar minutatim omnia, quæ huc facere poterunt: id enim nimis operosum foret, nec diei aut mensis unius opus. Ex uberrimâ & densissimâ, quæ se ad tractandum offert, materie, legam tantùm ea, & quidem parcâ manu, quæ aut scitu digniora, aut aliorum exædificationi quàm maximè servire apta sunt.

Ordiamur à Patria, Parentibus & pueritiâ: Nam & hic occurrunt non pauca, quæ magnum illum BARTOLINUM non parùm commendent. Celeberrima Scaniæ Urbe *Malmogiâ* oriundus fuit, Anno 1585, XI. Februarij, Patre Reverendo & Cl. Viro, Dn. BARTOLINO CASPARO, in Urbe pariter ac arce Malmogiensi, Pastore vigilantissimo, è scriptis, Danica potissimùm lingua concinnatis & bono publico publicatis, satis noto, homine rarâ pietate, & antiqua planè virtute & fide: matre verò *Anna Erasmiâ*, Dn. *Erasmi Tenckelij*, præpositi Vehemenhojani filia, foemina ad exemplum usque proba & pia: cujus avus maternus, *M. Petrus Tenckelius*, Evangelicorum Præpositorum in Scania primus fuit, officio isti solemniter admotus à *Francisco Vormardo*, Evangelicorum Episcoporum in Scania primo. Hæc igitur sparta hunc terris Laconem dedit: hi parentes hunc Daniæ genuerunt filium: emicantibus in ipsa etiam pueritia singularis *inquis* & admirandæ indolis radijs, etiam ad admirationem usque parentum & præceptorum. Nam natus tres annos, libellum, quem

quem vocant , alphabetarium , & præcipuas religionis Christianæ partes ambitu suo comprehendem , decursu XIV. dierum non tantùm accuratè legere didicit ; sed etiam penitè edidicit. Et quod magis mirere , cùm BARTOLINUS noster jam primùm fari inciperet , integro propè anno vocibus usus est diversissimis ab his , quas tenellis suis auribus aut à parentibus , aut à nutrice , aut ab ullo magistro hauserat. Cujus rei testes autiti sunt viri quidam docti & linguarum periti : qui etiam expensis diligentius vocibus , quibus BARTOLINUS adhuc puer utebatur , certò deprehenderunt , quòd vocum istarum non paucæ cum lingua Hebræa exactè convenirent. Disputent jam Platonici , hoc documento sive usi sive abusi , quòd linguæ scientiæ quæ non tam improbo labore acquirantur , quàm hominibus connascantur : prodeant quoque qui huic firmamento suam illam superstruant sententiam ; homines sibi relictos , nec certa lingua ab ullo magistro imbutos , natura duce Hebraice loquuturos. Ego veluti cum his aut illis litigiosè contendere nolo : ita malo hanc admirandæ loquelæ afferre causam , placuisse DEO hoc testamine docere , BARTOLINUM futurum virum Reipublicæ Christianæ & domui DEI singulariter utilem. Notum enim est , quomodo DEUS , emissurus Apostolos in universum terrarum orbem ad prædicandum Evangelium , ad opus adeò singulare stupenda cognitione linguarum , quas non didicerant , ipsos admirabiliter præparavit.

Sed verò crescentibus annis , ignei istius ingenij straturæ magis magisque emicuerunt. Nondum tredecennis orationem Latinam & Græcam eleganter condebat , istosque eâ ætate fecerat in arte dicendi progressus , ut de quovis argumento , etiam memoriter , peroraret. Logicam etiam hac ætatula probè callebat , aded ut si vel quispiam ætate provectior litem ipsi intentaret de questionibus Logicis , etiam subtilioribus , adversarium inveniret , imberbem quidem , sed non imbellem. Uno verbo : Studia sua aded calidè tractavit puer , ut non calcaribus , sed freno eguisse ipsum , parentes & præceptores judicarent. Et quanquam vix expletis tredecim annis , abundè maturus esset exercitiis Academicis ; noluerunt tamen parentes , ut inter cives Academicos

(D) 3

nomen .

nomen suum profiteretur. antequam septendecim annos explevisset. Non enim judicarunt consultum, ut tredecim annorum puer libertate gauderet, quam Privilegia Academica suis concedunt civibus.

Annum ergò agens decimum octavum, felici sydere adpulit ad *Academiâ Hafniensem*: ac solennibus ritibus sacro studiosorum ordini inauguratus est, Rectore Reverendo admodum & Cl. Viro, Dn. Doctore JOHANNÉ PAULO RESENIO, jam Sielandiæ Episcopo honoratissimo; Decano autem Philosophico, M. JONA VENU-SINO. Et quia constitutiones Academiæ non concedunt, ut quisquam sine certo studiorum directore in Academiâ oberret, χειρὸν αγωγὴν seu manu ductorem sibi delegit virum πολὺ γλωττον, Reverendum & Cl. Dn. Doctorem CUNRADUM ASLACHUM, linguæ Græcæ tùm temporis Professore, postea Theologum, jam μακαρίτην.

Postquam verò in Academiâ patriâ aliquandiu vixisset, & admirandâ divini ingenij celeritate atque singulari morum facilitate & suavitate singularem in omnium animis de se spem excitasset: rectâ ivit *Rostochium*, & quidem An. 1603. & inibi aliquantisper commoratus, docentes audivit D. Bacmeisterum Seniore, D. Frederum, D. Shaktium, D. Lobeckium, Theologos: D. Pegelium, Mathematicum: D. Lubinum, Poëtam: Posselium, Linguæ Græcæ Professore. Hinc profectus est *Vitebergam*, fœcundum istud veræ religionis seminarium, inque Academiâ Vitebergensi integrum triennium tùm Philosophiæ, tùm Theologiæ discendæ insumpsit, & quidem tantâ adfiduitate, ut ante lucem semper surgeret, vix verò ante intempestam noctem unquam cubitum iret. Tantum fuit in homine juvene sapientiæ desiderium, tanta in præceptores reverentia, tantus zelus atque impetus pietatis, ut inter studiosos non pauci BARTOLINUM, ut vivum quoddam industriæ litterariæ & veræ pietatis exemplum sibi ad imitandum proponerent. Florebant tùm temporis in Academiâ Vitebergensi Theologi celeberrimi, Doct. Georgius Mylius, D. Salomon Gesnerus, D. David Rungius, D. Leonhardus Hutterus: in Philosophia verò eminebat, D. Jacobus Martinus, jam Theologus: in Mathesi, Melchior Iostelius: in litteraturâ Græcâ & Latinâ Laurentius Rhodmannus, Fridericus Taubmannus, Adamus Siberus. Hos omnes BARTOLINUS creberrimè audiebat docentes: ab horum ore pendebat: ab his rectè sentiendi

sentiendi & vivendi exemplum petebat. Et quoniam beatæ memoriæ D. CASPARUS BARTOLINUS, & diligentissimus & ingeniosissimus fuit, brevi in sapientiâ Philosophicâ & Theologicâ ita profecit, tantis in primis usus manu-ductoribus, ut dignus censeretur publicâ Senatus Academi- ci auctoritate, qui juventutem Academicam ad adyta sa- pientiæ Philosophicæ feliciter manuducere, & prælectioni- bus disputationibusque exercere posset. Quod munus, quò & tutius & honorificentius obiret, solemnibus Magisterij Philosophici honoribus ornatus est Vitebergæ Anno 1607. ætatis verò suæ vigesimo: tantâ certè laude & tanto adplau- su, ut nemo non subactissimum juvenis viri iudicium & ex- peditissimam linguam admiraretur.

Porro veluti aquilæ gaudent motu, nec testudinum mo- re & modo contentæ sunt uno & statò domicilio: Ita præ- clavis & ad maxima quæque natîs ingenijs quasi innatum est, varia lustrare loca, variarum nationum mores & insti- tuta observare, viros ab eruditione rarâ & singulari pietate commendatos, sed perdiffita regna sparsos, adire, familia- riter cum ipsis conversari. Id quod etiam usu venit D. BARTOLINO: qui ut sapientiæ & prudentiæ accessio- nem laudabilem compendio quodam faceret, meliorem or- bis Europæi partem peragravit; & quidem sine viatico, quod aut parentes aut amici subministrarent. Non est ulla in *Germaniâ* urbs, saltem quantivis pretij, quam non vide- rit: vix ulla Academia, quam non lustraverit: vix ulli in- signiores Philologi, Philosophi, Medici, Theologi, in quo- rum familiaritatem non penetraverit. *Galliam* quoque ac- curate lustravit, præcipua rei literariæ lumina vidit; Aca- demias nobiliores adiit; tantamque de succrescentis BAR- TOLINI virtute spem conceperant *Galli*, ut dignum cen- serent, cui vacans in Academiâ Sedanensi Professio Græca, per Archiatrum Sereniss. Ducis Bullionij, Doct. *Mosen Qua- dratum*, solemniter offerretur. Nec *Angliam* reliquit in- tactam; Sed vetustas in eâ Academiâ sagaci oculo inspe- xit, viros celebriores convenit, nec quidquam præter misit, quod ad sapientiam & prudentiam augendam facere potuit. *Belgium* etiam, ab arte & Marte commendatissimum, visit & ita visit, ut nullus propè in universo Belgio sit locus, sal- tem celebris, quem non lustraverit, perviderit. Fæcundam illam felicium ingeniorum matrem *Lovanium* intravit: magnum illum & toti orbi Europæo notum Philologum

Iustum Lipsium, non tantum vidit, sed etiam familiarissime cum ipso conversatus fuit. *Lugdunum* quoque *Bataavorum* adiit, & inibi studium medicum, quod cum Philosophico conjungebat, non sine fructu & singulari profectu excoluit. Frequens ipsi cum *Iosepho Scaligero*, mundi miraculo, *Paulo Marula*, *Bonaventura Vulcanio*, *Petro Bersio*, *Scriverio*, *Rudolpho Snellio*, Philologis, Philosophis, Historicis, Geographis maximis, conversatio: *Pavio* autem, Botanico & Anatomico notissimo plane intimus fuit. Tandem *Lugdunensem* Academiam cum *Basiliensi* commutavit: in qua studium medicum, cui se tum dederat totum, eximie florebat. Hic commoratus est integrum annum, magnaue & plane memorabilis fuit ipsi cum medicis celeberrimis & summis, *D. Felice Platero*, *D. Cassaro Bauhino*, *D. Iacobo Zvingero* familiaritas: dignusque iudicatus fuit *BARTOLINUS* publica Academici Senatus censura, qui in disputationibus Philosophicis, & quidem pro gradu Magisterij institutis, publice præsideret. Quinimò tanti fecerunt Academiae Basiliensis Professores virtutem & doctrinam *BARTOLINI*, viri adhuc juvenis & nondum viginti duos annos nati, ut summos in Medicina honores, non nisi viris iudicio & ætate maturis conferri solitos, solemniter ipsi detulerint: quos tamen, quæ ejus modestia erat, ut digniores quam qui in istam ætatem conferri possent, tum temporis recusavit. Animo *BARTOLINI* nostri infidebat illa mundi regina *Italia*. Hujus montes vitiferos & miraculis admirandos, vernantes silvas, sinus amplos & profundos, fidos portus, alta lataque flumina, lacus limpidos & vivos, inlimes & variarum virium fontes, urbes florentes, oppida clara & civibus numerosa, pagos prætorijs superbos, & præter innumera alia, miserandas veterum urbium structurarumque reliquias, & stupenda totius antiquitatis monumenta videre, *BARTOLINO* unice curæ & cordi fuit. Inprimis verò hoc suo in Italiam itinere id spectabat, ut jucunda cum Medicis, quos Italia habebat celeberrimos, conversatione, in re medica tum quæ scientiam, tum quæ curandi felicitatem, quam plurimum proficeret. Pulcherrimam itaque terrarum Italiam ingressus Anno 1609. *Ferrariam* adiit: *Bononiam*, *Florentiam*, *Lucam*, *Pisas*, *Senam* lustravit. Orbis caput *Romam*, non semel, sed ter adspexit: nec tantum adspexit, sed etiam diutulè inibi hæsit, partim ut admi-

miran-

mirandarum antiquitatum oculatus testis esse posset, parum ut praxin medicam obiret: oblata medici exercitij commoditate insigni, per Doct. *Iohannem Fabrum*, ipsius Pontificis medicum, & D. *Marsilium Cognatum*; quibus, praxin medicam gnauiter exercentibus, BARTOLINUS se adungebat. Et quoniam tùm temporis Romæ vivebat celeberrimi nominis Philosophus & Theologus Pontificius, *Benedictus Pererius*, & magnæ famæ Mathematicus, *Christophorus Clavius*: tam illum quam istum convenit. Inter commoda autem, quæ Roma ipsi attulerat, principe loco numerabat, quoddam mysterium istud iniquitatis vidisset, & ita vidisset, ut quæ de Antichristo & Romana Antichristi curia vulgò memorantur, merissimas nugæ esse diceret præ ijs, quæ ipse oculis suis lustrasset. *Neapolim* etiam vidit, & in ea *Iohannem Baptistam Portam*, *Ferdinandum Imperatorem*, & *Latinum Tancredum*: inprimis verò familiaris fuit Doctori *Iulio Iasolino Siculo*, Professori Anatomico, feni oppido capulari: qui BARTOLINUM, ob singularia ipgenij dona, ut filium amans, hoc unum egit & singulari sollicitudine urfit, ut liberatus & levatus Professione Anatomica, eam in BARTOLINUM transferret. Quod etiam successisset, nisi BARTOLINUS omnia veræ religioni postponenda iudicasset. Censuit enim non decere, ut qui de vera religione rectè institutus est, pedem ibi figat, ubi vera non viget religio. *Siciliam*, Insularum omnium Mediterranei maris amplissimam, hortatu Doctoris *Iasolini*, lustravit, non sine extremo vitæ discrimine, à piratis intentato.

Sed frustra fudo, ut omnia & singula loca, etiam celebria, sigillatim enarrem & enumerem, quæ BARTOLINUS noster pedibus suis calcavit, oculis lustravit. Plura enim sunt, quàm ut aut memoria mea comprehendere, aut brevi oratione constringi possint. Hoc tantum addam: Patavij diutile ipsum vixisse, Academia Patavinæ Professoribus Medicis charissimum extitisse, juventutem Academicam in Philosophia & Medicina instituisse, in cadaverum humanorum dissectionibus laboriosè occupatum fuisse, tractatum Chirurgicum & Medicum de Cauterijs in frequentissimo auditorio prælegisse: & ut verbo me absolvam, Celeberrimis totius Italiæ Medicis, Botanicis, Anatomicis, Philosophis, Mathematicis, Geographis, *Aquapendenti*, *Casserio Placentino*, *Eustachio Rudio*;

Thoma Minadoo, Casari Cremonino, Galileo de Galileis, Sancto-rio de Sanctoriis, Iulio Casari Claudino, Flaminio Rota, Iohanni Magino, aliisque notissimum fuisse.

Tot jam lustratis regionibus : tot visis Academijs : tantâ etiam factâ sapientiæ accessione, ut BARTOLINUS paucos in Philologia, Philosophia, Medicinâ haberet pares : præmia qualiacunque exantlajorum laborum reportaturus splendido Doctoris Medici titulo in illustri Academiâ Basiliensi decoratur Anno Christi 1610. suæ verò ætatis vigesimo quinto ; honores istos solemniter conferente celeberrimi nominis Medico Doct. *Cassaro Baukino.* Et ne BARTOLINUS, vulgarium ingeniorum censum ab ipsa pueritia longissimè transgressus, abire videretur à seipso in velitatione istâ, quæ recepto in Academijs more honoribus Doctoreis præmittenda fuit ; honoratissimo Medicorum ordini oppugnanda proposuit CCXL. paradoxa, pathologica, simiotica, Ætiologica, therapeutica, Botanica, Anatomica, Chirurgica, Pharmaceutica, Chymica : partibusque suis ita functus fuit, ut subactum iudicium & expeditum ingenium hominis Dani stuperent omnes. Venit dehinc *Vitebergam*, inque Academiâ istâ. sibi à teneris carâ, annum subsistens, felicem ægrotis operam locabat ; meliorem juventutem in Philosophiâ & Medicinâ instituebat ; nobiles quæstiones, Philosophicas & Medicas evulgabat ; justum universæ Anatomix systema elaborabat ; compendium Logicæ adornabat & publicis typis excudi curabat.

Hac *Doctoreis Bartolini* famâ excitatus septemtrionis Monarcha, CHRISTIANUS IV. exactum illud magni Regis exemplar, in mandatis dat Illustri Domino, *Christiano Friis*, Domino hæreditario de Borreby, Regiæ Maj. Cancellario magno, Regni Daniæ Senatori Principi, Acad. Regiæ conservatori supremo, jam *μικροπύτη*, ut D. BARTOLINUM, in patriam revocet, ac vacantem linguæ Latinæ Professionem ipsi demandet. Cui officio ubi jam admotus esset D. BARTOLINUS Anno Christi 1611. ætatis verò suæ vigesimo septimo, dici non potest, quanto numero ad ipsum audiendum concurrerint studiosi. Prælegebat scripta Philosophica, Ciceronis, & inter ea. *officia Ciceronis* : quæ commentationis suæ face ita illustravit, ut non modò mens sententiaq; Ciceronis in clara luce poneretur, sed etiam omnes & singulæ controversiæ Ethicæ, de quibus Platonici, Aristotelic,

telici, Stoici litigiosè disputant, singulari & planè admirandâ judicij dexteritate deciderentur.

Ut verò à vitâ Doct. BARTOLINI publicâ ad privatam nonnihil deflectam, ita postulante annorum serie; animum ad vitam sociam adjiciens duxit An. 1612. lectissimam virginem, à singulari pietate & probitate commendatissimam, *Annam Finckiam*, Excellentiss. Viri, Doctoris *Thome Finckij*, Mathematici per universum propè orbem Europæum scriptis elaboratissimis notissimi, Medicinæ in regia hac Academia Professoris primarij, medicæque facultatis Decani perpetui, filiam primogenitam: fuitque conjugium non tantum piâ & placidâ conversatione beatum, sed etiam felix & secundum una filia & sex liberis masculis, divinum beati Patris ingenium laudabiliter æmulantibus, adè ut *Bartolus*, filius natus maximus, nondum XIV. natus annos. Græcas orationes è cathedra publica, & quidem memoriter, habuerit, admirante universo auditorio.

Sed ut ex hoc vitæ privatæ diverticulo ad publicam revertar: vix annum cum dimidio ornatat Linguae Latinæ Professionem, cum evocaretur ex hac vita Experientiss. vir, *Doctor Gellius Sacerides*, Medicinæ in Regia hac Academia Professor Ordinarius: cui auctoritate regia subrogatur Æsculapius noster, D. BARTOLINUS. Quam provinciam qua felicitate undecim propè annos administraverit morborum ille terror, BARTOLINUS: notius est, quàm ut mea opus sit cōmemoratione. Tanti certè medicam ipsius operam æstimavit aula regia, ut Sereniss. Rex & Electus Daniæ Princeps, CHRISTIANUS V. ea non rarò sint usi. Taceo Duces, Comites, Barones, Nobiles, alios; quibus, in malis desperatis & morbis difficillimis, optatissimam locavit operam. Non attingam exteros Medicos, eosque celeberrimos, in casibus gravioribus consilium Doct. BARTOLINI crebrò exquisivisse; attestantibus literis longè plurimis, quæ in Bibliotheca Bartoliniana diligenter aservantur.

Ad honores verò *Reſtoratus Academicus* evectus An. Christi 1613. immanè quanta prudentia, quanto Academiae bono, officio adè arduo præfuerit. Adeatur oratio Doct. Bartolini, typis publicis exscripta, de ortu & incrementis Academiae Hafniensis, quam Magistratu Academico abiturus habuit: in hac enim strictim annotatum invenies, quanta, ipso Rectore, facta sit Academiae Hafniensi accessio. Privilegia pro

pro immunitate colonorum impetrata sunt: duæ habitationes, ex quæ satis splendida & amplæ, reliquis Professorum habitationibus sumptu publico adjectæ: numerus Professorum Professore Metaphysico adauctus.

Sed quàm celsum fuit *Doctori Bartolino* ingenium, & ad quævis cum laude obeunda expeditum: tam imbecilli fuit corpore. Vigilatæ noctes, longæ & difficiles peregrinationes, tenuis victus, continuæ & concatenatæ lucubrationes, corpus adhuc juvenîle ita exhausserant, ut postquam jam factus esset vir, perpetua ipsi cum pertinacibus morbis fuerit lucta. Dolor ischiaticus ipsum affligebat; catharri graviter urgebant; calculi exquisitos dolores excitabant. Et licet vix unquam immunis esset à morbis: attamen Anno 1623. mense Augusto, varij, ijq; contrarij morbi, tanto impetu ipsum adorti sunt, ut nemo non de vitâ ipsius desperarit. Arthritis molestiam gravem exhibebat; febris hæctica corpus urebat; exquisitissimi in lumbis, dorso, scapulis dolores, vires prosternebant. Tanta morbi vis & valentia erat, tanta mali pertinacia, ut præstantissimi Medici *Doct. Finckius, Doct. Vormius, Doct. Fyrenius* frustra hîc sudarent. Quocirca cùm in præsidij medicis atque remedijs humanis nihil planè præsidij superesse intelligeret *Doct. BARTOLINUS*; ad archiatrum JESUM CHRISTUM, se toto corde convertit totum, ab ipso mali sui medelam petijt, CHRISTO & CHRISTI curæ se in solidum concredidit & commisit. Et quia experientia jam doctus erat, non esse quidquam, præter solius DEI verbum, quodd justam propugnationem & tutam consolationem præstet contra morbos & mortem: viribus exhaustus & in mortis colliminio constitutus D. BARTOLINUS, sanctè promisit DEO suo, quodd si vitam redderet & valetudinem, quicquid reliquum vitæ foret sacrosancto Theologiæ studio, isti secundum pietatem doctrinæ, impensurus esset. Votum verò impendiò placuisse DEO, eventus abundè comprobavit. Nam non modò vita redditur & profligato divinâ gratiâ morbo vires opinione citius admirabiliter redeunt; sed etiam paulò post, mortuo Reverendo & Cl. Viro, Dn. Doctore Cunrado Aslacho, SS. Theologiæ Professore, declaratur auctoritate Regia SS. Theol, Doct. & Professor; oratione inaugurali, publicâ luce dignissima, habita Anno 1624. xii. Martij. Quæ autem felicitate, quo successu, quantâ melioris juventutis ex-

ædifi-

ædificatione, Theologi laudabilis partes adimpleverit, si prolixè explicare adgrederer, in re omnibus nimis notâ, inutili conatu occuparer. Humana inventa, de religione ubi agebatur, alto animo contempsit: I tigiosas Scholasticorum concertationes risit & explosit: intricatas disputatorum distinctiunculas, quas magno pietatis intertrimento in Theologiam invexere, animositate planè divina damnavit. Mosen amavit: Prophetas æstimavit: Apostolis justum pretium statuit. Cum his sentire, cum his loqui, *Doctore* BARTOLINO unicè curæ cordique fuit. In publicis ipsius prælectionibus, nil nisi scripta Mosis & Prophetarum audiebatur. Ad hos fontes, planè illimes, palantem juventutem revocare, summo studio adlaboravit. In concionibus ad rudem plebem, quas rogatu amicorum subinde habebat, immane, quanto zelo, quanto impetu, vivam fidem, bonorum operum feracem & per charitatem efficacem, urserit. In publicis disputationibus, quas de articulis Christianæ Religionis instituebat, hoc spectabat, ut resectis spinosis quæstionibus, ea tantùm proponerentur, quæ ad vitam in JESU CHRISTO piè & beatè transigendam quàm maximè facerent. Quoniam verò veri Theologi est, non tantùm viva voce & scriptis auditores suos exædificare; sed inprimis requiritur, ut quod alijs faciendum præscribis & inculcas, hoc ipsum ipse re atque facto præstes: Doctor BARTOLINUS, officij quod gessit memor, vitam traduxit adedò innocuam, ut qui familiariùs ipsum nòrint, exactum piè vivendi exemplar jure justo vocare possint. Non jam memorabo, quantà attentione sacræ conciones frequens audierit; quanta devotione ad divinum JESU CHRISTI sepulchrum crebrò accesserit; quàm liberalis in tenuioris sortis scholasticos extiterit: quàm ab omni contentione, ambitione, amore sui, & similibus vitijs, hodiè nimis frequentibus, alienus fuerit. Tacebo quantum templo, Scholæ, Pauperibus legaverit. Hoc tantùm dicam: exercitia pietatis in ipsius familiâ tantà devotione viguisse, ut pacem præter spem admirabiliter restitutam, familiæ isti magna parte adscribam. Vix unquam ad ipsum ventitabam, quin Psalmos sacros in ipsius ædibus concini, Biblia Danica clara voce recitari, adhortationes ad pietatem urgeri, audirem. Et ubi maritus, occupationum publicarum mole à religiosis istis exercitijs avocabatur; Uxor, religiosissimi & sedatissimi

tissimi animi fœmina , partes mariti laudabiliter implebat ; quippe in Biblijs sacris versatissima , & ad pietatem velut facta.

Pergerem in hac laudum tela pertexenda , nisi aded langueret mærore ingenium , ut neque mens neque lingua amplius apta sit , quæ officio suo decenter fungatur. Ad exitum ea propter properat oratio mea , sed invita : Nam exitus orationis meæ exitum *Doctore Bartolini ex hoc mundo* comprehendet. Qui quoties mihi in mentem venit , toties animo meo obversatur vastissimum *Doctore Bartolini* ingenium , immortalitate dignissimum. Nullum studij genus attigit , quod non penetraverit : nihil adgressus est , quod non absolverit. — Quicquid rei bonæ invenitur in *Organo Aristotelao* , quicquid succi boni in interpretibus Organi , Latinis & Græcis : id totum *D. Bartolinus Enchiridio Logico* ingeniolissimè & compendiosissimè inclusit. *Natura mysteria* , quæ *Aristoteles* , *Seneca* , *Plinius* , alij , immensis voluminibus fusè & obscurè tradiderunt : *D. Bartolinus elaboratissimo Physices systemate* , nuperè evulgato , brevitate tanta , perspicuitate tanta , ordine aded concinno pertractavit , ut ne ipse quidem Momus , ad optima quæque rodenda aliàs nimis paratus & pronus , hîc inveniatur , quod culper , quod carpat. In *Oratoria* verò istam præstitit *Bartolinus noster* meliori juventuti operam , ut qui libros , quos de *Rhetorica* de *Oratoria* evulgarit , probè didicit , quicquid *Aristoteles* , quicquid *Hermogenes* , quicquid *Cicero* , quicquid *Quintilianus* , de hoc argumento utiliter scripsit , exactè didicisse , non injuria judicari possit. *Enchiridion autem Metaphysicum D. Bartolini* , mole quidem paginarum exiguum , sed pondere rerum prægnans , qui accuratè intelligit , compendio quodam intelligit , quicquid spissis scriptis de argutijs Metaphysicis tradidere , qui hoc in genere excellere putantur , *Fonseca* & *Franciscus Suarez*. At *institutiones Anatomica D. Bartolini* cui cognitissimæ , *Vessalii* Anatomiam novit , *Andrea Laurentij* Anatomiam novit : imò multò plura , quam hîc aut ille tradidit , novit. Et ut concludam : libros quinque , quos de sacris Biblijs concinnavit *D. Bartolinus* , sed nondum publicavit , qui accuratè didicit , compendio quodam didicit , quicquid ambitu monumentorum sacrorum continetur. Hæc & innumera alia *D. BARTOLINI* monumenta , partim publicata , partim si vixisset publicanda , immortalitatem tanto viro spondere videbantur.

Sed fiat irrevocabilis DEI sententia : *Omnibus moriendum esse*. Quam etiam legem, de inevitabili moriendi necessitatē, subiisse cum alijs *Doctorem* BARTOLINUM, iniquius ferrem, si m. hi non esset persuasissimum, omnia DEI providentia regi, & ita quidem, ut omnia fiant insigni piorum bono & commodo.

Soram profecturus x. Julij, ed ut transferret filium natu maximum *Bartolum* & *Henricum Eyrensum*, in via cum Colico dolore conflictari cœpit : sed iter suum pertinaciter urgens, *Soram* venit xi. Julij, sed æger, humanissimè exceptus à veteri & fido amico, *Dn. Doctore Ioachimo Bursero*, in Regia & Equestri Academia Sorana Medic. Prof. Ordinario. Sequenti die, ubi dolor Colicus planè abierat, vehemens extremarum corporis partium æstus fuit, pulsus celer, frequens, inordinatus; aliqualis dexteræ coxæ dolor; sitis sat intensæ. At tertio die, qui *Doctori* BARTOLINO e. mortualis fuit, acres catharri, qui semper ipsi solebant esse molesti, graviter recruduerunt; & nequid, quod ad mortem accelerandam facere poterat, deesset, urinæ suppressio accessit. Invalescibat in singula momenta morbi vis, obnitente quidem & vires naturæ prolestante, quantum per artem & industriam fieri potuit, exercitatiss. Medico, *Doct. Bursero*: sed frustra. Altiùs enim radices egerat malum, quam ut arte aut industria humana extirpari posset. Quocirca cum satis intelligeret D. BARTOLINUS fatalem illum & ultimum vitæ terminum imminere; eximium illum DEI servum, *Dn. Doctorem JOHANNEM CLUVERUM*, SS. Theol. in Regia Acad. Sorana Professore celebrem & Pastorem primarium, advocari curavit: coram quo ingenuam peccatorum suorum confessionem tanta devotione edidit, ut qui vivus vivum rectè vivendi exemplum fuit, moriturus rectè moriendi exemplar reliquerit. Naturæ communis infirmitatem deslebat: fide indubitata in mortem meritaque JESU CHRISTI immotus recumbebat: pro se, pro Ecclesia, pro uxore, pro liberis, pro omnibus verè pijs ardentes ad DEUM preces concipiebat. Antequam verò corpus & sanguinem CHRISTI participaret, rogatus in præsentia non tantum celeberrimorum Professorum; sed etiam Illustris Domini JUSTI HOGII, Domini hæreditarij de Giordslof, Regni Daniæ Senatoris honoratissimi, Regiæ & Equestris Academiæ Soranæ Directoris supremi, Viri in decus hujus seculi planè nau; an
quæ

quæ de DEO & rebus divinis, viva voce aut scripto, publicè privatimvè tradidisset, rata vellet: spiritu heroico, clara voce, corporeque ad devotionem, sed cum quadam Majestate conjunctam, composito, responder: Certum esse se, quod quicquid de DEO aut rebus regnum DEI attinentibus publicè privatimvè, viva voce aut scripto tradidisset, cum verbo divino exactè convenire: Paratum esse se cum hac sua doctrina coram tribunali JESU CHRISTI, judicis vivorum & mortuorum, comparere. Salvifico igitur epulo refectus, statim in JESU CHRISTO contra morbum, mortem, peccatum, Diabolum, triumphare incepit, & vix elapso horæ quadrante, defunctus strenuè omnibus Christianæ militiæ stipendijs, consummato cursu, decertato bono illo certamine, servata fide, animam suam, jam pertæsam curarum, jam saturam ærumnarum hujus mundi, jam exoptantem liberationem, jam vitæ æternæ gaudia prægustantem, jam servatorem JESUM cernentem, oculis in cælum sublatis, palmis ad sydera tentis, placidè inter devotas eorum qui aderant preces, DEO conditori suo, JESU Redemptori suo, Spiritui Sancto sanctificatori suo, reddidit, acclamantibus omnes: *Moriatur anima mea morse justorum.*

Corpus verò istud Spiritus Sancti habitaculum, Sora Hafniam translatum est, & in templo Academico, vel à sola Regum Danicorum coronatione satis noto & commendato, in certam resurrectionis spem, terræ gremio commissum: funere ab eminentissimis quibusdam Regni Daniæ proceribus, ab universo Academico & urbano senatu, ab honorato Pastorum ordine, à frequentissimo studiosorum & civium cætu, ad istam quietis sedem, solemniter ducto.

Ita occidit iste litterati ordinis sol: Ita occubuit Danicus iste Æsculapius: ita extincta est ista humanæ pariter ac divinæ sapientiæ fax lucidissima: ita mortuus est justus: ita sublatus est tot Prophetarum pater: ita curru & equitibus Israël subvectus est in cælum Doctor CASPARUS BARTOLINUS, quo mundus hic amplius non fuit dignus.

Tu verò, JESU CHRISTE, Ecclesiæ tuæ Pastor & Præses summe, tantum damnum sarci & nos tecum & cum beatissimo CASPARO BARTOLINO, te
jam

jam in clarâ luce intuente & splendore suo stellas cœli longissimè superante, quàm maturrimè conjunge. Vos autem, quoties hoc pietatis Prytaneum, hoc sapientiæ domicilium ingredimini: toties hujus locum rarâ pietate, singulari prudentiâ, admirandâ sapientiâ *Doctoris Bartolini* vacuum esse cogitate. DIXI.

E X S E Q V I I S

Rectoris Regiæ Hafniensis Academiæ
Magnifici,

*Viri Reverendi, Clarissimi, longoque rerum
usu exercitatissimi*

DN. CASPARI BARTOLINI,
SS. Theologiæ, Medicinæ & Philosophiæ
Doctoris Excellentissimi,

*Amici, Collegæ, Fratris & Affinis sui
desideratissimi,*

O Decus! O columen! O mens suprema Lycæi
Hafniaci! O nostri delictum generis!
Siccine jam linguis comitem gratumq; sodalem,
Quiq; animi quondam pars quotacunq; tui?
Rauraca nos junxit, fovit nos Danica tellus,
Fratres effecit Finckia casta Venus.
Aris Apollinea, juncti tractavimus ambo
Per varios casus, mystica sacra, diu.
Italus est testis, Germanus, Gallus & actis
Britannus, fortis Belgæquæ, sævus Iber.
Per mare, per terras, per tot discrimina rerum
Inter nos crevit intemeratus amor:
Quem nec livor edax, nec mentis sustulit unquam
Dissidium. Ad tumulos integer usq; tuos.
Heu mihi dum raptum, mæstus jam desceo, DONUM
DIVINUM, ac lacrymis funera sæva ficio,
Vxoris, Patris, gnata, dulciq; Sororis;
Ecco tuas etiam cogor ad inferias.
Heu dolor! heu luctus! tantorum nonne malorum
Fini? Quo tandem, Mors inopina, ruis?

Siste gradum: aut Mortis sæva dominator JESU

Per mortem, mortis spicula tolle, tuam.

Inter funera & lacrymas plangebat

OLAVS VVORM D. Med.

Prof. P.

EPITAPHIUM.

M *Armori tistulum tumuli lecture Viator,*
Da lachrymas, ni des, tu quoq; marmor eris.
Ista perennans superant monumenta laboris;
Hic amor, hic dolor est Portua cara tuus.
Sed bene, si vixit, situs hac sub mole sepulcri est.
Nomen at aeternum fama superstes agit.
Sic manet ille quidem, neq; mortuus esse feretur
Qui post prima, nil il Fata secunda timet.
O nimium felix, qui sic abis, haud pote quisquam
Suavius extinguere nobilissq; tegi.

E T E O S T I C H O N.

Annum, mensem, diem & tempus obitus subindicans.

T *Er DeCles erat aCta Dies VioLentIS IVLI:*

Hel, nesCIt VItæ parCere parCa tVæ.

JO. MEIERUS.

D. O. M. S.

CASP. BARTOLINO MALMOG.

THEOL. MED. AC. PHILOS. DOCT.

REG. ACAD. HAFN. P. P. ET. ROSCH. CAP. CANON.

INGENIO. DIVINO. DISSERENDIQUE. ACUMINE.

PIETATE. PRUDENTIA. JUSTITIA.

INTEGRITATE.

SINGULISQUE. INSERVIENDI. VOLUNTATE.

NON. DOMI. MINUS. XVII. ANN. IN.

ARTIUM. HUMAN.

MED. AC. THEOL. PROFESS. REGNIQUE.

GYMNASIIS.

VEL. REGIO. JUSSU. DESTINATA. INDUSTRIA.

QUAM. FORIS. IN. MELIORE. ORBI.

EUROP. VARIIS.

OBITIS. PEREGRIN. ET. MONUM. EDITIS.

NOBILITATO.

EX. RECTURÆ. ACAD. ITERAT. ET.

HONORE. ET. ONERE.

IN.

IN. COELEST. PATRIAM. IMMAT. MORTE.
EVOCATO.

ANNA. FINCKIA.

CUM. VI. FIL. ET. I. FILIA. SUPERSTES.
AMORIS. FIDEIQUE. CONJUG. ET,
PEREN. DESIDERII. MONUM.
B.M. P.C.M.

S C R I P T A.

- Threnologia in obitum Annæ Catharinæ Reginae Danorum, &c. *Francos.* 1614. in 4.
Oratio de ortu, progressu & incrementis Hafniensis: *Hafn.* 1620. in 4. *VVitteb.* 1645. in 4.
Rhetorica major: *Argent.* *Lipsia*, *Hafn.* alibi sæpius in 12.
Rhetorica minor: *Hafnia* 1630. in 8.
Oratoria major & minor: *ibid.* & alibi sæpius in 8. & 12.
Epigrammata extemporanea & carminum fasciculus: *ibid.* 1621. in 12.
Janitores Logici bini: *ibid.* & *Argent.* 1624. in 12.
Disputationes de genere Syllogismi, contra Scerbium, & de quæstionibus mixtis contra Keckermannum: *ib.* in 12.
Logica major locupletata: *ibid.* 1640. *Argent.* 1624. 1629. in 12. & 8.
Enchiridion Logicum: *ibid.* 1628. *Magdeb.* 1622. *VVitteb.* 1611. & 1614. *Argent.* 1628 in 12.
Metaphysica major: *Hafn.* & *Argent.* 1629. in 8. & 12.
Enchiridion Metaphysicum, ex Aristotelis optimorumque ejus interpretum monumentis adornatum: *Francos.* 1616. 1625. in 8. *Argent.* 1652. in 12.
Enchiridion Ethicum: *Hafn.* 1630. in 12.
Præcepta Physicæ generalis breviter explicata: *ibid.* 1621. in 12. & specialis *Rostoch.* 1630. in 12. & *Hafn.* in 8.
De Principijs rerum naturalium opusculum: *Hafn.* in 12.
De Natura opusculum: *ibid.* in 12.
De Mundo Tractatus: *VVitteb.* in 4. & *Hafn.* 1628. in 8. *Rostoch.* 1618. in 8.
Uranologia: *Hafn.* 1628. in 8.
Astrologia: *ibid.* 1616. in 8. & *VVitteb.* in 4. *Argent.* 1624. in 12.
De Elementis in genere, & in specie, de Terra, Aëre & Igni
Institutio Physica: *Hafn.* in 8. & *Rostoch.* in 12.

- De Aquis lib. duo: *Hafn.* in 8. *Francof.* 1621. in 12. *Rost.* in 12.
 De Mixtione liber unus: *Hafn.* 1618. 1628. in 8. *Rost.* in 12.
 De Meteoris libri IV. *ibid.* 1628. in 8.
 De Rerum Naturalium perfecte mixtarum qualitatibus manifestis & occultis libri duo: *ibid.* 1628. in 8.
 De corporibus perfecte mixtis inanimatis, seu Metallis, Lapidibus & Mineral. mediis liber: *ibid.* 1628. in 8.
 De Anima: *VVitteb.* in 4. & *Hafn.* 1628. in 8.
 De Lapide Nephritico opusculum, ubi simul de Amuletis omnibus præcipuis: *Hafn.* 1627. in 8.
 De Unicornum opusculum: *ibid.* 1627. in 8.
 De Pygmæis opusculum: *ibid.* 1628. in 8.
 De Studio Medico inchoando & absolvendo Consilium: *ibid.* 1628. in 8.
 Institutiones Anatomicæ: *VVitteb.* 1611. in 8. *Rostoch.* 1626. 1632 in 12. *Oxonia.* *Argent.* in 12. *Goslaria* 1632. in 8. *Haga Com.* in 8. Auctæ à Filio, Thoma Bartholino, *Lugd. Bat.* 1641. 1645. in 8.
 Controversiæ Anatomicæ: *Goslaria* 1631. in 8.
 Paradoxa Medica CCXL. *Bafil.* in 4.
 Problem. Philos. & Medic. Exercitat. decem, disputatæ in Academia Wittebergenfi: *VVitteb.* 1611. in 4.
 Disputationes Philos. & Medicæ decem in Acad. Hafniensi disputatæ: *Hafnia* in 4.
 Syntagma Medicum & Chirurgicum de cauterijs præsertim potestate agentibus seu Ruptorijs: *ibid.* 1624. in 4.
 De Aëre Pestilenti corrigendo Consilium: *ibid.* in 8. & 4.
 De Luthero Panegyricus: *ibid.* 1619. in 4.
 De Coena Domini brevis institutio: *ibid.* in 12.
 Manuctio ad veram Psycholog. ex sacris literis: *ibid.* in 8.
 De Natura Theologiæ: *ibid.* in 4.
 De Partitionibus Scripturæ Sacræ: *ibid.* in 4.
 Consilium de Studio Theologico inchoando & continuando: *ibid.* 1628. in 8.
 In Orationem Dominicam Meditationes: *ibid.* in 12.
 De Natura utraque Christi: *ibid.* in 12.
 De Bello: *ibid.* in 12.
 De Visitatione Mariæ: *ibid.* in 12.
 De Benedictione Aharonis: *ibid.* in 12.
 Instit. Anatomicæ, das ist / Unterricht der Zerlegung Menschlichen Leibes: *Kopenhagen* 1648. in 8.

ORATIO FUNEBRIS,

Qua

GREGORIO
HORSTIO,
ARCHIATRO ULMENSI.

Parentavit

JOHAN. DANIEL Dieterich/

Doctor Medicus.

ULMÆ, in Auditorio Majori XI. Calend. Octobris
Anno Christi M DC XXXVI.

DE miserâ Vitæ hum. conditione, non tantum Sancti
DEI homines protestari sunt: verum etiam saniorum
Ethnicorum voces, in literas relatæ, supersunt, quæ miser-
rimam illam, & vel bestiarum sorte, (quod sano sensu ac-
ceperis) abjectiorem diffamant. Audiebat aliquando So-
crates, Athenis in Theatro, Euripideum illud pronunciari,
quod Latinè sic sonat:

Vox nulla tam molesta proferri potest,

Nullus dolor, nullum à DEO invecum malum,

Cujus genus nostrum haud gravetur pondere.

Hæc sententiâ ita commotus est vir, vel Oraculo judica-
tus Sapientissimus, ut surgens, altâ voce histrionem incla-
maret, versusque modò editos repetere juberet. Sunt fanè
aurei verè, suoque autore dignissimi illi, & omninò βιωφι-
λεις: quos communis experientia nunquam fefellisse con-
vincit. In hominem omnia tenduntur fortunæ tela: exci-
pit is omnes adversitatum ictus. Tum, ubi modò firmitus,
hilariusque incedere visus est, levi impulsu vestigio excidit:
quodque solum plantâ modò presserat, jam toto trunco
prostratus, anhelus; ad modulum corpusculi, lineis distin-
guît. Objicit nobis dictorum exemplum spectatissimum,
Nobilis, Excellentissimus, consummatæque doctrinæ ac
usus, Virtutis & humanitatis, Dn. GREGORIUS HOR-
STIVS, Medicinarum Doctor, Consiliarius Hassiacus,
Reip. nostræ Physicus, Collegijque Med. Antistes meritissi-
mus. Is enim posteaquam secunda, quæ vocant, explisset

vota, (id quod proximè superioris anni Mense Junio peractum : jamque conjugalem lineam ex animi sententiâ duce-
ret, amantissimè ab amantissima marita habitus, domiq; ac
foris felix, optatâ *ἡμετέριαν* gauderet : ecce ! malo arthriti-
co, quod multò antè non semel fortiter sustinendo repule-
rat, invaditur : nec defuit comitatus aliorum symptomatum,
imprimis *ἀροπεξίας*. Unde naturalia paulatim, & vitalia de-
ficere cœperunt. Cæterum, quas Animales dicunt vires, eas
tam vegetas, tam impeditas servavit : ut divinis & humanis
cogitandis, enunciandisque, usq; ad ultimam vitæ incitam
actus, sufficeret. Succubuit nihilominus tandem Medentû
alpha, inter Medentum curas, & ministeria, & placidissimè
animam suam Conditori Summo, in æterno Beatorû Con-
cilio fovendam reddidit. Hæc est Catastrophe Maximi Viri !
Nam de reliquis vitæ actibus quæ exponenda hîc forent,
plagulæ chartacæ angustia non capit. Neque deerunt (su-
mus certissimi) digni præcones ; quorum alius aliud curri-
culi illius membrum efferet : omnia unus vix poterit. Nem-
pe duo de LX. annos exegit : quod satis quidem longum
vivendi spatium videatur, si ultimæ hujus ætatis pensitave-
ris *ἀπώπειαν* : veruntamen breve quis dixerit, ad immensita-
tem gloriæ, famæq; respiciens. Clarus quippe fuit natalium
nomine : Ortus ex *Myssis Torga*, Patre cognomine, Senatore
ibi ac Ædili : Matre *Bornitia* gentis, *Annâ*. Quod decus, ut
& plurima alia HORSTIAS *Hebenstreittiana* studiosè de-
pinxit. Studia literarum ac Pietatis in patriâ primum : inde
Hatberstadij : ulterius *Ilfelda* (ubi doctrina & virtus emine-
bat *Neandri*) excoluit ; Humanitatis illa, linguarum sc. Poë-
seos, & dulcissimarum artium. Suscepit deinde pleno gradu
pergentem, *Helmstadium* : post idea *VViteberga* : quibus in
Lyceis cum Philosophiæ sublimia, tum Medicinæ oracula
imbibit ; *Laurum* verò *Philosophicam Doctorem* specimina
privatæ institutionis dexterrime, ipsi in *Leucorea* pepererunt.
Hinc Apodemiciæ sese exposuit, & pulcerrimum circulum
peragrando, nobilissimarû regionum (nominatim *Austria*)
Dynastis, populisque innotuit. Adivit etiam *Alsatiam*, &
Helvetios, exourens ad *Gebennenses* usque : Mox *Basileam*
adiens, quod summum in vitâ exoptare poterat, vereq; *χρυ-
σῶν ἀνάδηκα*, DOCTVRÆ Medica Insignib. ibid. exornatur :
quod factum Anno cIo Ioc VI. Protinus ab *Electore Saxon.*
VVitebergam vocatus, functionem spectatissimam alij cede-
re non dubitavit, *Soltzellam* contrâ migrare debuit : ivit ;

Anno

Anno VII. *Gießam* concedere: eò venit. Anno VIII. Professoristic honoratissimus: in Magistratu etiam Magnus. Anno IX. Principi suo familiarior, *Archiatro* audit: illumq; quaquaversum fidus Minister sequitur. Interea & maritalem conditionem exosculatus, HEDWIGEN STAMMIAM, Virginem lectissimam confarreatione sibi sacrosanctâ copulat: idque Anno XV. Anno denique XXII. ab *Ulma* nostrâ ferventibus votis expetitus honestissimè excipitur, *Medicòq; Corpori Director* præficitur. Hic eum se præstitit, ut intra Urbem summis & infimis: extra toti *Almania*, *Francia*, *Bavaria*, *Norico*, *Horsiano nomine* nihil prædicatum fuerit nobilius. De divinæ Artis dexteritate: de dulcissima *ὁμιλίᾳ* & conversatione, cujus sensus in nobis omnibus recentissimè palpitat: de placidissimâ, & planè *ἡσυχίᾳ* ignorum compositione, omnis acerbitalis experte: de Consiliorum in durioribus & periculosis casibus *ἐν πορίᾳ*, de alijs omnibus verè *πεπραγών* Medici, Philosophi, Inquilini, Christiani, attributis verbosi esse, si synopticum hoc institutum permetteret, cur detrectaremus? cùm vix vici Urbis, ædes & conclavia decumbentium a suspirijs, & querulis vocibus sibi temperare posse videantur. Quid statuemus de defuncti *Liberi*, numero VI? de quibus tres filij inter Peregrinos hodie degunt: sed omnes parentum indolem referre partim satagent, partim jam hoc agunt. *Scripta* vero & monimenta aurea, alia edita, alia affecta, totius Germaniæ, neque non Italiæ, Galliæ, aliarumq; Christiani Orbis terrarum Ingenia consummata æstimabunt, quorū omnium unum extabit suffragium: HORSTIUM Ulmanorum, fuisse ΜΙΜΗΜΑ ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ. Tantum itaque decus amissimus; sed revera ad cœlos meliore sensu amissimus. Vivat ibi Anima, divin. & humanarum rerum cognitione apud nos abundantissima! Vestrum est, Corporis exuviis honorem habere ultimum. Deducite ergo deinceps, (horam, locumque habetis cognitum) summâ cum veneratione tantorum donorum diversorium, tam *πολυπρεπὲς ἔργον* in literatorum coronâ: & humanæ memores *εὐμφορᾶς* RECTE VIVERE studete, Servi DEI, Ministri mortalium, veræ laudis, adminiculo *καλοκαγαθίας* inculpatæ, adipiscendæ cupientes. ta vos cœlestis Prothymia, *σκέπη ἐλπίς* faciat: & tandem *Ἰατρικῆς* felicitatis participes! Amen.

P. P. XII Augusti, ANNO Ultimæ DEI *μακροθυμίας* cōs. lcc. XXXVI.

DIRECTOR

&

CONSILIUM GYMNASII
ULMENS.

L Audandi defunctos consuetudinem non tantum gentes humanitate politiores probaverunt: verum etiam barbaræ facti ipso asciverunt. De Ægyptijs consulenda est Diodori Bibliotheca, Græci tamen Romanis seriùs Encomia legitimis funeris ritibus addiderunt, si Dionysio credimus. Quod si huic etiam in alia quadam re fidem habuerimus; profectò morem funebris laudationis apud istos prudentiùs, quàm apud illos constitutum deprehendemus. Attici quippè ex unicà ferè virtute laudes Populariùm metiebantur: si quis nimirum fortiter agendo, & patièdo, pro Patriâ occubisset: Romam verò viris cùm togatâ, rùm bellicâ virtute, tùm etiam alijs in Rempubl. meritis insignibus, honorem postremum habebant. Quanquam non solum in Exequijs præstantium Virorum facta, dictaque verbis ornabantur; verum etiam ἐν τοῖς καίμοις, in convivjs; indeque nata Encomij vox. Res autem ipsa non Græcis solis, sed & populo DE I usurpata de illis apud Athenæum; de hoc in Davidicâ inprimis Historiâ claræ extant expositiones. Cur autem actus hujusmodi, curæque (τὴν κηδὴν,) susceptæ fuerint, quis, nisi fungus, ignorat? Concurrunt ad illas ratio Justitiæ διαπραγμάντης, tùm officij παρρησιαῖς, καὶ παραδειγματισμῶς, denique muneris ἡ συμπαθητικῆς. Quid enim justius, quàm laudare laudem meritos? quid dignius, quàm exemplis cùm universos, tùm inprimis juventutem constantibus corroborare? Quid tandem humanius, quàm mœstos solari, editâ significatione doloris communis? Et huic fini Hierarchia. inprimis Scholastica servire consuevit. Præter enim operam, etiam in vulgus notam, ejusque captui commodantem, qualis in Ecclesia adhiberi solet, polito insuper, adeoque literato hominum generi Imagines celebriores, adhuc proponere, non dubitavit. Id quod vel in nostro Ludo summâ religione observari vidimus: & observandum fuisse in PARENTATIONE HORSTIANA (proh! quantum indigitamus virum! quode nihil tam amplum, tam eximium dici

dici poterit, quin idem virtute sit suâ supergressus:) per-
elegantèr edocebit Præcellenti doctrinâ, virtute ac usu
Spectatiss. Vir, Dn. JOH. DANIEL DIETERI-
CVS, Medicus Doctor florentissimè eminens, amicus
noster dilectus. Neque hoc officij Professioni, aut pro-
pinqunitati tantùm existimavit præstandum: pietas virum
hûc attraxit, studiumque Heroi Incomparabili postremi
honoris iusta exolvendi. Verba itaque faciet, quantum
permiserit temporis, atque præsentium ratio, vel (ut ἐν
ζηλώσειας πρόσω ex Polybio proponere liceat:) λίξησθε
πεπλευτηκότ^α τὰς ΑΡΕΤΑΣ, καὶ τὰς ἐπιπλευγμένας ἐν τῇ
ζῇ ΠΡΑΞΕΙΣ. Nihil autem dubitationis habemus, quin,
quotquot accesseritis ad κρημνίσαν nostram, vix audito Ma-
gni HORSTII nomine, videre visuri sitis Erectam Vi-
ri Medici & Philosophi τετραγώνῳ Figuram: in eandemq;
imuentes, præconiumque simul auribus percipientes, ex-
clamaturi: Vtinam conclamatus ad nos reverti posset!
Verùm vota hæc à spe & usu humano aliena sunt. Magis
est, ut conditionis communis memores, præterita ne ne-
gligamus: de præsentib. σωφρονῦντες μᾶλλον, ἢ πολυπρα-
γμονῦντες futura autem nunquam ex oculis mentis dilabi
sinamus. Hæc, ô benevoli LECTORVM, trutinantes,
& HORSTIVM ipsum, & ejus Studiosiss. nervosumque
Præconem; utrumque debito prosequemini officio: nos
præterea beneficio; cui paria facere, ubi oportunitas fuerit
data magno studio annitemur. Valete. P. P. Festo Mat-
thæi, Anno R. O. clō Ioc XXXVI,

VITA

Excellentissimi, Experientissimiq; Viri,

DN. DAVIDIS
HERLICII,

Philos & Medic. Doctoris, Astro-
nomi, Historici, Poëtæ Celeberrimi, &
Practici, dum vixit, felicissimi;

Qui,

*Cum de Republica literaria præclarè meritis,
adeoq; immortalem nominis celebritatem consecutus esset,
tandem senio confectus, post multas easq; arduas calamitates per-
pessus, Stargardia die XV. Aug. A. Christi cIdo Idc XXXVI.*

*Ex hac vita pie ac placide decessit, descripta in
Epistola quadam*

a

LAURENTIO EICHSTADIO,
Med. Doct. & Stetin. Physico Ordin.

Missus est in hanc lucem, DEI benignitate. D. HERLI-
CIUS, anno Epochæ Christi exeunte supra millesi-
mum quingentesimum septimo & quinquagesimo, die 28.
ultimi mensis Decembris, memoriæ Innocentium Infan-
tum Sacro, seu V. ante Calendas Januarias anni instantis
1558. feria 3. media quinta pomeridiana ad tempus æsti-
matum, sicut hoc tempus à sua matre acceperat, & in *Eph-
emeridibus Petri Pitati* inscripserat. In Cizio autem nonigno-
bili Misniæ civitate, aëre, Elystro flumine, situque peramæ-
na genitus est, quam cap. 5. sui Tract. Geographici, Anno
1592. Gryphisvaldiæ publicati, *Ceitzam patriam suam dul-
cissimam* appellat, & Latitud. 51. grad. 8 minut. circumscri-
bit. Parentes: *Andreas Herlicius*, Senator & Camerarius olim
ibidem, & *Susanna Hanemans*, cujus suæ matris loco præfa-
to Tractatus Geographici patriam dicit *Salicetum*, oppidum
in Voilandia, per 28. minuta Cizio australius, sed sub ea-
dem Longitudine & proinde ab eo 7. milliari distans.

Quum

Quum autem Astrologi & rationibus & experientiâ persuasi existiment, ingenia sumere impetus aliquos à cœlestibus causis, volui etiam positum siderum ex Tabulis Tychonis Rudolphinis in Mercurio & in reliquis planetis ex Tabb. Astronomiæ Danicæ Tychonis supputatum in peculiarem chartam referre & Astrophilis ob oculos proponere :

Sic est in promptu cœli fulgentis imago,

Sub qua denatus nascitur HERLICIVS.

Fuit horoscopus 23. gradus Cancrî, cujus Domina Luna in Ariete, domo Martis & Medio Cœli, est supra reliquos Planetas in configuratione Solis & Jovis ac Trigono Mercurij feliciter elevata : Et amica illa conjunctio Solis cum Jove non procul à cardine occidentis naturam moderatam, bonam valetudinem, vitamque longævam significavit. Nec Sextilis ille Aspectus Mercurij, Veneris & Martis ex domo Jovis ac Martis, & trigonus Saturni atque Mercurij efferam naturam, sed docilem, disciplinarum capacem & ad sublimia studia, Mathesin & Medicinam tractandam idoneam, ingeniumque alacre & acre ostenderunt, bonitatemque temperamenti auxerunt. Plura periti Astrologiæ viderint.

Bonas literas cum pietatis fundamento à primis statim annis in Schola patria hausit, & quum pater plures liberos, opes non ad eò amplas, haberet, agnati matris delectati præclarâ ejus indole eum Saliceti in Voithlandia liberaliter foverunt, ubi in ludo literario ibidem Grammaticalia plenius, & latinas græcasque literas imbibit, atque spontè ad Poësin & Musicam exercendam se dedit : à quo utroque studio etiam postea in Academijs, quoties aliquâ inopiâ laborabat, fructus non pœnitendos percepit, eoque sibi viros bonos & homines doctos patronos atque amicos conciliavit ; sicut & habuit duos alios fratres Stralsundi in Pomerania & Musica Instrumentali & Vocali (quorum unus Cantorem Scholæ, alter Musicum organicum in templo Nicolaitano inibi egit) celebres atque excellentes. Post degustatas autem scholasticas disciplinas, *VVistebergensem Academiam* suam sedem atque studiorum alumnam elegit, eoque abiit ad audiendum Celeberrimum Professore, *Casparum Peucerum* : Verùm quia ille paulò post ad carcerem fuit damnatus & abductus, atque ex hoc tunc Academia illa aliquam Ecclipsim pati videbatur, non diu inibi loci sub-

res nostri te irascente dilabuntur, annos nostros finimus dicto citius. Sed quis novit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?

Quandoquidem autem optimo veterum instituto obtinet, ut præcellentium atq; diviniore quâdam mente prædicatorum virorum funera, laudatione solenni cohonestentur: id in celebratissimi HORSTII nostri funesto funere, in isto omnium laudandarum artium publico Athenæo neglectum iri, in humanum, & penè nefas arbitrabar. Non, quod me, sacundia vacuo, laudum præconi indigeat: siquidem superstes adhuc duin, communi omnium calculo Ennianum illud dicere de se poterat,

Nemo me lachrymis decoret, neque funera fletu
Faxit: Cur? volito vivus per ora virum;

Sed ne in Beatum Affinem meum, quam vivum, Medica familia Coryphaum veneratus sum, ingratus; nève populo Iudaico à DEO illatam incurrere videar reprehensionem: Justus perit, neque quisquam hoc in corde reponit, homines benefici tolluntur, & nemo est qui expendat.

Si autem luctus vestret, Auditores, vehementissimus, in quem vos HORSTII nostri inspiratus excessus præcipitavit, mollia & ad amussim exquisita verba desideraret; aut si deceret eos, quos summa tristitia sensus occupavit, ad suavem aliquem sermonis adparatum mentes erigere: non ego me vobis ostensum, Cathedram hanc concendissem. Alia enim qua tracto Studia, perarare mihi in hac amœniora digressum permittunt; nec me unquam ad cultum Eloquentia nr̃s̃is conditio vita: adeoq; ut si vos ex tristitia situ squaloreq; ex pergisceremini, mihi cum dedecore discedendum foret, qui jam vix cum rubore confisso. Verùm interim oro vos, obtestorq; Auditores per manes Desuneli nostri: ut cuius inaccessam nullus non admiratus est virtutem, ejus vita seriem & gloriæ curriculum a quo animo audiat.

Qui de arte dicendi præcipiunt, vetant eorum, quos laudandos suscepimus, patriam, & neq;bus præterire; quod Parentum Majorumq; virtus velut è fonte ducta, clarior auctiorq; ad Posteriores emanet. Alij non parum momenti situm esse autumant in illo terra sinu, in quo orti, in quem excepti sunt, ubi primum hausere cælum; cum, ut Simonides dicebat, beatè perfectâ ratione victuro, ante alia Patriam conveniat esse gloriosam. Hanc tamen ego legem mihi insuper habendam duxi: quod laudabilis

(c)

videatur

videatur sibi ipsi parere, quam ab aliis per manus & quasi tra-
latium accipere nominis splendorem, quem illi jactare solent
magnifice, qui in aliena luci objectu aut suas tenebras dissimu-
lant, aut turpitudinem verentur. Cancrorum genus est
minimorum, quos Pinnotheras Plinius vocat; isti, quò tutio-
res sint, inanissimos tractarum testis se condunt, & cum accreue-
rint migrant in capaciores: Ita quidam majorum suorum si-
culis se tumentur, cum suis propriis diffidant virtutibus, & à
fortunâ pesunt, quod circa se non inveniunt, qua satuo ut plu-
rimum delectu in eum munificentior, qui improbius. Neq;
id tamen à me propterea dici velim, quasi Defunctus nosse igno-
bili Patriâ ortus, aut obscuro genere natus sit. Quid enim?
an Saxoniam, illam Martialis populi altricem humum, an Mi-
sniâ Germaniâ nostra collam penariam, laudibus extollam?
an de Iacobo Nostri Patruo dicam, Medico olim conjunctatissi-
mo, Professore Helmstädiensi celebratissimo? an Parentem Ge-
orgium laudabo, Senatorem & Ædilem olim Reipublica Torgen-
sis meritissimum, hominem prisca illius ævi, sine cerusâ aut si-
milagine huius seculi? possem equidem, & quidem copiosè:
cum hic maiorem se filium genuerit, Sed multo magis homi-
nem æstimamus ab iis, qua in ipso, quàm extra ipsum sunt:
qua in potestate nostra nec sunt nec fuerunt, ita plerumque cæco
novercantis fortuna arbitrio dispensantur. Quapropter suspen-
sis hic omnibus, Medicum nostrum censu suo divitem intueamur,
& quam in hac vita fabula personam agerit, contemplemur.

Defun-
cti Pa-
ter.

Nativit.

1578.

Bono itaque publico natus est GREGORIUS HOR-
STIUS, Torga, amœno & pervetusto ad Albim oppido; quous
Dagoberto incunabula & fundationem suam debet; Anno a ra
Christiana Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Octavo, ex

Mater.

Matre (Patrem enim jam diximus) de antiquâ Bornitorum
familia, Jacobi Bornitij p. m. civis Torgensis Primarij, filia.

Educa-
tio.

1591.

Vix autem crepundii valedixerat, literarum tamen rudimentis,
quarum capax tenella ætas esse solet, patrio in Ludo prius hau-
stus; cum illum parentes ad Gymnasium Göttingense ablega-
runt, ut ejus ibi informes anni ulteriori literarum studio im-
buerentur, primosq; humanitatis rivus delibarent: ubi biennio
versatus, ad Scholam Halberstadensem mittitur, fideiq; sui

1593.

Studia

Adole-

scen-
tiaz.

Patruj, venerandi Senus p. m. conceditur, Hic praeclari inge-
nij Adolescentulus, in disciplinarum incunda positus, eos sub
ductu Praceptorum fecit progressus, ut celeriter coetaneos suos
ingenij

ingenij gloria antecelleret, & summo calidè Musaeopastu ad maturitatem iudicii acceleraret, festinâq; & festivâ indole multorum vota praecurreret. Quare promotione & suâsuo modò diti Patruis sui, sagacia ingeniorum astimatoris, in illustre Ilfeldense Collegium cooptatur; ubi pari sedulitatis intentione ingenium magis magisq; excolens, primò omnium Linguarum usu principum, Graeca, Latina, nec minus Poeseos hausit opes, & ad amussim meliorum illius auri exegit, & perpolivit. Hinc illius Excur-
sus in
Acade-
mias.
Juliam,
1597. iam capax virtutis, quâ olim Roma Toga Pura dari solebat, Anno Millesimo, Quingentesimo, Septimo & Nonagesimo in Aca-
demiam Juliam concessit: ubi cum in primâ jam limaturâ 1597. Philosophia & Medicina positus esset, quadriennij spatio serè elapsa Wittebergam fausto pede adiit. Nam ut Planta interdum, si transferatur, felicius surgunt; ita Ingenia excelsa plerumque VVite-
bergam
1600. migrant cum fructu de Lyceo in Lyceum.

In his verdè Academiis ita versatus est, ut, quod olim in sacris, & ludis solemnibus populo acclamabatur: Hoc Age, sibi, qui sacris Musarum & ludo literario interesset, acclamari tunc crediderit. Cum enim se, & Studia sua Divina Meditativa destinaret, noluit peccare quod serè solent, peccatum, maximo suo malo, ut illotum manibus sacratissimam illam Artem contrectaret; sed os prius linguis necessarius, patrisq; traditis Artium, & Philosophia ita instruxit, (adsit hic testimoniorum Cornu, Lauream Magisterij, Witteberga merito lubenterq; sibi à Concilio Philosophorum collata; hanc mox subsequuta Collegia Philosophica, cum laude eximiâ ibidem actitata, in quibus incunabula futuri nominis gloriosi, Institutiones Logicas, postmodum typis exscriptas, posuit, & firmavit:) ut dein meliore auspicio eminentissimam illam Professionem adscenderet, feliciusq; utinceps in eadem versaretur. Felicius dico, quàm modernarum latrices Studioforum plurimi, & aeterniores literas & Philosophia cultum paritum pro inutili omnino, neq; nebula cyatho redimenda curiositate habentes, quasi non sint de pane lucrando, Qui, ubi primùm de Hippocrate, & Galeno, Praceptoribus nostris communibus, & rîs mîu, certiores facti sunt, credunt se jam in alium orbem delatos, imò cum superis nesciar bibere: mox Laurus
Philo-
sophica. sequentiâ descriptiones varias, in quibus nescio quos aureos Pictorum montes contineri B'enni & Bardi illi somniant, hinc inde contradunt, & ad unguem memoria infigunt quas dein, ut & Senis nostri Aphorismos, haud intellectos, servidè uno spiritu

citant, & recitant, extemplo Doctoratus Medici Regibus sitim-
tos, ambientes, imò publicis in thesibus crudo ex iudicio & Prisco-
rum & Neotericorum Præclariss. Medicorum sententias perstrin-
gentes & frigide taxantes. Quo tandem id efficiunt, ut in im-
menso latrices illo Oceano misere fluctuent, & cum Petronianq
piscatore sine spe prada in scopulo morentur, ingloriamq gloria-
tionem suam doctioribus deridendam exponant. Verum è di-
verticulo in viam. Cum in Academia illa VVittæbergensi non
tàm Philosophia, quàm Medicina studio nq, aded incumberet, ut
difficilima quaque in abstrusis rerum latibulis, & absconditis
natura recessibus demersa, curiosa Ingenii acritudine, felici sen-
sus perspicacia, singulari mentis acie, versasset, Præceos quoque
nomine jam satis benè inclaruisset, ibidemq, satiu diu mansisse sibi
videretur, (Septennium enim ibi fermè exegit:) ad Peregrina-
tiones animum adjiciens ulteriore Præceos stimulo impulsus, VVit-
tæbergâ ad peregrinos excurrebat Laves; qui etiam illum superio-
ri in Austria integrum ferè Biennium ambabus ulnis detinue-
runt; nec minus apud Barones, Primates, Nobiles & Plebrios
felicissimum & innotescensissimum Medicum Practicum ibidem
viderunt, & fovērunt.

ad Ex-
teras
Regio-
nes
1604.

Scopus
Pere-
grinat.

O felicem HORSTIUM, qui, quod in rem suam, inq,
Rempublicam & Literariam & Civicam futurum esse, acquisi-
vit, iudicium firmavit, atque iça ex varia rerum notitia Praxin
suam virensem rigare, ei aliquid ipse addere, famamq, suam mo-
nimentis hisce literariis per Orbem extendere voluit. Ex hæc
itaq, peregrinatione id reportavit Noster, ut felicitate Præceos
velut indivisi Achatis, latus, excursionem continuando, utramq,
Austriam, tum Bavariam, Sueviam, Alsatiam, Helvetiam
transierit, harumq, Regionum moribus dextrè observatis Gene-
vam, (hic exigua mora illius animum linguâ Gallicâ expolue-
ras,) tandemq, in pervetustam, & celebrem illam Rauracorum
Academiâ Basileam se reciperet; ubi cum ingens divina Ar-
tis Pæonia spatium legitime emensus, & secundo cursu in por-
tum delatus esset, summos in eâ honores publico testimonio prome-
ruit, retulq, quos sanè omnium studia, & affectus jam dudum
illi tribuebant.

Doctu-
ra Me-
dicæ In-
signia.
1606.
d. 18.
Martij.

En Auditores, uberrimum peregrinationis bonis avitus in-
stituta fructum! alienissimum profectò illum, à præsentis avi
Peregrinantium instituto, qui, etsi insanientem Bosphorum, &
arentes arenas Assyrij Maris tentent, horum tamen moribus,
palmatia

HORSTIANA.

palmaria quaque videns, nil præter olentes illas Antiquitates indagare soles, ubi locorum Apicij Culina? ubi Messalina Fornix? ubi Apollo Luculli? cujus equus Curtius? & quod innutritum quasi, Vinumne Falernum chio sapidius? Et talia trizatum & apinarum alia multa.

Sed quid inde GREGORIUS noster celsioris Numinis compos factus? pergit ille coronâ Medicâ exsplendescens in Patriam; ubi Coronationis illius proprio virtutum stimulo paria fulgorem, & mente & manu latius protendere, inq; posteritatem transferre pleno cursu anhelans festinat. Quod desiderium optimè etiam coffit. A Nativitate enim receptus osculaq; exceptus solo, simul fuit: fama HORSTIANA apud Saxones anteparsa, novari incipit; Ejusdem enim anni sub excursum, à Serenissimo Electore & Duce Saxonia CHRISTIANO II. Wittebergam in Professorum Medicorum numerum allectus est; quo in munere ita stetit, ut omnes labores Academicos, cum quadam voluptate & alacritate animi subiret, pensum suum probè accurraret, non modò pro Cathedrâ voce, sed domi etiam calamo candidè res suas exequeretur; cuius rei fidissimum pignus, Nobiles illius, de Natura Humana Exercitationes, ibidem priùtum publici jura facti, largiuntur. Hic singularis in officio candor, iudiciq; vigor prosperè ipsi vertit, auresq; hominum & fama patefecit. Inclui enim Procere & Nobiles elapso annuo spatio, eum Soltquellam Veteris Marchia Brandenburgica, Medicum ordinarium expetierunt, quò etiam aduolans, ita praeclarè provinciam sui muneris sustinuit, ut illam non subiisse, sed omnibus numeris implevisse meritis diceretur. Sed quid sit? Medicus noster hac suâ sorte contentus, ex arcanâ cœlestis providentia dispositione, ab Illustrissimo Hassiæ Landgravio LUDOVICO (quem consentiens fama calculus Fidelitatis titulo decoravit,) non contemnendo salario proposito evocatur, in Academia Eudoviciana Medici Professoris titulo cohonestandus. Quod præ illustre LUDOVICI iudicium egregiam meretur laudem, quam & Noster, quia merebatur, accepit, vicissimq; plenâ manu Conscienti bona sua reddidit, Academiam Novam & Musarum & Gratiarum suarum uberrimo proventus copiosiore, illustriorem, & clariorem reddendo. Dubium esse non poterat, Illustrissimum LUDOVICUM plurimis virtutibus instar sideris coruscare, qui alienas raro exemplo inquireret ultro, atq; ad se traheret. Hic ergo Medicus HORSTIUS anteaçtos, & aliquâ suspensos

Reditus in Patriâ 1606.

Munia Publica Prof. Medic. Wittebergæ 1606.

Medic. Soltquell. sub finē anni 1607.

Profess. Medic. Gießæ. 1608.

MEMORIA

Professorios labores repctens, ampliorem materiam virtutum suarum ad posteritatem transmittere; hic ulterius trophaum de perfecta sua latrices eruditione statuere pergit (Hoc enim à tempore, quà voce, quà calamo, quà privatim, quà pro Cathedra, partes indefessi Medici Professoris executus est omnes, id opera sibi unice dari credens, ut fidem in officio erga Studiosam Iuventutem examussim demonstraret. Quam ipsam etiam adedò feliciter locavit, uti plurimi insigniores viruli, medicam scitantes arte, totam in Europam ab ipso tanquam parentis fonte derivati, atque velut proba materia probum attestati sunt artificem.) Longè ergò diversus hic à valetudinario illorum Professorum, qui praesentis nostri seculi Studentes neque fide, neque arte adjuutos, cum logis fictis sesquipedalibus commentitiis, omni virtutum dote vacuos ad Parentes remittunt, modo interim illi hydropicam istorum reddiderint crumenas, Porro Medicus noster Professor de obscuris perspicuè, de dubiis accuratè disse-

Scripta rebat, scribebat, Versantur illius Libri, tunc equidem temporis scripti, in luce fama publica, qui velut germana pignora, virtutem Authoris sui testantur. Edidit enim Anno 1609, accuratissimam universa *Ἰατρικῆς* elaborationem, locis Galenicis & Hippocraticis illustratam (mox insequenti Anno) pernecessariam Centuriam problematum *Σεραπευτικῶν*; his accessit An. 1612, nervosa *ἰξίτης παιδολογική*; Libri item duo de Natura humana, denuò incudi redditi, quibus ut & aliis, paulò post recensendis, monumentis ad unguem factis, non tam Rem literarium, quam Publicum optimum, sibi maximè obligavit. Vnum quippe hoc dies noctesq; intendit, ut Medicinam agendo, docendo, altioris fama fastigium solidius constitueret. Vnde ut publicum lumen mundi Sol, cum recens manè radiis suis promicat, eorum luce angustissimas quasq; rimas trajicit; Ita HORSTIANI luminis fulgor non ad inferiores duntaxat, sed & intra laqueata Principum tecta lucis sua radios immisit: qui cum in oculos quoq; Illustrissimi LUDOVICI incurrerent, cum etiam non sine locuplete honorata virtutis puncto, Archiatrum suum Princeps Celsissimus constituit. Quantà porro apud Serenissima Hessorum lumina aliosq; Magnates, Satrapas, & Nobiles (qui omnes & singuli à consiliis ipsius medicis pendebant,) gratià polluerit, ex conferto numero illustrium & nobilium Curarum (quarum recensio Librum requireret, nedum hora unius angustiam, cuius ego cancellis arctissimè sum circumseptus,) ex itineribus item illustribus, Pragam, Coloniam, Erphor-

Archiat-
ater
Hessia-
cus au-
dit:
1609.

1610,
1611.

Erphordiam, ad Comitata Ratibonensia, quo laudatissimus mo- 1613.
dò dictus LUDOVICUS concessit, publica in opera institutis,
ubi tam Medicus, quam gratusus & acceptus comes fuit, li-
quidam existit. Non dicam jam de Numismatibus gratis va-
riis, à Principibus & Magnatibus ipsi oblatis; qua non nisi in bo-
ne merentes & gratosos transferri novimus.

Verum enim verò publicis hoc modo feliciter procuratis, Ar-
chiater Noster Hassiaco solitaria vita perasso, sibi privato quoque
in vigilare curatio fuit. Igitur vel tandem animum ad con-
jugium adpulit, exemploq; suo vetus illud Euripidis comproba-
vit, Fatalem viro sœminaq; torum esse. Itaque ex Acade-
mia cuius jam per Quinquennium Professor erat, sibi Conjugem
elegit. Nimrum & morum & virtutum, & forma ornamentis
conspiciam, lectissimamq; Virginem, HEDWIGEN, Viri in-
tegritatis famâ præcellentissimi, DANIELIS STAMMII, Sacra
jugalia
prima
1615.
p. m. Quastoris Gissensis, Filiam: quod factum Anno 1615.
d. Decemb. 4. quo ipso die ante ante annos Sexaginta Octo mor-
talitatem explevit, Iohan. Schneidvvein, fulgentissimum illud
luxurpudentia Sidus. Huic optima consorti sua, dum fata
Deusq; sinebant, ex veteri formula felicissimè convixit, & opti-
mè cohabitavit. Quâ autem hic Archiater noster glorio-
sus, concessit ne illorum in numerum, qui blandâ venere den-
tenti, omnem Musis remittunt nuntium? Nullatenus, sed
potius domesticis, privatisq; omnibus scitè adornatis, fama sua
gloriam & calamo, & ore, & Præxi expandere, & diffundere
saregit.

Qui circa natura arcana occupantur, tradunt, non reti-
bus, aut venabulis, sed speculo duntaxat Tigrides capi; qua
ita in medio viarum eriguntur, ne oriens ex adverso Sol, suos
in ea radios projiciendo, alterum velut Solem producat. Ad
hac specula cum maculosa ista adrepunt fera, in iuq; solem alium,
& seipsas juxta intuentur, quasi illaqueata subsistunt, nulloq;
negotio capiuntur. Non absimili modo studiosam juventutem
medica in via deerrantem, laqueis medico rore madefactis irra-
tire voluit Archiater, noster ille Venator scitissimus: cui Phi-
losophia & Diis genita artis Machaonia speculum, ex magno
Scriptorum suorum proventus concinatum; perspectum dico
Tractatum de tuenda sanitate studiosorum & literatorum, sa-
pius recusum objecit, qui non modo ironibus, sed & doctioribus
provehioribusque viris apprimè saluti & voluptati esse poterit.

Exquisitas præterea Vngarica luis, Dysenteria, Variolatum & Morbillorum enodationes. Libellum de Scorbuto germanico idiomate scriptum. Conciliatoris porro eruditam enucleationem. Dissertationes item insigniores Tres, de causis similitudinis & dissimilitudinis in fœtu: de Natura Amoris: de Natura Thermarum. Sic, inquam, studiosa Iuventuti speculum hoc eruditum, nec minus paulo ante enumerata monumenta literaria, opposuit: in quo salutaris Iatrices illa solem, atque aded seipsam per ardua deerrantem contempleretur: tum profecto è vestigio subfistit velut incantata, nec minus impolitam mentem omni mellis suo succo inde emanante irrigavit, suæq; captatori vietas & gratiosas manus porrexerit. Cur igitur nostrum consummata eruditionis Professore Medicum hoc nomine non admiremur? qui quos habebat dogmaticorum Consiliorum thesauros, tantâ fidelitate & dexteritate de promissis, idq; negotij unice sibi dari credidit, ne quid his in dictu litterariis loqueretur quod tacere, aut quid taceret, quod loqui præstaret: Ludovicianam autem Academiam ita exultam redderet, ut publici boni ratio haberetur, nec Placentiam potius quam Veronam Studiosos ducere videretur.

Archia-
ter Ul-
menfis.
1622.

Ex his itaque videmus, quam satû amplum gloria sua the-
atrum HORSTIUS noster apud Hessos exstruxerit, cuius ru-
mor cum & ad hanc nostram Rempublicam Ulmanam, præ-
cipue ex ore venerandi Domini mei. Parentis delatus esset, fa-
tum est divinitus, ut Amplissimus Magistratus noster, ab Illu-
strissimo Hassia Landgravio LUDOVICO, Archiatrum Has-
siacum sollicitaret in Vlmicum, qua sollicitatio etiam ad nuntium
cedens, & HORSTIO, & Reipublica nostra honoratissima, &
utilissima extitit. Quandoquidem ipsissimo tum temporis eoque
severo Martu in tumultu, Excubiis Angelicis, promotione item
Reverendissimorum Principum, Abbatis Fuldensis, & Episcopi
Herbipolensis (quibus utriusq; erat à Consiliis Medicis) adjunctus
Noribergam, hinc pridie Calendarum Iulij Vlmam nostram tam
publico Magistratus, quàm privatorum cultu exceptus, feliciter
cum suis appulit Archiater noster.

Hæc est illa dies albo signanda lapillo!

Hæc dies, O Vlma, Perfectissimum, & admiraculum usq; do-
ctum tibi attulit Medicum. Quidenim? antea quidem admi-
rabaris Fuchsiû, Rabus, Kucheliû, Verbeziû, aliosq;

tum florentes, nunc HORSTIUM sciri demerari nequē, sed attonita natura miraculum, & divina bonitatis argumentum deosculari.

Attigis jam orationem illud tempus, quo Magnificus noster Archiater virtutis sua gloriosa aliud Trophæum nactus, agere partes suas pro auctoritate, & eas natura dotes, quas gloriose in Hassia effuderat, in lucem conspectumq; Reipublica Vlmanna proferre paulatim capit: ubi tanta mihi dicendi seges, & materia enascitur, ut vix meditando discipere possim, quid primum, quid postremum dicendum esse videatur. Quæ res tamen orationis cursum non sufflaminabit, sed quomodo & hic decurrerit, paucissimis porro prosequemur. Vos, quæso, nihil remittite de aurâ vestra benevolentia.

Tria à Sapiantibus requiruntur in eo, qui circa Medicinam versatur, quæ qui habet, hoc nec major, nec nobilior, nec perfectior Medicus esse potest. Sunt autem Ea Virtus, Doctrina, Felicitas in Praxi; quæ singula cùm in aliis diuina inueniantur, eadem Archiater Noster uniuersa possedit. Ex universo autem Virtutum choro, nulla est comparanda cum animi vera & orthodoxâ pietate; Pietas, quam & noster ille à Parentibus acceptam, per omnem vitam Spiritum, non solum Charissimam, arctissimamq; incorruptâ mente & voce custodit: sed eandem pari fide & industriâ, æquabiliq; vita tenore comprobata dedit, ut proin hujus verè Lemniscatam, ut Tullius ait, palmam habuerit. Ex hac ut principe cùm omnes cetera virtu- Bona
tes Sororio quodam vinculo erumpant, illarum age! pom- Animi.
pam in breui contemplemur, in illas non nil & inquiramus.
Viris in Medicis palmarem obtinet laudem Humanitas, quæ
ut nonnunquam rara, ita præ reliquis clara meritis habetur.
Hâc virtute Noster valdè eximius fuit: atque ab Comi-
eadem profectò nunquam exorbitauit, sed eam ubiq; expeditam
habuit, promptam ostendit, reapse exercuit. Neminem
ille sermone, neminem congressu exclusit. Neminem non amabiliter
exceptum lubentiozem reddidit, neminem non bona spe perfudit,
neminem à se salutarium consiliorum expertem dimisit. Quo ipso
non modò totam Civitatem nostram, sed imò Ileram, Lacum Acronicum,
Lycum, totum serè Danubij tractum, Franconiam, Ducatum VVürtembergicum,
&c. sua ad Consilia Medica allexit: quod ipsum antehac,

hactenusq; sapius commeans remeansq; Consultantium Tur-
ma, nulli non notissima, comprobatum dedit; ubi promi-
scuè omnes prothymè admittens, & ades & animum suum;
consiliorumq; latificorum verè thesaurum illis largiter a-
peruit. Hinc etiam factum, ut ab omnium Ordinum choro
singulari hâc suâ affabilitate excultus, summâ in existima-
tione haberetur. Humanitatem hanc ut propriam no-
ster habuit, ita candorem animi in primore fronte gere-
bat, quem moribus cum maturitat^e suavibus, cum serie-
tate amânis egregiè miscuerat. Candorem dico non Cal-
liditatem: quâ pars mortalium multò maxima, sub per-
sonâ civilis prudentia frontem aperit, mentem tegit: Vt
vitiis nunc sapissimè saveamus, & in virtutum nomen,
qua proxima illis sunt, adoptemus. Sic temeritas inter-
dum pro fortitudine colitur, & superbiam erecta virilisque
indolis titulo admiscemus, transitq; sada humilitatis inge-
nium in humanitatis colorem. Utq; margaritarum splen-
dorem vitrum solerter imitari solet; ita ingenuitati admo-
dum affinem se aliquando prabet simulatio. Quas artes
etsi hac labes temporum ut sublimibus natu dignas æsti-
mat, noster tamen ut fores Plutonicas aversabatur. Hanc
animi integritatem pulcherrimè exornavit vera gloria se-
ges, Modestia. Cùm enim nonnunquam fieri soleat, ut,
quemadmodum egressa ad Solem corpora umbrarum sequi-
tur opacitas, ostentationis periculum eruditionis conscien-
tia adhareat, quod vitium Tinea Sapientia appellatur: sa-
nè Archiater noster illud non declinavit solum, sed raro
exemplo ab ambitione, qua suprema homini tunica novissi-
mè exuitur, liber agebat. Nimirum hoc ingenuitatis, hoc
modestia est, à pudore sic deprimi, ut cùm plurimis praestes,
nulli te anteponas. Ex hac matre soboles nascitur venu-
stissima & amabilissima Mansuetudo: quam in eo virtu-

Inte-
gritas.

Mode-
stia.

Lenitas

tem adhuc hodiè commendare illi sciunt, quos inter amara
prælia linguâ nonnunquam suborta ipse arbiter scitissimè
disrupit, & sopivit. Collegium insuper Medicum ex obi-
tu ipsius tantum non sideratum se proficitur, cui in Dire-
ctoris Officio, omni comitate & dexteritate praesuit. In Col-
legas scilicet dum vixit, vixit humanus, in alios facilis &
benignus, sic lenis ut non videretur gravis, sic gravis ut non
abiret in morosum.

Venio ad alterum Medici requisitum, quod Doctrinam Erudi-
esse dixi, qua quin singularis, quin amussitata, quin ad-
miranda in Defuncto nostro Archiatro fuerit, nisi me ani-
mus fallit, aut non dubitatis ipsi, aut ego vobis jam proba-
vi. Vnde enim tot utilitatum eximiarum Rivuli, nisi à
solide Eruditionis fonte? Istam igitur partem amplius non
delibarem, ni adhuc uberior Scriptorum Horstianorum
Vlma hic editorum factus, haud oblivionis in campo deti-
nendus, animum lacefferet, Nimirum observationum Me-
dicinalium Libri duo: Observationum item Pharmaceuti-
carum utilis Decas: At jam paulò ante obitum Problema-
tum Medicorum Digniorum recocta, cum annexo medicina-
lium consultationum accurato libro, ut & accessorium
posthumum opus Physicum, Numinis alicujus cultu, quàm Pra-
xin, quàm Theoriam expolitus.

Sed ad tertium, quod haud omnibus perinde obvenit,
sermonis mei vela dirigo; Felicitatem in Praxi. Ea est
Empiricorum, Thalmudicorum & Bullatorum Medicorum
indoles & natura, ut mucosam suam praxin pro admiranda
felicitate venditantes, sepius animos Magnatum & Di-
vitum (utpote hoc censu facile se defraudari patientium)
à verò Medicorum vultu, & cultu abalienent, egregiam
spem, & verè prodigiosa sua cura (quippe illà ipsà excidium
denunciant) expectationem concitando: quàm superstitiosà,
splendidisq; strophis suffultà infelicitissimà felicitate Micro-
cosmum argento simul, & sanguine emungere sceleratissimè
norunt: quibus Plagiariis interim illud Poëta apprimè ad-
aptari convenit,

Es Medicus, simul Chirurgus,
Cur? mittis stygiam viros ad Orcum,
Et manu simul, & simul veneno:

Nequaquam autem hujusmodi felicitatis excessum in De- Prospe-
functo nostro, velut absoluto Practici Exemplo, quare- rit. pra-
mus: quin potius fortunam illius in Praxi integram & illi- dica.
batam, cumulatissimo rationis & experientia instructu par-
tam demirabimur: quandoquidem in forum practicum pro-
gressus, primùm notis suis Affectu, Affecti temperie probè co-
gnitis, prognosecos ex fonte prudenter de eventu statuit, tem-
pestivè

MEMORIA

peſſimè convenientia egit, remq; ſic totam geſſit, ne quid committeret, quod officio boni Medici repugnare, cujusque non poſſimum rationem dare poſſit domeſtico ſuo cenſori, & anima padagogo, conſcientia. Hinc Accuratiſſimus hic & aurariâ quaſi trutinâ ponderatus Praxeos Antecellor, Archiatrum noſtrum non tantum ad arcem felicitatis practica evexit, atque in perpetuo illius curſu retinuit, verum etiam illam ipſi ſubjugavit, imo ipſam uſque ad ſandapilam individuo comitatu ſequutus eſt: qua de re cum ex innumerorum affectuum deploratorum, inveteratorum, deſperatorum feliciffimâ HORSTIANA curâ, nullibi non nota, locupletiffimè aſtimari liceat, diutius hic non morabor: ni adhuc paucis multa dicam.

Archiatrum noſtrum apud nos tanquam aliquem victorem, imo alterum Altidem in hac arenâ ab omnibus habitum fuiſſe.

Pediſſequum illius, Conſilia Medica, quorum frequens ille & ſingulare diribitorium fuit, ſi excutere velimus: ita dilucidè, ita ſapienter atque ornatè dixit, ſcripſitq;, ut illa multis ac mirabilibus ſapientia luminibus & aptiſſimis rerum coloribus, ſecretioris divinioreſq; Medicina theſauris longè lateq; illuſtraret, quaſiq; ex Delphici Oraculi reſponſis, aut cujuſpiam alterius divi numinis aſſatu, rem egiffe, omnium judicio videretur: propterea, illum in conſultandi munere, in auxiliorum delectu, in Morborum occuſu plurimis aliis præſtiſſe meritò exiſtimabimus.

Hunc publica felicitatis Solem, nulla domeſtica nubes, ſive eas diſcordia, ſive ſterilitas inducere ſolet, obſcurarunt.

Ex lætiſſima enim Conjuge ſuperius dictâ, quatuor Filios, duos Heſſos totidem Suevos: & duas Filias, unam Gieſſa, alteram hic V!ma, omnes adhuc ſuperſtites, ſuſcepit.

Quando autem factum ut Anno 1634. Suaviſſimam hanc ipſius tori ſociam maligna febris deartuaret, in hoc infelix fuit, quod ſavam illam declinare neſciens, menſe Novembri miſeram viduitatem colere fuerit coactus: quâ in eam ſex Libero- rum Pater & occupatiſſimo functionis muneri & moleſtiſſima rei familiaris cura vix non ſuccumberet, divinâ adlucente gratiâ, ad vota ſecunda accedens, Praclariffimi Medici Fingerlini p. m. relicta vidua, matrimonialem addixit fidem, hoc ipſo iterum titulo felicitatis privata redonatus, quod hac caſtiſſimis illius amoribus mirâ morum amabilitate reſpondebat: ita ut charitate Conjugem, ſeduli-

tate

Soboles.

Sacra
jugalia
ſecunda
1635.

tate Ministram prastaret: assidue cum votis suis luctata, ut viri vota officii & obsequij alacritate praverteret, ac jugi quodam sinceri affectus certamine pacem & concordiam domus firmaret: quam mentem ab accensa nuptiali face ad funebrem usque tadam, sartam illibatamq; perduxit.

Devenio tandem, quod me vocari sentio, eheu ad lectulum Archiatri nostri, in quo se ad decretoriam illam & aternitatis Iudicem horam composuit: cum vitam illius, dum vivere sibi videtur, mors per anteambulonem suum aggreditur morbum, Praterlapso enim Mensis Iulij d. 16. Gonagrâ, (quam nefandam sâviticem multò ante sapius Fatalis fortiter sustinendo repulerat) infestari capit: cujus mate- Morb. ria peccans, per Exteriora membra, ex paulò antegresso Balnei usu roborata, exitu frustrata, ad interiora aufugit viscera, statim Anorexiam excitando; qua initio quàmvis levior, illius tamen, ut & acrioris fastidij ad quidlibet, minimum etiam Medicamenti vim habens, accedentis, diuturnior mora, virium vacillationem inducere visa est. Hanc cum ipse, Prognoscos alter Parens, idem tamen crescere animadverteret; aliquoties spontaneus denunciator proprij fati auditus fuit; quia propter etiam omnes sortes suas in sinum Domini effundens, eò cogitatione sanctâ in duxit Animam, ut illa divini epulæ ante omnia reficeretur, quibus etsi non ita pridem ante decubitum, in facie Ecclesie, in cætu inspectantis populi, usus fuisset, denuò tamen in vulnera Servatoris JESU reclinatus, divina gratia efficacissimum sigillum, animo confessione expiato, in Dominica Cæna accepit. Quo à tempore, Natura cum Neutrum dictorum Malorum profugare sufficeret, (quandoquidem modò dicta extrema nausea omnem Negociæ, nutrimentiq; usum suspendebat) imò planè nova lethiferaq; adversitatis spicula, Insomnes noctes, dolor Vid. Le. Nephriticus, Hæmonhagia, & per Nares & per vesicam thi. conferta, advolitarent, infirmitas jam imperium nacta, omnem spem vitæ, & Ægrotanti & Medicis praeidebat, Quid verò tum ille noster, cum morti admodum propinquus? Hic virum ostendere possumus, ubi magni alias Viri infantiliter tremuerunt; ubi plerique inter mortis metum & vitæ tormenta miseri fluctuant, pauci illam horam placidè expellant, cujus metus omnes alias inquietas facit

MEMORIA

facit: paucissimi a quo animam deponunt. & ita d
 Agoni- vitâ exeunt, tanquam modo intrassent. Ergo adver-
 zantis sus Vltimum illum agona compositus, totus in DEUM re-
 firmus volutus, nil jam ulterius, nisi immensam illam in serenissi-
 in Deū mo sempiterna tranquillitatis portu futuram possessionem
 animus. flammeâ meditabatur fide: quâ & DEVM precatus, sibi
 lethiferis in luctibus versanti ad extremum usque vita ha-
 litum quietam & intelligentem ad Divina mentem daret.
 Sui amor & permanendi conservandiq; se insita voluntas,
 atque difficultas dissolutionis, quia videtur multa nobis
 bona eripere, & ex hâc, cui adsuevimus rerum copia edu-
 cere, nequaquam à Desideratissimo aternitatis ambitu il-
 lum absterruerunt. Quin potius in insuperabili loco il-
 lius stat animus, qui externis valedicens, ante omnia DEI
 cultum a viro testamento sibi commendatum Liberis suis
 praeitur hereditarium. Quiaq; DEVM suum complexus,
 in sinu summi amoris quietus, sanguine Divino rigatus, So-
 latore Spiritu plenus, ritè ab omnibus vita inquinamentis
 piatus, eâ fronte mortem huiusq; noviter in se projecta te-
 la excipiat, ut inter exitura jam jam, & ad suam liberta-
 tem properantis anima contentionem sibi aternitatem desti-
 naret: subvectam è terrenis animam & suo jam fonti pe-
 nè refusam aternitati submittat; quam etiam à cœlitibus
 sibi porrectam gratiosissimo anima vidit lumine. Quantâ
 fiducia arbitramini, Auditores, Beatissimum Archiatrum
 eum morte congressum fuisse: qui nondum omni certamine
 defunctus sibi ipsi aternitatis praeium praestitavit. O si
 daretur nobis spectandus illius animus in agone mortis posi-
 tus, in quo nexus DEO, superior morte, exitui proximus Sa-
 lutis asylum acquirit. Videremus hospitem sancto DEI
 Spiritu plenum: Perciperemus sanctissima desideria, quae
 digressurus ab inquieto hoc orbe pro eius salute remittit. Vi-
 deremus mentem in mortalitatis & aternitatis confinio po-
 sitam, & DEO se plena fide Praesentaturam. Nihil vulga-
 re, nihil vile, nihil ad humanas sordes recidivum, sed omnia
 summa, aeterna, divina praeberentur delibanda.

Sic igitur natum, sic virtutibus conspicuum, sic doctri-
 nâ Clarum, sic fortunatum vidimus Magnificum no-
 strum Archiatrum, Medicum hoc aeo facile Principem,
 qui

qui d. 9. Mensis Augusti spiritum suum ad Quinquaginta
 Octo annos in hoc corporis diversorio tanquam præstantissi-
 mum hospitem commoratum, DEO Creatori leniter
 transmisit. Qui etsi obitu suo non parvam & nostræ Rei-
 publicæ, & toti foro Medico intulit stragem; satius ta-
 men est illius bono immortalis latari, quàm rebus exem-
 ptum humanus, nil profuturis lachrymis deplorare. Quin
 potius, quibus multa reliquit, quæ collaudemus: innu-
 mera quæ imitemur, doctores ejus, quibus Ulmenses labo-
 rantes sæpe erexit, gratâ recordatione prosequamur: nec
 committamus, ut cujus superstitis honori, boni omnes fa-
 vebant, de illius jam defuncti gloria in posterum aliquid
 decerpatur. Attribuamus igitur merito Defuncto nostro
 Archiatro, Plinij illud in Scipionis Exequiis usurpatum:
 Ite, celebrate exequias: nunquam majoris Viri
 funus videbitis. Aut, si fortè invidiosum hoc videbi-
 tur, saltèm hanc ejus memoriam servare, & audire li-
 ceat, cum aeterno elogio. Fuisse in hac nostrâ Repu-
 blicâ Ulmensi Medicum Archiatrum, quem qui
 cognoverunt, non potuerunt satis æstimare:
 qui non æstimarunt, nunquam satis
 cognoverunt.

IN EFFIGIEM

GREGORII HORSTII,

Torgensis,

*Philos. & Medic. D. Archiatri Hassiaci, & Reipubl.
Vlmensis Physici Primarij.*

HORSTIUS hîc frontis, quantum pote, mon-
strat honorem,

Orbe modò gestis Cognitus, atque libris.
Nil fermè superest quod perdas, Patria. Sed vos
Manes, Divorum, Suspicitote, manus!

Mæstiter-habens poneb. deb.

M. J. B. Hebenstreit,
P. & P. P.

VITA

Der Buchbinder wird benach

substitit, sed Lipsiam concessit bonæ famæ *φροδὸς νέου*. Hic magis captus studiorū amœnitate magnā quadam vi ingenij per varia autorū genera pervolitavit : Latinos, Græcos, Poëtas, Oratores, Philologos, Historicos, Philosophos, Mathematicos, Medicos animo se complecti posse credebat. In Mathesi Dn. M. *Steinmetzium* (cujus in suis Scriptis honorificam subinde fecit mentionem) profitentem diligenter audivit : Aliquoties etiam publicè specimen aliquod suorum profectuum declamando in cathedra & disputando dedit, ita ut a Professoribus omni benignitate fuerit habitus, & ad studia porrò fideliter tractanda incitatus & adjutus. Et quia cum Philologico studio etiam Philosophicum seriò conjungebat, per Physicam atque cognitionem rei herbariæ & anatomicæ ad excolendam quoq; Medicinam fuit ductus. Rediens autem domum D. HERLICIVS ad prospiciendum rebus suis domesticis, defuncto jam parente, invenit matrem suam doloribus dentium graviter laborantem, cui pilulas ex semine apij, hyoscyami & opij pauxillo aceto subactas paravit, unamque earum in cavitatem dentium detineri jussit, quo felici *ἐντροπία* & experimento statim ab immenso dentium cruciatu liberata est, & D. HERLICIVS egregium specimen suorum profectuum in Medicina dedit. Mater quoque studio ejus Medico optatum successum à DEO precata est : quod votum benedictionemque maternam non de nihilo fuisse sæpe narrare solebat. Supervixit ea ad V. usque Idus Novemb. anni 1601. ubi placidè in Domino obdormivit & pius hic filius funus ejus honorifico Epicedio, quod reperitur in volumine primo suorum carminum, profectus est. Porrò ad studiorum delicias & divitias ulteriùs quærendas *Rostochium* se contulit : ibi etiam Professores sibi propitios ob morum elegantiam & singularem doctrinam expertus est : quorum ope impetravit in magna Studiosorum frequentia privatim docendi licentiam, & titulum etiam Magistri in Philosophia publicà inauguratione sumendi. Hoc gradu ornatus, & alios in Poësi, Humanioribus literis, Philosophia & Mathesi erudiendo sibi ipsi & sumtibus, qui ob obitum Patris sui à Matre parciùs jam suppeditabantur, consuluit. Et quum industria & diligentia ejus in docendo passim innotesceret, ab Illustrissimo Duce Megapolit. &c. VLIRICO, anno octogesimo ad Con-Rectorem Scholæ Gustavoviensis ex Acad. mia evocatus est, quam Spartam etiam

etiam per biennium summâ curâ ornavit, & quicquid temporis extraordinarij lucrari potuit, Astrol. studio, constructioni & iudicio geniturarum tribuit, & insuper ad Medicinam facitandam se applicuit. Elapsò bienniò oblata est ei conditio obeundi Physicatum Primislaviensem in Marchiâ, quâ rursus per biennè spatium saltim fideliter functus est: Nam alia vocatio eum anno 1583. ad Physicatum Anclamensem pertraxit, ubi medicinam faciendo ægris inservivit, & anno 1584. primum suum Calendarium & Prognosticon de mutationibus auræ & tempestatum in hoc Physicatu publicavit, quod magno hominum applausu statim exceptum fuit. Hinc quum singularis ejus peritia in Mathematicis disciplinis per Pomeraniam clarere inciperet, auctoritate Celsissimi Principis Pomeranorum Wolgastensis, &c. ERNESTI LUDOVICI, laudatiss. Memoriar, defuncto Mathem. in Gryphisvaldensi Academia, accedentibus Dominorum Professorum ibidem suffragijs, anno 1585. mense Octobri successit. In hac Universitatè plus quam antehac ocij nactus in flore ævi & ingenij, nec valetudine titubante, multa utilia, necessaria, jucunda in Mathematicis, in Physicis, in Logicis, in Poësi, in Latina & Græca lingua publicè docere & privatim scribere cæpit, præsertim quum complures Studiosi tantâ aviditate & frequentia (sunt verba ejus in prima libri 1. orationum sub finem) ad eum audiendum confluerent, ut gaudens cathedram insilierit sepius. Hinc & se laboribus nocturnis atq; diurnis, in usum & commodum eorum, quibus studia videbat esse cordi, fregit: Illic enim per tredecim annos integros (sunt rursus verba ejus ex Præfatione libri primi Orationum) juventutem studiosam erudiit, ac subinde orationes varias de rebus non inutilibus publicè ad Collegas & Scholasticos habuit, & librum unum Orationum nec non alios doctissimos libellos in Physica, Medicina, Mathematicis, Poësi, Historiis suo nomine dignos emisit.

Anno 1593. honestissimam Virginem Reginam Hungers, primarij civis Primislaviensis filiam, in matrimonium accepit, cum qua tamen non adedò concorditer (causam novit DEUS) vixit & sine fructu matrimonij per 17. annos. Quamvis autem nihil magis optasset, quàm si ita DEO visum fuisset, in Academij consensescere: tamen supremo Numini, omnium actionum nostrarum moderatori, aliter placuit, quod eum Anno 1598. ordinariâ vocatione & liberali stipendio ad Physicatum Stargardien-

sem in Pomeraniam accersivit. Sed proximo anno antequam Gryphisvaldiâ abiret, Academicum Magnifici Rectoris munus sustinuit, & ab Excellentissimis Medicis, Dn. D. *Christiano Caleno* Promotore, & D. *Iacobo Seidelio*, Examinatore suo, peractis peragendis, autoritate publica ad summum honoris & dignitatis Scholasticæ fastigium in professione praxique Medica evectus, & adhibitis debitis solennitatibus Medicinæ Doctor ibidem renunciatus est. Ubi Stargardiam se recepit, non solum officio suo fideliter medendo ægris ac visitando reformandoque Pharmacopolia diligenter per bis quatuor annos ritè præfuit: Sed & prognostica annua de Statu aëris, quæ jam per quatuor ad decem annos conscripserat, maximo labore, summa fide, indefessisque observationibus, in usum Pomeraniæ & regionum regnorumque adjacentium quotannis per 52. annos continuavit.

Quî labor progressu annorum in tantam lucem venit, ut non tantum à Germanis in suo idiomate expetitus, verum etiam ab exteris in Latinam; Bohemicam, Polonicam, Danicam & denique Suecicam linguam translatus, mox hinc inde in vicina climata illatus atque HERLICIVS noster tam utili anniversario opere decus & ornamentum Pomeraniæ factus sit. Hunc Doctorem & Mathematicum omnium sermone celebratum etiam *Reipublica Lubecensis* an. 1606. suum Physicum communibus suffragijs elegit, & honestissimo proposito salario ad hanc functionem invitavit. In cujus Reip. & DEI voluntate lubenter acquiescens cum conjuge atque supellectile sua eò concessit. Hic homines benignos & beneficos reperit, & in ampla praxi Medica vixit, ita ut mihi aliquoties retulerit, se sæpius sub obscuro mane ægros suos visitatum extra ædes pedem extulisse, & usque ad vesperam, ut numerum eorum in chartam relatum absolveret, contentius per plateas ambulasse, demumque tenebris obortis domum reversum esse. In tanta praxi multa experimenta medica & admiranda curandisq; morbis peridonea observavit ac collegit, quæ forsan etiam post obitum suum publicam lucem aspexissent, nisi in Stargardienfi πυλωδρία cum omnibus libris atque Manuscriptis incendio perissent. Verum enim verò in hac urbe aliquam duntaxat stationem octennio circiter, non portum, habuit: Nam ut defatigatus istic plurimis negotijs, curis, turbis

turbis, honestum sibi otium quæreret, & DEO, suis Musis atque Affinibus vacare commodius posset, rursus valedicens Lubecæ anno 1614. cum universa sua familia rebus compositis Stargardiam Pomeranorum se contulit, ubi majore tranquillitate literariâ ad absolvendum & expoliendum opus illud magnum, quod de *triplici Kalendario, Ecclesiastico, Astronomico & Astrologico* conscribere inceperat, sed ante annum, prohi dolor, in communi Civitatis Stargardensis flamma unâ conflagravit, se frui posse sperabat. Ineunte anno 1611. etiam defunctâ priore conjugē, hoc in loco pudicissimam Virginem, *Vrsulam*, Reverendi nec non Clarissimi Viri *Jacobi Fuhrmanni*, Archi-Diaconi Stargardiensis b. m. filiam, relictam nunc Viduam, in secundi conjugij consuetudinem assciverat, quæ suum carissimum maritum, tanquam individua comes & socia, in itinere Lubecensi ac Stargardiensi per communia pericula secuta est. In ea deinceps civitate, ut ante quoque fecerat, doctrinam suam egregiam & peritiam in arte medica plurimis omnium ordinum hominibus, opem suam implorantibus, fide, industria & prudentia summa probavit domi non solum, sed & foris: In rus enim & loca remotiora meditationum causâ evocatus sæpe longè latèque excurrit. Quin & universam suam vitam tum demum magis quàm ante magno consilio & deliberatione in timore DEI ita rexit, ut non voluptates, otium & tranquillitatem vitæ, aut artes quætuosas, quibus rem saltim faceret, sectaretur; sed gloriæ DEI & hominum salutem deserviret. Natura quidem ejus libertatis atque otij erat avidior: sed quemadmodum otio, quum dabatur, lubens utebatur; ita quoties poscebat res, nemo mihi videbatur eo vigilantior & patientior. Ferunt nonnulli eum, quum ætas ferret, non abhorruisse à puellarum amoribus, id quod in genesi ejus conjunctio quoque Veneris cum Marte præ se ferre videtur. Quod si quis hinc eum fortè fallacem, & hinc multas turbas in priore matrimonio ortas esse dixerit, ille sciat, D. HERLICIVM ex utraque sua conjugē nullos liberos vel *Herliciolum* suscepisse, sed illorum exortem fuisse atque in sterili agro (ut dicere solebat) laborasse, & proinde animo juvenularum mutuo potiùs, quàm coitu captum esse. *Hieron. Cardanus* quidem in judicio suæ genituræ se lascivum fuisse multitudine procreatorum liberorum probat. Qua quum D. HERLICIVS destitutus fuerit, contrarium magis inferre licet. Hominem & idèd

etiam

etiam peccatorem & humanis erratis obnoxium se noverat, hæc quoque serîo calidis lacrymis deplorabat, & in album Amicorum inscribere solebat dictum D. Bernhardi serm. 64. super Cantica : *Lacrymas peccatorum esse delicias Angelorum. Divinum enim est, quod labe caret : Hinc & quamlibet firmi, quamlibet fortes in fide necesse habent orare : Demitte nobis debita nostra : Alioquin si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* Idem Bernhardus serm. 6. in Vigil. Nativitatis Christi. Ego tamen hoc verè testari possum, & multi Stargardienſis id mecum, quod cum altera ſua conjuge, jam ſuperſtite vidua, ultra 25. annos, durante matrimonio, comiter ſuavitate que vixerit : ita ut vix ullus maritus à ſua tantum obsequij impetret imperio atque ſeveritate, quantum hic blanditijs jocisque ſolebat. Aſtutenim sæpè & hanc mutuam benivolentiam inter hoſce conjuges admiratus fui. Ante duodeviginti annos malus quidam rumor Stargardiæ ſpargebatur, ac ſi bonus D. HERLICIUS in itinere Stetinenti, à Landtrachtingero Typographo Stetinenſi veſtus, & curru delapſus crus fregiſſet. Mota eo rumore Uxor ejus, licet ægra, ſtatim Stetinum advolavit. At quum Dominum ſuum adhuc incolumem & commodè ambulantem conſpiceret, mirum, quàm hilari vultu, quàm dulci amplexu eum acceperit & tenuerit, me, alijsque amicis in ædibus quondam Conſultiſſimi Viri, Dn. Friderici Neodorpij, Advocati & Senatoris olim Stetimenſis ſpectatiſſimi, tunc præſentibus, idque non ſine admiratione tanti amoris ſpectantibus.

Venio quoque ad ſtudioſorum commemorationem, quæ me D. HERLICIO, mihi que D. HERLICIUM conciliârunt. Quum enim videret ex primo meo Calendario & Prognostico Aſtologico, an. Chriſti 1615. accommodato & foris dato, me cum Medica Mathematicam quoque artem conjungere & excolere, mihi per Vitricum meum p.m. Dn. Tobiam Erdmann, Mercatorem Stetinenſem, & dulciſſimam Materteram meam, civem ſuam Stargardiensẽ, quæ adhuc in vivis eſt, autor & ſuaſor extitit, ut ita pergerem. Proinde ad annum ſequentem 1616. iterum Prognosticon de mutatione aëris unà cum calculo Eclipſis Lunaris ex lib. 1. Progymnaſmatarum Aſtronicorum Nobiliſſ. Tychoſis Brahe (quorum lectione tunc valde delectabar) exaratum publicavi, Celeberrimo Mathematico & Ephemeridiſtæ Dn. Origano
(F) & Phi-

& Philosopho *Dn. Iacobo Martini*, tunc hospiti meo, gratitudinis ergo dedicavi, unumque exemplar etiam *D. HERLICIO* obtuli. Hoc ex literis tunc ad me datis sibi complacuisse testatus est, & propositis construendi Thematis & directionis instituendæ exemplis ut quoque ea in parte Astronomiæ aliquod specimen ederem, voluit. Hac in re quum me facilem & obsequentem experiretur, meiq; profectus ei arriderent, exhibitis novis subinde paradigmatum documentis me exercuit atque magis magisque in suam familiaritatem non solum admisit, sed & invitavit & pertraxit. Quanquam autem hæc epistola, Integerrime Affinis, mihi scribenti videtur non nihil prolixa: tamen quum grata nostri communis *Dn. Amici & Compatriis*, dum vivebat, *HERLICIO* optima recordatio cum singulari suavitate sit conjuncta, ideoque de consuetudine exercitationeq; literaria in communi nostra arte inter nos frequentata eâ, quâ fieri poterit brevitate, aliquid adhuc referam.

Diversæ sæpè nationes ad eum confluebant, & ob multa experimenta nominisque celebritatem iudicium de suis genituris ab eo poscebant Germani & Exteri, præsertim Bohemi & Poloni, quorum liberalitatem præ reliquis prædicabat. Et quia in sua ingravescente ætate parcere oculis & ad plures annos eorum usum reservare volebat, haud raro à me petijt, ut sibi ad calculum geniturarum perficiendum & aliquod breve iudicium de ijs ferendum subvenirem, cui lubens annui. Ille meum qualemcunque laborem vel aliquo utili libro Medico aut Mathematico, vel Instrumentis Astronomicis e. g. Baculo Jacobi, Annulo Astronomico, Cyliandro & Conspicillis, vel denique aureo dono remunerari solebat. Nunquam autem illis *ἡμετέριον* suum adornare volebat, qui sine cognita nativitatis hora ad eum accedebant; maluitque dignitati Artis quàm pecuniæ turpiq; lucro consulere. Sobriè quoque hanc artem tractari volebat, hinc aliquando in suis literis ita ad me perscripsit: *Vtinam amicis fortuna me intueretur oculis, ut sine Astrologicis gerris senectuti meæ (qua mihi cecitatem minatur) prospicere possem, nunquam ἡμετέριον calculo inquirerem. Interim quando multis plura inquirunt, & scire desiderant, quàm Ars nostra fert, aut patitur, aut habet, aut explicat, malo iuxta conscientiam agere, quàm Sanctam Vraniam nostram deturpare & velut stuprare, eiq; nigrum salem vel atram notam aspergere: Quum alias tot superstitionibus Chaldaicis nostra Ars scateat, quas multi ex nostratibus*

nostratibus adhuc mordicus tenent. Multi ex me scire laborant, qui colores vestimentorum & equorum fortunati sibi sint futuri? Hac & alia monstra quaestionum sæpè albis dentibus rideo, sæpè etiam detestor. Amo enim virginitatem nostra Artis, nec patiar eam ita nefario stupropollui, ne Miasrologi hosce abusus in contemptum Astronomia nobis obicere possint. Hactenus verba D. HERLICII. Interea suas observationes Astrologicas publici juris facere decreverat: sæpe enim ad me scripsit, quod ultra mille & ducenta collegerit Themata, quæ suo tertio operi Calendariographico & Astrologico inserere, iisque veritatem aliquot Aphorismorum Astrologicorum probare nitebatur: e. g. *Quod Planeta benefici, Iupiter & Venus conjuncti, imprimis in octava domo longam vitam & annos (ultra 70.) diuturnos polliceantur.* Item, *quod Fornabanti, insignis stella asterismi Aquarii, in octava domo celebrem & gloriosum post mortem faciat.* Item, *quod Cauda Draconis in prima domo Cæli vel altero oculo carentem vel gibbosum fore minetur.* Ut complures alios taceam. At hæc cum reliqua sua instructissima Bibliotheca (cujus similem vix privatus alius tota nostra in Pomerania quoad Mathematicos, Historicos & Medicos libros possedit) in communi Stargardienfi excidio flammis conflagrarunt. Horum librorum (quorum Catalogus adhuc penes me est) jacturam cotidie ferè adhuc doleo. Sed irreparabilem felix oblivio rerum.

Chiromantiam parvi æstimabat. Nam lineis & frontis & maximè manuum nihil incertius & mutabilius, quasdam enim obliterari, deleri, prolongari, decurtari, item profundiores, interdum altiores vel eminentiores; multas quoque novas figuras (ut cruces, circulos, stellulas, puncta) in manibus existere longa experientia didicerat.

Vanitatem quoque hujus studij exemplo Medico-Astrologi aulam Wolgastensem olim sectantis (qui inepta Chiromantiæ tractatione omnem suam auctoritatem amiserat, adeo ut tandem ob multas vexationes aulâ excedere coactus fuerit) ostendebat. At hoc mihi in literis affirmavit, se ex directionibus exquisitarum Geniturarum sæpè tempus obitus Illustrium personarum præciùs fuisse assecutum, & in Calendarijs suis annuis (quæ jam per 52. annos evulgavit) expressisse, id quod etiam in Illustriissimis Pomeraniæ Principibus factum fuisse nonnulli Veteres Atulici adhuc meminerunt: In Job, Friderico, Philippo Julio & Ulrico, augustæ memoriæ Ducibus Pomer. &c.

De rebus Medicis sæpe quoque mecum contulit, & præ reliquis Medicinæ Doctoribus, Montani, Mercuriali & Ferrii praxis atque consilia ei perplacebant, id quod formulæ medicamentorum uterentur exquisitissimis & brevibus, non amplâ, aut longâ ingredientium serie (sunt verba ipsius ex quadam ad me Epistola excerpta) & farragine conflatis, sicut multis soleat, ac sæpe quidem per ostentationem, ut crumenis pharmacopolarum consulant; non attendentes tot simplicibus & compositis remediis indifferenter mistis naturam corporis in errorem agi, ut ignoret, quid manibus, quid natibus attrahendum sit. Deinde idè quoque hosce Autores præferebat, quod Physiologicis & Pathologicis apriorum quasi manu & juniores & seniores Medicos ad fundamentum practicum methodumq; legitimè medendi deducant. Sciscitanti mihi aliquando ex eo judicium suum de Virtute celebratæ Panacæe Anvvaldinæ; recitabat per literas unam atque alteram observationem in sua praxi occurrentem, quæ quia rara est, ideoque & hîc apponam. D. Rungius, inquiens, elegantissimus quondam Medicus Sterinensis, jussu Nobilissimi Francisci à Borcken jam demortui, ad quem curandum miles vocatus fui, proprium tabellarium ad Sylvaticum Medicum (ita Anvvaldum vocabat) ablegaverat, & ab eo viginti doses numeratæ viginti aurei Rhenani impetraverat. Vnam dosin præfato Nobilissimo Viro in mea præsentia porrexit, à qua tot repenti angores ei moti sunt, ut de vita ejus uterq; desperaret: Et statim exhibitus cordialibus remediis vix symptomatum vehementiam angoresq; eos sedare potuimus. Voluit Dn. Ægrotus etiam experiri operationem reliquarum dosium in aliis corporibus, unde mihi tres dedit doses, quas duas exhibui uni atq; alteri quadrato rustico quartanâ laboranti. Uterq; quidem ope hujus pulveris à quartana liberatus est: At ambo tantos morsus in regione cordis persenserunt, atq; adèd àvā x̄o x̄ato dejecerunt, ut vix animam retinuerint. Igitur basu hujus Panacæe ex argento vivo aut Cinnabari inturpatum minnerale aquis fortibus redacta constare arbitror, & ab eo tempore usum hujus Panacæe repudiavi. Hactenus audivisti verba D. HERLICII. Contra commendabat mihi Aurum potabile Marsilij Ficini, Medici Florentini, cujus descriptionem habet in grandi suo volumine fol. 18. & in lib. 2. de Studiosorum vita producenda & refocillanda cap. 10 quod & à Luca Gaurico Astrologo Tomo Tertio folio 1782. allegatur: Hoc enim se feliciter usum fuisse affirmabat.

Cæterum

Cæterum pietatis erat studiosissimus, & præcationibus, jejuniis, eleemosynis, & consimilibus operibus à fide & caritate profectis se bonum Christianum probabat. Et de sua confessione 1626. ita ad me perscribebat: *Nihil mihi & cum Pontificis & Calviniani: A LUTHERO stabo confessione mea usque ad mortem.* Delectabatur etiam majusculis litteris & voce clarâ, quia se olim à Præceptoribus suis (qui Divi Lutheri fuissent auditores) in Schola triviali audivisse narrabat, huic Theologorum Heroi crebrò in ore fuisse hoc dictum: *Viro docto convenit habere crassam vocem & crassam manum.* Lentè & attentè solebat res suas peragere: dicebat enim canem ob nimiam in pariendo festinationem cæcos ejicere catulos. Pompofos titulos e. g. nomen *Excellentiæ & Celeberrimi Mathematici* planè averfabatur, seque ijs magis *onerari* quàm *ornari* aiebat: Et sæpe dolebat, quod Astrologiæ abusus nomen *Mathematici* non tam celebre, quàm infame in *Cod. juris textu de collatione veneni & gladij l. 1. Artem Geometria &c. & in l. iure Canonico cau. 26. decret. soc. c. 6.* audiat, quando Genethliaci, Astrologi & Planetarij olim Mathematici habiti sunt, quæ artes tantum veræ ac intemeratæ Matheseos Scoriæ ac quisquilæ sunt. *Nagelij* quoque *Astrologiam-Apocalypsicam* rejiciebat, hominemque impudentem & profligatæ audaciæ dicebat.

In Consultationibus medicis (sicut in triennali mea qualicunque praxi Stargardienfi expertus sum) sese ut Medicum eruditissimum, scientissimum & prudentissimum probabat, & charitate Christianâ præditum; non avaritiæ, odio, ambitioni, invidiæ aut alijs vitijs deditum, sed unicè salutem decumbentium sibi propositam habentem.

Multis usus est dulcissimis Amicis Theologis, Juris-Consultis, Medicis, Philosophis & Astronomis in Academia Gryphisvaldensi, Rostochienfi, Civitate Lubecenfi, Stetinenfi, Anclamensi & alijs. Quum enim complures Viri Doctissimi diligentiam ejus ex publicis Scriptis agnovissent, certatim ad eum literas dederunt, cujus judicio multum tribuebant. Commmercium literarium nominatim cum Mathematicis eximijs, *M. Davide Origano*; p. mem. (cum quo Stetini Anno 1620. in ædibus paternis me præsentè familiariter congregiebatur) *Mathemat. Francofurtensi*, *M. Petro Crügero*, *Mathemat. Dantiscano*, Amico ejus summo, *M. Adriano Metio*, *Mathematico Franequerensi*, *D. Antonio Helvico*, *M. Burmeistero*,

præclaris Astronomis, aliisque quorum Catalogum hîc recensere nimis prolixum foret, diligenter frequentabat. Quin & plures Illustrissimarum Personarum ei per literas suum favorem & gratiam singularem sæpiusculè deferebant, & operam ejus consiliumque in rebus Astronomicis & Astrologicis requirebant, sicut Tomum Unum talium Epistolarum foris dare constituerat, si magnum illud opus Calendariographicum, cujus primus Tomus jam munditer descriptus erat, in publicum emanasset. Sed temporum injuria laudabile & utilissimum illud institutum remorabatur, & tandem accedente vi ignis irritum reddebat.

In ingravescente sua ætate nullum virium ingenij & corporis sensit detrimentum, nisi quod oculi fierent hebetiores; judicium autem eò erat acrius. *In potu temperantissimè vixit, & rarò præfato honore ac amore sui Amici poculum φιλοθέσιον* (ita cum Theognide loquebatur) bibit: Hinc & Symboli loco usurpare solebat: *Medicè vivere, est modicè bibere.* At in cibis paulò indulgentiùs palato servivit, ut invenio in literis, Anno 1627. ad me datis. DEUS quoque cum in pestilentissima lue Stargardienfi anno 1625. quæ multos cives abstulerat, benignè conservavit: Pro quo beneficio ei ex intimis sui cordis penetralibus maximas egit gratias, nec aliquid suæ arti, sed potiùs omnia Cælesti Artifici tribuit, qui est dierum nostrorum longitudo, & menses gressusq; nostros numerat, tanquam perfectissimus Arithmeticus. Sic iterum verba ejus in quadam Epistola sonant.

Non nunquam etiam de iniquis nostris temporibus, in quæ reservati sumus, conqueri solebat. Nam tot bellorum, dicebat, tumultus in Germania nostra facit, ut doctrina & Artificum opera lentè pereant, & in ipso quoq; Astronomico studio intercitant. *Ad quos jam pertinet cura conservandi & illustrandi studia, hi ad bellum gerendum avocantur, ita ut in illa utilem operam ponere nequeant: Multa etiam ingenia tedium cogitandi & indefessum studium, quod in Astronomia requiritur, deterret. Quid de Nobilibus nostris dicam, qui non modò perire literas patiuntur, sed & votis exoptant? At hujus rei pulcherrima contemptus atq; odium brevi nos in profundum ignorantia demerget: Interim manent tempora, pergebat, fertilia curiosorum, audacium, polypragmonum, ô secula! ô mores! Et quia sciebat tempus vitæ nostræ breve esse & incertum, ideoque cavit sibi bonus noster Senior, ne concessis vitæ hujus bonis abuteretur, cum sua pernicie, quæ vix umbra sunt verorum bonorum*

bonorum, quæque facillè evanescunt, & possessorem suum deferunt. *Animus enim expeditus levusq; & contentus medico emicat & veluti vinculus liberatus in originem redit, atq; hoc habet argumentum divinitatis suæ, quod illum divina delectent, ut ait Seneca lib. 1. quæstionum naturalium.* Proinde una omnium spes HERLICIO fuit Spes vitæ æternæ, quam mente concepit & nunquam deposuit. Hinc & jacturam omnium suorum bonorum, quibus per publicum Stargardiae incendium die 7. Octobris, fer. 4. anno 1635. brevi exutus fuit, eò facilius pertulit, & ab eo tempore cum majori desiderio ad vera & æterna bona, quæ in cælis fidelibus parata sunt, aspiravit. Nam hæc ætas provecta & vita ei habebatur via ad æternam patriam, in qua viator HERLICIIUS opibus magis se onerari, quàm levari sentiebat. Semper autem antehac in sua genesi Saturnum, ceu vitæ abscissorem, metuebat. Nam quum Luna Domina Horoscopi ad eum dirigeretur, se graviter decubuisse asseribat. Hinc me jubebat observare directionem Saturni ad oppositos radios Solis & Jovis, & ad ipsum gradum vitæ ascendentem. In annum igitur 1628. & mensem Octobris incidebat directio Saturni ad oppositionem Solis, ubi Stargardia peregrinis hostibus erat occupata, quorum favorem & promotionem initio quidem experiebatur, quia Soli Jupiter succedebat: Sed abeunte hac directione, Saturnoque Horoscopo appropinquante varijs casibus fuit jactatus, & Anno 1633. Stargardiam ad tempus deferere, menseque Octobri ad nos Sterinum versus cum alijs ob metum irruentium hostium fugere coactus est. Ab eo tempore virium defectum & levem quandam Paralyfin sensit. Quemadmodum igitur viatores, qui varias gravesque itineris molestias sunt perpeffi, se quieti sine strepitu tradunt; ita & optimus noster Senior, postquam tot peregrinationum & laborum molestijs fatigatus, curis confectus & Senio defessus erat, in cellam suam (ut Scriptura loquitur) sumta priùs Sacrosancta coena Dominica eis ἀναστάσις τοῦ σύμβολον, monente cum Canone Concilij Niceni, se abscondit, & vitam hanc die 18. Cal. Sept. fer. 2. an. 1636. mane circiter quintam sine omni querela exiit & reliquit. Complevit annos ætatis octo & septuaginta, menses 7. dies 19. & Saturni directione ad ipsum Horoscopi gradum pervenit. Et tantum de vita Beati Nostri HERLICII. *Funebris eidem Concio habita fuit ex 2. Tim. 4. 7. 8. à M. Friderico Crügero, Pastore Stargardiensi.*

E P I C E D I A.

MORTUUS HERLICIUS ! *proh aspera fata perennem
 Vitam pro merito vita manere nequit ?
 Mirum ! qui sanò medicamine saepe moratus
 Mortem, nunc mastrâ morte peremptus obit ?
 Syderis indicio rerum pradicere fata
 Doctus, jam satis succubuit propriis.
 Ambiguum lucro num damno hac fata putentur,
 ludico mastra aliis ; commoda in HERLICIIUM.
 Post Patria cineres durum superesse, benignis
 Damnatum satis corpus it in cineres.
 Artu habet precium scriuarier astra peritus
 Perpetuam vitam hunc super astra colens.
 Hic anima domus est ; post ultima fata sub astris
 Cum seculo & cyclo fama perennâ erit.*

DAVID MEVIUS J.U.D. & in Acad.
 Gryphisvv. Prof.Ord.

HEu jacet Hippocrates, Polyhistor, Virgiliusq;
 HERLICIUS, vestr & qui Ptolomæus erat.
 Vranies, Sophies, Hygiea, Palladis Artis
 Atlas, Lux, Præses, gloria magna jacet.
 Ingenij dotes, Prognostica, Carmina, libros
 Italus & Gallus, Sarmata, Tecto tenent.
 Hunc qui vis meris celebrat, commendat, honestat
 Nomine, Carminibus, elogijsq; bonis.
 Verum ego qua nequeo jam scribere, posthuma fama
 Dicet ad Eos, dicet ad Hesperios.

LAURENTIUS EICHSTADIUS, D.

E P I T A P H I U M.

TV, qui vaticinâ præcedis mente, parumper
 Sis te gradum, & quid sit vaticinare mihi.
 Inclytus VRANOMETRA, peritusq; arte MACAON,
 HISTORICUS, VATES, PHILOSOPHUSQ; bonus.
 THEOLOGUS pius, & RHETOR facundus opaco
 In tumulo hoc (dolor heu !) post sua fata jacent.
 Septem hac claudit humus, verum unâ mente, quis ergo
 Septemplex ille est ? NOSTER is HERLICIUS.

ELISA SCHACHTIUS.

SCRI-

S C R I P T A.

De Curationibus gravidarum puerperarum & infantium :
Ancklam 1584. in 8. & emendat. 1602. in 4. Germanicè *Stetin*. 1618. in 8.

Discursus historico-Phylicus, de Iride Lunari : *ibid.* 1609.
 Tractatus Geographicus de distantijs locorum Arithmeticè
 suppleendis, per calculum in exemplis 1071. propo-
 situs : *Gryphuvvaldia* 1592.

Oratio in funere Barnini XI Ducis Pomeraniæ.

Operis mirabilium Tomus primus : *Norimb.* 1614. in 4.

De extrahenda radice tractatus :

Exercitationum Philosophicarum liber I. de lacrymis, risu,
 saliva, pudore & sternutatione : in 4

De Academiis totius mundi :

Carminum variorum volumen primum in libros IX. di-
 stinctum : *Stetini* 1606. in 8.

De Raptu Pauli in tertium cælum, ex sententia variorum
 Philosophorum & Theologorum : in 4

Libri septem Poëmatum; liber & regula de decoro poëtico :
 item commentarius in Horatium de arte Poëtica :

Orationes vel Declamationes in Acad. Gryphisvvaldensi
 scriptæ & recitatæ : *Gryphuvv.* in 8.

Bedencken von der Pest. *Ancklam* 1582. 1584. *Frankfurt*
 1621. in 4.

Pestilenz-Ordnung. *Stargard* 1599. in 4.

Historische Stern-Blöße / oder Tractatus Astronomisto-
 ricus, von der grossen Conjunction Saturni und Jo-
 vis im Schützen : 1603. in 4. (Ursprung.

Erklärung von dem 13. Mondschein und des Einkommings
 De Maculis Lunæ, Warum der Mond solche maculas oder
 Flecken in sich habe ?

Speculatio Metaphysica de Dysenteria, von der rothen Ruhr
 und blutigen Bauchfluß.

Erklärung von den Sonnenfinsternissen / wie man sie ohne
 Verletzung der Augen observiren und ansehen könne.

Historische Erklärung / auß der Stern-Kunst genommen / von
 Veränderung der Regimenter in diesem 1600. Jahr.

Astronomische Tabel, von Auf- und Nidergang der Sonnen/
 Tag und Nacht Länge / durchs ganze Jahr / auff die Stadt
Stargard. Astronomische und Historische Erklärung
 des neuen Sterns oder Cometen / im Septemb. October
 und Novemb. des 1604. Jahrs.

- Vier Tomi Historici & Prognostici, von des Türkischen Reichs Untergang und Verstorung. Stettin 1596. Wittenb. 1597. in 4.
- Miles Anti-Turcicus, wie ein redlicher Kriegermann wider den Türken soll geartet und gerüset seyn/ mit etlichen 100. Historien erkläret.
- Discursus Physicus & Historicus de pluviis cruentis & prodigiis variorum generum, vom Blut-Regen/der sich in Pommern zugetragen.
- De Fulmine & aliis Impressionibus, prodigiis & miraculis ignitis. Vom Blitz/ Donner und allerley Feuerzeichen und Wunderwerken.
- Disticha & Tetrasticha Evangeliorum Latino-germanica. Gebet-Buch wider die Feinde und Verfolger eines Christen/ auß den Psalmen Davids/ auff die 7. Tage in der Wochen zusammen getragen.
- Prodromus gründlicher Widerlegung oder Refutation des Neuen Päpstlichen Calenders/wider Michael Dunk. Alt-Stettin 1605. in 4.
- Discurs vom Cometen An. 1618. gesehen: ib. 1619. in 4.
- Hermetischer Rosen-Kraut auß derlesener Chymischer Tractatlein: ibid. in 8.

ORATIO PANEGYRICA,

Memoria

VIRI INCOMPARABILIS,

DANIELIS
SENNERTI,
MEDICI,

Dicata ac dicta d. XXV. Julij

A. clō lpc XXXIIX.

*In Academia VVittebergensi,**ab*

AUGUSTO BUCHNERO.

Vetus religio est, natales non modò virorum ingentium colere; sed obitus quoque venerabiliter recordari.

Ut

Ut nunquam non meditanda ad imitationem exempla egregia sunt: sic oportunè cum primis repetimus animo, cum aut concessa terris fuerint, aut iisdem erepta. Ibi testamur lætitiā nostrā de partæ felicitatis copiā; hīc desiderium doloremque ex clade acceptā declaramus. Utrobique pij in illos sumus, quorum & vita commoda, & singulari exemplo mors fuit. Apud Virgilium, qui solus inter Poetas nihil ineptè molitus est, Æneas, Anchisæ soboles, cūm rediisset in orbem annus, ex quo divinum parentem condiderat terrā, festos honores indicit socijs, epulas apparat, victimas cædit; functusque religionibus & ceremonia Deorum, pompas instituit ac ludos: ut, ne cui tædio esset tristis solennitas, spectaculorum illecebris teneret. Ego verò cum DANIELIS SENNERTI manibus anniversarium solenne instituturus in præsentī sum, nec defatigabo præconem indicendis muneribus; nec vastitatem macello aut pecuarijs inferam, ut vel accumulem mensas dapibus, aut aras carnibus exstruam; & satis habebo, si cujus fortunam non licet assequi, æmuler tamen pietatem. Quā quidem laude si non destituar planè, splendore ac magnificentia faciliè carebo. Itaque cūm aliud haud possim, vel nudæ officium vocis tantum conferam. Ne cum SENNERTUS ipse audiri in præsentē amplius ac cerni haud possit; pariter quoque & ejus memoria conticescat, Quam æternam ac immortalem præstare, ut relinquendum felicioribus ingenij est; sic provocare illorum industriam, nec fraudi nobis, & operæ pretium erit. Neque enim silendum sibi sentient amplius, qui intellexerint, vix quicquam dignum Clarissimi Viri meritis nos protulisse. Quo magis in ipso aditu statim petenda à Vobis, AUDITORES, venia est: ne cum ingenio pariter, nos favor etiam vester relinquat. Qui magnos oratores ut faciliè ultro ambit ac sequitur; ita minutis & proletarijs nunquam contingit, nisi materia ipsos commendet. Quæ maximè addit animos, verbaque facturi erigit spem: ut quam attentionem sibi dicentis conatus promittere vix potest, ejus celebritas ac virtus, de quo dicendum, mereatur. Qui vina commendare volunt, aut Rheni flumen, aut illa felicitis temulentis jugā, Gaurum, Falernum, Massicum, canunt. Alijs quoque mercibus ut pretium institores concilient, terrarum & gentium, unde advectæ, vocabula, non sine ambitione quadam inculcant, Magnos viros ut facit animus, ita necesse

adeò non est, commemorare in illis, ubi, atque ex quibus nati. Sicut excellens atque egregia mens cœleste donum est, atque à DEO cum primis venit, ita contingere ubique potest. Non illam aut soli confert nobilitas; aut vilitas loci contrà excludit. Si patriæ ac incunabilis deberetur, non apud socordissimos Scythas Anacharsis natus esset sapiens: nec apud Athenienses catos, Meletides stultus. In rure, & inter rastra ipsa adeò, non laquearia aurea tantum, ac aulae purpurea, adolevere magnæ animæ; & qui scripserunt leges populis, qui imperarunt latè ac dominati sunt; de casis etiam & gurgustiolis prodierunt. Non reprehenderim tamen Simonidem temerè, qui inter cæteras felicitatis humanæ partes illustrem patriam etiam habuit. Ac gratulandum adeò Nostro arbitror, quod in Elysiis potius, nobilissimâ gente, quàm ad Borysthenem Schythicum, aut inter desertâ Nomadum, hausit lucem: clarissimamque urbium Ura-tislaviam incunabula habuit pariter, & primam incudem morum, ac officinam. Manat quidem à DEO, tanquam ex sole demissus radius, cœlestis animi vis, quæ nos virtutis & maximarum artium capaces facit: sed ut emicet illa, & adolescat quasi, roburque ac vires accipiat, fomentis externis etiam indiget: nec excitanda solum exemplis egregijs est, sed moderanda etiam disciplinis præclaris. Quarum rerum ut non ubique copia suppetit, ita illustribus civitatibus vix unquam deest. Nam neque esse tales, nisi per viros excellentes queunt: & hos, cum supra alios dignitas famaue poneret, virtus & sapientia evexerat antè. Refert idcirco non nihil planè, ubi quis natus olim sit; inter quos mores & disciplinas increverit prima ætas & adoleverit. Quæ ut tenerrima est, & ceræ instar mollis ac sequax, ita in quæ exempla incidit primùm, eorum formam accipit & tenet. Nunquam non Ura-tislavia Viris magnis, & omni laude excellentibus, aut incunabula præbuit, aut domum. Hic DUDITHII, hic MONAVII, CRATONES, BUCRETII, SCHOLTZII, & plura alia illustria nomina, aut patriam sibi invenere, aut larem. Invitante quodam elegantiae Genio, qui se ubique per urbem insinuat, & luculentis indicijs passim prodit. Hic ergo cum lucem ac spiritum hausisset noster, ubi nihil propemodum, nisi eruditum ac cultum, & quovis animo liberali maximè dignum, videret; quid mirum, si literarum & honestissimarum artium amorem vel maturè induit animo, vel indole ipsâ statim ostendit?

dit: Patrem NICOLAUM habuit, non generosum illum quidem, sed virum bonum tamen. Quod unum nomen plus veræ ac solidæ laudis habet, quàm si in titulis ejus plurimas gentes recenseam, vel victas ac domitas, vel regnatas. Quod prærogativæ, ut vis & scelus invadit haud rarè; sic illud, nisi virtus & probitas mereri non potest. Quæ quia præclusa nemini, & omnibus patet; nec in SENNERTI patre Calcearium fastidivit amplecti. Atque ex eo duxisse genus, non magis fraudi esse nostro potest; quam Socrati fuit, quod pater ei marmorarius; aut & Euripidi, quod olitor contigisset. Nihilo secius enim uterque ad summam gloriam pervenit: & ille mortalium omnium sapientissimus, hic Poëtarum æstimatus. Prætermittenda nec mater est, CATHARINA HELMANIA; ac propter dotes egregias, vel singulari laude commemoranda. Nam quod concepit ac edidit tam nobile pignus, tum naturæ, tum fortis, tum utriusque est: quod aluit, fovit, educavit; ac ita quidem, ne quid decederet deposito tam grandi; eumque se exhiberet SENNERTUS, quem olim natura formaverat, cum summum Medicinæ vatem in ipso moliretur, prudentiæ fuit ac pietatis. Vix adolescentiæ spatia erat ingressus, vix ruditatem ætatis primis absterferat disciplinis, cum necessitatis ultimæ lex patrem ipsi ademit. Quam ob rem non tam concussa hoc fulmine nutare videbatur adolescentium studiorum spes, quàm penitus firmè jacere prostrata. Erexerit tamen illic mater optima; & quod erexerat magno animo, prudenti firmavit. Parum existimans, genuisse manum ingenium, nisi educeret quoque: & quale conceperat, repræsentaret. Non illam sinistra quorundam adversus literas remorabatur interpretatio: non sumtuum ratio deterrebat: thesauri loco habebat filium: & cum ut tueretur, cætera facillè contemnebat. Quare nec detrectavit peregrè alere, quæ sustentarat vota hætenus domi: & ut in suum fastigium excitaretur præclara moles dedit operam; cujus fundamenta videbat tam egregiè jacta. Ex prodigalitatis pulcherrimæ genere & lucraturâ sibi pietatis gloriam, & ingens publico emolumentum. Quod omnia nostra referenda. Viginti annos confecerat, cum Academicis studiis initiandus Leucori nostræ civem dedit: instructus comœatu uberrimo eruditi & cupidi perquam discendi animi, & bonæ mentis: cui rectores ac duces dederat, hinc temperantiam, inde pudorem. Neque enim

nisi horum auspicijs assuetus animus egregij aliquid aut unquam concipere, aut gerere potest. Quare non ille Juvenum more, qui studiorum libertatem in lasciviam vertunt, referre segniter otium ad voluptates ac temulentias; sed hoc vacare magis disciplinis egregijs, quod aliarum curarum ipse liberior esset. Impetratam Philosophiæ laureâ Medicinæ studio se dedit. Non tam suapte sponte; quam excitatus illorum vocibus, qui paulò benignius de ejus ingenio, quam ipse per modestiam poterat, sentiebant. Quæ ut egregias aliorum dotes æstimat liberaliter, ita vix unquam satis agnoscit suas; & dum prolixè alijs omnia tribuit, sibi plerumque maxima demit. Evenit facilè tamen quod DEO erat cordi: & quicquid de nostro destinaverat Numen, benignè provexit. Jam deformatus, jam lineis omnibus expressus descriptusque erat ille SENNERTUS, qui ingenij & admiratione doctrinarum, quibus instructus, non modò Witebergam nostram, aut Saxoniam; sed universam Germaniam, & omnem adèd conversurus in se Europæ orbem esset. Id tantum restabat, ut partes quædam tollerentur immisso lumine altiùs, aut exaturantiùs inductu colore luculentiùs paulò ostenderentur. Ne tanquam in Apellæ à aliquà tabulâ deesset quippiam, tum consummandæ artificij gloriæ, tum decori ac gratiæ conciliandæ. Hoc consilio Lipsiam, Jenam, Francofurtum ad Viadrum adit: congressusque cum prudentissimis ejus artis tandem Berolinum concedit. Urbem amplam & copiosam; nec tantum florentem civibus, sed alijs quoque laudibus præcipuè verò Serenissimorum Marchionum, penes quos Septemviratus Imperij dignitas est, comitatu illustrem. Hic tanquam in splendissimo aliquo theatro, exhibere se noster Roscius, artisque pericula facere, & exercendo adèd experimenta capere volebat, quantum discendo hætenus profecisset. Unum deerat, testimonium publicum, seu gradus, ut vocant: qui instar patroni hunc Candidatum deduceret in campum; aut quasi titulus ac index nobilissimam mercem commendaret. Quà in parte, ut sibi non modo, sed alijs quoque, quibus nuda virtus suspecta propemodum, ne deesset, Consilium petendæ dignitatis, & Basileam proficiscendi, capit. Sed cùm in adornando itinere esset, aliud ab amicis, præcipuè verò JOHANNES GEORGIO MAGNO Berolinens. Medico, quem intimum semper habuit, persuadetur. Et jã occulto ductu fati vis, quæ omni consilio

valen-

valentior est, Wittebergam, ut novum decus ac ornamentum adderet, ipsum trahebat, oblata compendiosiore viâ, id, quod spectabat, consequendi. Huc cum venisset profectus, ut sedulam formatricem studiorum habuerat antè, sic dispensatricem honorum benignissimam tunc est expertus. Fautricem verò usque adeò, ut post hospitium, quod comiter hætenus præbuerat, jam domum ipsam & certum larem prolixa humanitate offerret. Insitum natura mortalibus, amare patriam: & quæ produxit nos tellus, miris illecebris assiduè trahit. Quid erat Ithaca aliud, quam incultus merus mons saxumque asperum; & ei Ulysses tamen beatos Alcinoi hortos posthabet; nec tam tenere ejus animum Nympharum secessus mollissimi, & illi ipsi divini possunt amplexus, ut non de patriæ tectis exilientem malit videre fumum, quàm vel delicatissimis delicijs, & ipsa immortalitate adeò ibi frui? Noster, ut semper hætenus respexerat domum; ita tum patriam maximè cogitabat. Ratus, non vitam ipsam & spiritum tantum; sed eorundem fructum quoque atque usuram ei deberi. Piè sanè ac religiose: nisi quod consiliorum electio penes nos est; eventus omnis penes DEUM. Qui universo non modo providet, sed singula membra etiam curat: nec magis rerum ac mundi ordinem temperat, quàm fata fortunasque hominum disponit. Ceperat commodum sub illud tempus vacare inter Medicos locus: in hunc ut digna virtus succederet, non jam suffragijs tacitis legebatur SENNERTUS; sed clarè atque palàm deposcebatur. Qui pro se tamen ut vellet audere, quibus machinis erat expugnandus? Usque adeò præmebat modestiæ suæ legem, & quicquam niti, non eruditionis fiduciam; sed ambitionem interpretabatur. Suscepit tamen eas partes, & designante Academiâ, & ipso Principe Illustrissimo, FRIDERICO WILHELMO, qui tutelari jure tum summam rerum administrabat, jubente; cui accuratè, atque ex meritis commendatus erat. Nescio equidem, incertusque sum, ecquid hòc loci potissimum mirer. An, quod vix sustineret petere Noster, ne morum proderet disciplinam; singulari verecundiæ laude; an, quod vel offerendum censuerint Academiæ Proceres, quod tanta virtus merebatur, quæ summa sapientia fuit? Nam reprehendendi vanitatem seculi nostri dicam, an stoliditatem potius, quanta hîc sese materia daret, cum quò quis imprudentior ferè in petendo atque audacior fuerit, hòc &

in impetrando felicior esse consuevit? Multi, priusquam adipiscuntur honores, egregij habentur & digni maximis, cum fallant postea, cum sunt adepti. Sive quod magnæ humanarum mentium latebræ sint, & callidissimis etiam imponi queat: sive quod in eundem haud semper cadat, & scire, & facere præclara. Nonnulli sic quoque comparant se, ut nihil nitendum ultrò putent, cum semel in manibus terræ fuerint: munusque ac dignitatem, non tam virtutis stimulum habeant, quam præmium potius exhausti laboris, & portum quasi ubi quiescant. Noster cum semel se addidisset in ea spacia, quæ designat ores legitimi aperuerant, eum se gessit, sic se exhibuit supra triginta ipsos annos (nam altero hujus seculi cooptatus in Medicorum Ordinem est) ut quanta ingredientis fuisset modestia, tanta & decurrentis vis atque strenuitas spectaretur. Ac nemo esset adeò, qui non SENNERTUM omnes & boni Medici, & Professoris numeros ita implere existimaret, ut anteferebat ei neminem, paucissimos verò in isto genere poneret pares. Nam profitendo non tantum ac differendo de cathedrâ; sed lucubrando etiam domi, condendoque monumenta æterna, & promovebat Medicinam quotidie, & exornabat. Testes pulcherrimi, & omnis majores exceptione, tot missi ab eo in lucem libri. Quibus & suum præclare erudiit seculum, & post venturas mirifice instruxit ætates. Quibus mansurâ non minùs famâ intererit, quam suæ non defuit illustrandæ. Nempe sic comparare se decet viros doctos, quemadmodum boni Patres familias solent. Qui ita in fundis suis versantur, sic agros colunt & hortos, ut familiaribus inde non tantum prospiciant; verum ad alios quoque industriæ suæ porrigant fructus: atque vel posteris etiam provideant. Qualis Cæcilianus ille in fabulâ

Serit arbores, quæ alteri seculo profint.

Eruditos quoque quàm procul esse ab invidiâ; tam dare operam par est, ut quicquid bonorum assiduo studio atque labore partum habent, de suis thesauris liberaliter promant; nec cum præsentis modò ætate vivâ voce, sed insequentibus etiam seculis perennitate literarum communicent. Quam sibi laudem adeò propriam fecit Noster; ut vix eorum aliquem, qui longè lateque nostrorum corporum curam agunt, aut post deinceps futurum autumem, qui non SENNERTO multum, vel jam nunc debeat, vel debiturus in posterum sit: eoque peritior habeatur Medicus, quo studiosior

diosior olim in versandis ac evolvendis ejus fuerit scriptis. Quorum cum haud pauca edidit hactenus, tum omnia tantò majore applausu ac admiratione excepta publice sunt, quò & absolutiora ipsa essent, & plus utilitatis promitterent. Quare hunc exantlati laboris fructum tulit, ut quod ab obitu demum alij decus vix sibi audent sperare, id vivus abstulerit; & nihilo secius nunc quoque à posteris exspectet. Qui vehent semper iisdem laudibus, quibus interfuit ipse olim. Nisi quod quæ defunctos gloria sequitur, augustior fermè magisque sincere esse soleat; dulcior ac delectabilior, quæ vivos manet. Interim tamen non eadem omnes fama amplectitur: nec pari gloriâ intelligentia scriptorum ac eruditio, & ipsa solertia operum celebratur. Illam & cogitationum subtilitas, & ingens optimarum rerum, quibus scientia constat, modus tuetur facili, & admirabilem etiam facit: hæc, nisi acceperit explicandi vis atque facilitas, detoraque commendet oratio, ut intra famam non sit, at intra gloriam erit tamen? & quò ad gratiam, hoc quoque ad laudem habebit minus. Quicquid SENNERTUS monumentis victuris posteritati tradidit, ut omnes consummata doctrinæ numeros implet largiter; sic nulla alia laude caret, qua magni auctores legentium studia mereri solent. Nam neque docendi via ac ordine planius quicquam aut explicatius est; & dictio ipsa nec tortuosa atque difficilis, nec barbara etiam aut plane inculta. Quæ si fortasse in Rhetorum thronis haud tollat clamores, ac plausus, tamen in Philosophorum scholis maximè probatur. Quam apertam, perspicuam, candidam, plenam pudoris atque modestiæ; nec in elegantem & hispidam tamen, sed instar matronæ, quantum necesse ad honestatem, decenter ornatam, si esse contingit, vel absolutæ eloquentiæ laudem habet. Sed explicandi docendique virtutes noster ex Philosophiâ, cujus magnum in eo studium semper fuit, hauserat: nec ineptam & facilem dicendi ac enarrandi copiam literarum humanitati debuit; & mansuetioribus istis Musis. Quas sicut amare puer ceperat, sic nunquam fastidivit senex, & usque dilexit. Quæ in re duo consecutus est: ut vigiliæ ejus ac luctubrationes non doctis modò satisfacerent, sed elegantioribus quoque ne tædio essent. Et demereri utrosque, perfectæ laudis statuebat. Quare & fama gloriaque ejus hòc evagata latius, omnemque complexa est eruditum orbem, quò fundat

mentis solidioribus opera pluribusque subsidijis innitebantur. Ac factum adeò, ut non Germania tantum mater, quacunque patet, SENNERTI nomen: sed tradux etiam atque vicina Belgarum natio, & alius orbis vetustis seculis, Oceano undique circumfusa Britannia canat. De humanissimâ autem Gallorum gente, quid dicam? Quæ amat colitque haud tantum, sed gnava in recudendis Nostri scriptis tueri etiam studet? Quid de Italiâ, magistrâ elegantiarum veteri, & omnis propemodum humanæ sapientiæ lare? Quæ adhuc memor magnitudinis pristinæ, & quiddam altius spirans, ut restauratarum sibi non modò artium ac disciplinarum decus: verum ingenij atque acuminis etiam laudem, avida gloriæ, vindicet: SENNERTUM tamen maximè admiratur, & ejus nomini nunquam non libentissimè assurgit. Nec nunc agendum nobis judiciorum, opinor, more, testibusque ac tabulis dictorum fulcien- da est fides. In laude versamur, quam æquus quisque ac bonus ultrò, & sine juratore admittere consuevit, non verò in lite & controversiâ. Cùm quia negat alius, & alius ait, qui viderint, audiverint,prehenderint, produci oportet, quoties rerum veritas solius ingenij industria investigari haud potest. Aliàs infinita hujusmodi se darent ad manum operta scriniorum rimanti, & si quid literarum conditum ibi, excutienti. Quæ omnia si vellem proferre accedere, non horæ unius, sed verò diei integri aqua postulanda esset. Id unum commemorare exempli gratia interest, Illustriss. Dominum NICOLAUM SAPIAM, Codeni Comitem, & Magni Ducatus Lituanici Vexilliferum Supremum, Patavinorum Medicorum consilio, quorum magna per universam Europam semper auctoritas gloriaque fuit; inprimis autem Clarissimi Viri, JOHANNIS PREVOTI, adductum, ex Septentrione ultimo penè, curandæ valetudinis causa tot, millibus passuum, tot difficultatibus itinerum superatis, huc advolasse, seque commisisse SENNERTO. In quo profectò ei id penè accidit, quod T. Livio, Illustri Romanarum rerum auctori, evenisse legimus. Ad quem visendum ac venerandum ex ipsis Gadibus, quas finem rerum habuere antiqui, profectus nescio quis Romanam est, eloquentiæ atque ingenij gloria, qua inclaruerat scriptor nobilis, evocatus. Ac multum quidem reverentiæ inde ac nominis crevisse Livio, persuadeor faciliè, ut credam; illi tamen, qui in Italiam tantum terrarum magisque

emen sus

emenſus venerat, quis tam longinqui itineris fructus conſtare potuerit, cognoſſe difficile eſt. Nam multò luculentius veriusque in Scriptis ſuis Livium videre poterat & contemplari. Quæ ipſam mentis ingenijque pulchritudinem, & hodieque durantem, exhibebant qua homo maximè præcipuèque æſtimandus. Gaditano itaque felicior Polonus fuit: qui non vidit tantum atque coram admiratus SENNERTUM eſt, ſed maſtus ingenti beneficio etiam, cùm vidiffet, diſceſſit. Ut intelligeret, nil ſupra verum narraſſe famam: & pauciora propemodum retuliſſe: expertus noviffimè opitulatorem feliciffimum; quem Medicæ eruditionis principem ſalutaverat antè. Subit autem mirari, cur qui in tanta admiratione extra Germaniam poſitus, in ſola patria inveniret, cui videretur nauci; & qui vocare in dubium vellet unus ſuffragijs gentium probatam virtutem. Morbi genus eſt: imaginofum abs re Latini appellant. Quòd obſervari ſpecies variæ hòc ægrotantibus ſoleant: quas turbidus, ac ſua de ſede errans animus ſibi exſtruit ipſe ac fingit. Simile quiddam & eruditi quandoque patimur: ac quæ ſunt nuſquam, videmur videre. Si intra modum ſe malum continet, nihil ſuavius eſt, nec ludos ullos præ illo velis ſpectare. Sed ſi augeſcit improbè, & in profeſſam tandem infaniam erumpit, tum melius certè non tangere eſt. Ni Hippocratus vinculis ſtringendum putaveris; aut admovendum cucurbitas, quò atram bilem ægrotus deponat. Non noſtra eſt ratio, libenter de alijs ferre cenſuram. Neſcio tamen, utrumnè hòc intemperiarum genere correpti fuerint, qui hætenus ingeniſi in Scriptis SENNERTI eſſe voluerunt. Quicquid ſit, ſeu aliorum tueri adverſus ipſum, ſeu ſuam firmare opinionem, ipſius inſtiterunt elidere, multò ni fallor, feciſſent prudentiùs, ſi paullo majorem habuiſſent modeſtiæ curam; nec debacchati in eum tot atrociffimis eſſent convicijs, qui nemi ni hætenus inclementer dixiſſet. Non diſſitemur: diſſentit Noſter à multis sæpius: nec junioribus duntaxat, ſed iſtis antiquis. At petulantia omnis atque malignitas ab eſt: ſecurusque de reliquis, ſoli intentus eſt veritati. Hanc unam quærit, hanc intuetur unam atque ſpectat: ratus, hoc literatorum nemini unquam fraudi; gloriæ potius ac laudi ſemper eſſe. Non in tyrannide vivimus: nec in Republ. noſtrà locum habet, quod Agamemnon olim Achivis dixit, REX UNICUS ESTO. Æquali omnes cen-

femur jure : & ut sit ordo aliquis ; eadem tamen potestas est veritatis quærendæ. Censet Plato : dicit sententiam Aristoteles : Hippocrates atque Galenus audiuntur : non cæteris tamen idè silendi incumbit necessitas. Et in suffragiis, non tam quis dixerit, quàm quid quis dixerit, æstimandum. Latet altissimè demersa veritas. Excussa veteribus plura sunt : non pauciora minorum diligentiam manent. Aperit viam alius, quâ itur ad verum, alius ipsum invenit. Cum suis cuique interim debetur honor : nec tantum effectio nobilium operum, sed & voluntas egregia præmium habet. Contendere & disceptare negotium anceps, tam non illicitum est ; quàm in Senatu ac Curia sententias committere, quæ in diversa feruntur. Sed abstinendum ab omni verborum amarulentia, & procul habere caninam illam facundiam oportet : alienam eruditorum congressibus, & mulierculis relinquendam, quæ vendunt olera, aut furnos ac balnea calefaciunt. Quæ omnia adè semper præstitit Noster, ut eruditissimi non modò scriptoris, sed sapientissimi etiam ferre laudem abundè queat. Explicate quæso librorum volumina : observate, si lubet, disputantis mores : num fastus, num supercilium, num juvenilis ferocia ullibi notantur ? Quàm nihil cum bile, nihil cum stomacho unquam dicitur ? Quàm placida atque tranquilla omnia sunt ? ut docere, non præliari videatur. Nec sapientis profectò est, erumpere in turbas, ac impotente tumultu miscere omnia. Aliter provinciarum quies asseritur : aliter veritas propugnatur. Quæ modestissimum quemque maximè sequitur : intemperantes ac turbidos, dum altercantur, ut ad alia dilapsos, ferè relinquit. Sæpè ne nominat quidem, quibuscum ipsi negotium est : & si quos nominat, vix unquam sine prolixa laude dimittit. Modestus pariter, nec malignus. Est, cum & Socratis artificio utitur plane : & nec affirmat quicquam, nec negat : contentus in partem utramvis versasse rem, & judicand suppeditalle materiam, dum nihil interim ipse decernat. Quam divinam modestiam cum nusquam non servet, & liberaliter præstet omnibus, dignus profectò videbatur, ut non aliis, quàm suis moribus, cum ipso ageretur. Nunc tota plauftra conviciorum in ejus exonerantur caput, & quicquid exulcerata mens, ac impotentia furoris acta in præceps, dictare cuiquam atque subicere virulenti potest, id omne in ipsum evomere, præclarum atque magnificum

gnificum habetur. Scilicet tuenda majestas veterum est : nec committendum , ut convellantur à quoquam fundamenta temerè immotæ hæcenus veritatis. Esto : labi ac falli quandoque Nostrium contigerit. Homines sumus, non Dij. At flagris & scutita redigere in viam, à qua quis fortè, nec sua sponte declinasset, num come erit atq; humanum ? In formosissimis corporibus etiam apparent nævuli. Coeli ipsius nunquam tam suda serenaque facies est, quin aliqua nubecula tenuis offuscet. Nec ided tamen in aspectantium odium veniunt : & multos his ipsis rebus magis delectant. Viderint itaque SENNERTI æmuli, ne fortè in ipsos congruat, quod apud scriptorem veterem legitur : *Invenitur, inquit, & istud hominum genus, qui obrectare bonos, quàm imitari malint; & quorum similitudinem desperent, eorum affectent similitatem.* Scripsit doctissimus Chæronensis librum inter plures alios, quo vincere conatur, Herodotum non satis candido atque benevolo animo historiam scripsisse. Quàm verè & rectè, nunc non disputo. Et memini isthoc negotium agitatam jam olim inter doctos. Hoc nemo negabit, has notas sapientissimum scriptorem maligni atque malevoli hominis pinxisse ibi, ut nullus Apelles aut Protogenes teterrimi vitij imaginem complecti expressius potuisset. Hanc itaque normam si adhibere aliquis, atque ad eam exigere eorum scripta, quibus togatum hoc bellum cum nostro hæcenus agere libuit, velit; vereor equidem, ut candoris ac liberalitatis laudem tueri queant. Sed illud non agam. *Qui vitia odit, homines odit*, dicebat Thrasea. Et satius est officium pro sua virili facere, quàm secus commissa ab aliis exaggerare. Chymix studium primus in Academia ista excitavit Noster. Ne nobilissima per se & præstantissima, si rectè tractetur, Philosophiæ ac Medicinæ portio diutius, non sine aliorum convicio, jaceret contempta. Quam edò diligentius excoluit, quod plures abuti non ignorabat. Ne aut invidiæ, aut noxæ esset, unde tot impetrari commoda possent, si quis scienter atque perite in ea versetur. Sed commendabat maximè, probabatque commentum nobile, qua medicinas morborum; non item, qua thesauros ac opes & tantum non regina ipsa pollicetur. Non quòd non posset efficere, quod hîc promittat; sed quòd abstruserit tanto opere, &, ut subduceret profanorum oculis penitus tam grande arcanum, tot mira flexuum implicaverit circa, ut satius sit, vel Labyrinthum ingredi

gredi, quàm semel tentare has tantas ambages: quas superare atque emergere paucissimis datum; &, nisi D^{us} geniti, nulli potuere. In exercendâ Medicinâ tam felix erat, quàm gnarus aliàs peritusque artis. Neque enim audaces magis fortuna, quod verbo veteri dicitur, quàm prudentes ac doctos sequi solet. Quam inde Appius suis cujusque moribus fingi, pronuntiavit. Cum nullum ægritudinis genus, nulla affectio ullius morbi nihil eorum, quæ intervenire ut plurimum atque accidere solent, ipsum fugeret, eum omnes medendi artes ac vias haberet cognitâs, non temere unquam fefellit eventus. Quem prævidere Medicus prudens; præstare ex voto, nec felicissimus semper potest. Atque id adeò supra Medicum est, quàm Imperatorem suprà, vincere semper. Interim tamen uterque functus officio, & suâ laude habetur dignus; si neque hic ignoravit morbi exitum, & imminencia cladium iste prædixit. Neutrum enim sua decepit ars: nec tam scientia ipsis defuit, quam successus. Qui à fortunâ ac fato; sive, ut Christianè magis loquar, à DEO maximè expectandus. Quid Imperatori consilium, quid sua ratio Medico prodest, si immodestos ille milites ac parum audientes dicto habeat; & iste ægrotum, non nisi malæ libidini suæ indulgentem? Jam sine præfidiis necessariis nec benè suscipi res, nec administrari feliciter potest, si oportunitates temporum absint. Quæ omnia, ut extra nos sunt, sic neuter eorum præstare hæc sibi, & ut respondeant planè, solus DEUS efficere potest. Insistam imagini: & quoniam semel cum Imperatore contendere Medicum cæpimus, videamus & porro, ecquid ad demonstrandas Nostri virtutes, ab ejus laudibus peti commodè queat. Habet uterque quibuscum confligat: hostium copias concidit alter, alter morbos profligat ac delet. Ille, ut securitatem periclitantibus: iste, salutem jacentibus ut reddat. Multa ac magna in bellis per occasiones se præbent. Quas operiri captareque, ut ejus est, qui moretur cautè; sic, uti se dederint in ipso invadere articulo, festinantis prudenter est. Tamen celeritate sapius, quæ inimica consilio; quàm morâ peccatur. Quæ & constantiæ propior, & optimas quasque rationes invalescere facit. Quare cum duæ maximæ Imperatorum artes sint, nunc quiescendo rem gerere, nunc faciendo strenuè urgendoque; tamen majores semper habitî, qui cauta & tardiora, ne provocarent casus; quàm præcipitia ac immatura,

tura, ut tentarent fortunam, fuerunt amplexi. Juxta temeritatem habetur velocitas: sapientiæ assidere cunctatio putatur. Noster quoque, etsi nunquam temporibus deerat, & callidissimè inserviebat; in curandis ægrotis tamen cautior semper, quàm festinator fuit. Quod nescio quàm meticulositatem imperiti ac vani, sapientissimi quique prudentiam summam, & rationem maximam interpretabantur. Quibus SENNERTUS non alio animo languentium exercere videbatur curas, quàm optimi quique ac perfectissimi Imperatorum bella gerere. Quorum mentibus intimis perpetuò velut hæc cantilena Tragici insonat:

Qui magna moliuntur, cunctari solent.

Et noster subinde recogitabat, quod apud Euripidem Jocasta, prudentissima princeps, juveniliter festinanti filio subjicit:

Consilia tarda providum excidunt opus.

DEI effigies pariter ac domicilium homo est: creaturarum nobilissima, & quoddam compendium universi. Idcirco ejus vitæ illudere, ejus salutem contemtam habere ac vilem, magna impietas videbatur. Quare quò circumspectior cautiorque in ea tuenda ac protegenda Noster exstitit, eò majorem laudem ac gloriam auferre etiam debet. Obruor dicendi materia, AUDITORES, & dum ad alia propero, nondum me istis sentio absolutum. Nam injicit manum bonitas: & commemoratâ medendi prudentiâ, ipsa non minus amat exponi. Nec certè fileri citra culpam potest. Nobiles illi de Porticu Sapientes finem hominis, juvare hominem; & nasci ea quemque de causâ statuiebant, ut alter alteri prodesset. Non certè omninò dixerunt nihil: & ea lege, ut se cèpisse Noster olim existimabat; ita in factitandis medicinis haud aliter sibi versandum, habebat persuasum. Patebat omnibus: audiebat omnes: consilium nemini, nemini opem denegabat. Ac ut impleret officij partes, & suum assequeretur finem, non conditionem in homine atque fortunam, sed genus ipsum ortumque communem intuebatur. Hac ratione cum omnibus se facilem præbuisset ac bonum, maximum virtutis fructum in conscientia collocabat. Nam ut mercedem exigeret, tantum aberat, ut sæpe reddiderit oblatam: & vix acceperit unquam, nisi cunctanter. Exprobrare cuicumque tenuitatem munusculi, tam alienum ejus moribus, ut offerentium pudori ipse prospiceret maxime, prolixa humanitate sollicitudinem excusan-

tium prævertens. Ex quo constare potest, quàm liberalis atque ingenuus animus, nulla attaminatus avaritia, nec immoderata divitiarum libidine corruptus, ei contigerit. Quas conculcare penitus, & omnem earum curam hobere procul, dementis & parum providi; admittere ita, ut præstò essent virtuti, & citra cujusquam injuriam querelamque inculpatissimis rationibus partæ constarent, sapientis putabat. Decem ipsi anni sunt, quod, cùm tot aliis saluti fuisset, & ejus quoque apponi valetudini ceptus est, in cujus vitâ ac incolumitate tum nostra omnium salus, tum Republ. ipsius spiritus vertitur. Ita enim existimabat Serenissimus Princeps, non tam SENNERTI interesse laudium, si suis allegeretur Medicis; quàm pertinere ad decus aulae, si is accederet qui gloriâ nominis tot gentes ac populos implevisset. Quin ad exemplum facere etiam: ne ignorari putaretur tanta virius, ubi notam cumprimis & honoratam esse oportebat. Atque auspiciu nobile honori novo explicitus morbo ejus potissimùm ope ac operâ Elector ipsemet dedit. Ut simul & ingrederetur aulam Noster, & ibi esset magnus. Cujus accessionem tamen ac partem summus Ducum hac ratione esse voluit; ut Academiae pariter suum in eo constaret decus: coetibusque discipulorum ne subtraheretur, quò Præceptore atque Magistro proficere possent maximè, qui arti medendi attendere vellent. Cavens scilicet, ne sui studio publicis commodis deesset. Collegij Medici summam Decanus per vices administravit sæpius: Academiae fasces designatus Rector sexies, quod nemini ante contigisse meminimus, gessit. Tantâ integritate, fide ac circumspectione, quanta esse, cum summa est, solet. Sed & quoties aliàs Academiae tractaret negotia, nihil agebat curabatque magis, quàm ne decederet aliquid, aut studiorum honori, aut dignitati profitentium, aut publico omnium bono. Quæ conservare non modò ac tueri; sed amplificare etiam atque ornare perpetuò semper contendebat. Cum invenisset ordinem ac domum, jam de familiâ cogitabat. Et hanc ut conderet, dispicienda præcipuè conjux. Quæ custodiret parta ac regeret, & inde prospiceret familiaribus, & fulcimenta daret generi, patriæ cives; denique solatio juxta ac levamento viro esset in omni fortunæ colore. Cæterum eo fato ingressus matrimonium est, ut ruptum semel ac iterum, tertio esset instaurandum. Primam omnium, MARGARETAM SCHATONIAM

NIAM, ANDREÆ SCHATONIS, Viri Clarissimi, qui Medicam artem in Academiâ istâ summâ laude aliquam multos professus annos, filiam, adolescentulam, cum vix ingressus esset virilem ætatem; reliquas duas, HELENAM BURENIAM, & MARGARETAM CRAMERIAM grandiore natu, & viduas, ipse aut jam iturus in senium, aut senex, duxit. Vetustissimi præcepti memor, quo congruentes ducere jubemur. Nec ignorabat admirandum illum Sarnium, connubia quoque, sicut alia, ad concinentes aptè numeros, & quandam harmoniæ legem, revocasse: eaque, ut felicia existerent, modulata præcipuè voluisse. Has ut ex æquo amarit omnes, in singulis tamen invenit quippiam, quod peculiari illecebrâ, & propriâ quadam Venere duce-
ret animum ac moraretur. Non sine factorum benevolentia: ut ex diversis uxorum dotibus intelligeret, quæ ornamenta miscenda in unum, quæ constipandæ cum primis laudes, ut absolutum matronæ exhiberetur exemplum. Id autem SCHATONIA præ cæteris maximum & peculiare habuit, quod fecit patrem: septies quidem, & eâ sobole, quam genuisse pœnitere nunquam posset. Non dicam de filiarum alterâ à non de duobus etiam filiis, quos aut parvos extulit, aut vix dum adolescentiæ propinquos. De DANIELE tacebo etiam, quem omnium natu maximum, in ipso flore ætatis, Patavii, in illustrissimâ Venetorum Academiâ, ubi tum medicinæ navabat operam, inclytæ Nationis Germanicæ, quam Artisticam vocant, Consiliarius, amisit extinctum, acri & capacissimâ indole juvenem. De ANDREA autem & MICHAELE superstitibus, quid non eximij atque præclari sperandum nobis? Quorum ille, Collegij Philosophorum Adjunctus, eâ sacrarum literarum scientiâ ac eruditione instructus est, ut jamdum in se servire Ecclesiæ cum singulari commodo possit: & iste junior Medicæ arti diligentissimè incumbit. Facili augurio, si æquare paternæ laudis gloriam haud possit, eâ haud tamen degenerare. Nec MARGARETA tacenda est: quæ Viro Amplissimo, LAURENTIO PABST, Serenissimi Electoris Saxonie Archiatro, feliciter nupta, mereri & ipsa de bono publico potest egregiè, edendo prolem; si non SENNERTI nomen & genus, at indolem tamen, avitasque virtutes repræsentantem. Contigit Nostro justihabitus corpus, firmum, nervosum, temperie optima & valetudine, ne in maligna & ruinosa domo habitaret animus,

qui longè pulcherrimus ei contigerat, & tot ingentibus dotibus ornatus. Erat quippe in eo prompta perquam & velox intelligendi vis, excellens ingenium, memoria incredibilis: cui parare subsidia ab arte quoque, si esset opus, noverat, quam ille Chius Simonides aut condidit primus, aut invenit. His cum judicij acrimonia & gravitas singularis accederet, quid defuisse ipsi existimabimus horum, quæ naturam humanam in summum fastigium adducere solent? Nec mirum idè est, tot literas, tot disciplinas ac artes in unius ingenio hominis effloruisse, qui tanta naturæ bonitate præstaret. De Medicina cum alibi dictum sit, nihil nunc repetendum hoc loci est. Quantus in Philosophia fuerit, tum alia ostendunt, tum vincunt maximè libri illi, quibus naturam rerum non ita magno ambitu, sed subtilissimè tamen executus est. Scientias Mathematicas mirè semper amavit, olim & diligenter excoluit. Senior Optice delectatus imprimis: & inde ejus de umbra adhuc in scriniis conditus, & nondum editus liber insignis. Attingit & Poëticen: nec legit libenter Poëtas tantum, sed meditando carminibus & ipse quoque non rarò expertus ingenium est: vel ludum honestum daturus animo, vel ut ostenderet, quàm amicorum honori ipse faveret. Habebat & hoc in more positum, ut nihil unquam susciperet operis, cujus auspicia non carmine aliquo dedicaret. Musarum delicias pro instrumento juxta habens, & voluptatis innocuæ, & pietatis. Quæ ut est prima sapientiæ ac maxima pars, sic aliena visa haud est, quæ exerceret id artis genus, quæ antiquissima contubernalis sapientiæ credita esset. Atque Poëticæ sanè, priusquam tota propemodum detruderetur in theatra ac scenas, & obolarij scorti instar improborum ejusque prostitueretur libidini, nusquam libentiùs, quàm inter Numinum aras & penates sacrorum conversata est: ut vel commendaret Diis orantium desideria, vel pro jam impetratis votis redderet gratias, ac caneret laudes. Præter Latinam, & Græcam Linguam haud vulgariter calluit. Ebrææ etiam peritus: neque ignarus Gallici atque Italici sermonis. Orium atque desidiam summoperè semper detestatus est: gnavus, industrius, & si quis alius laborum patiens, ut frugi homines solent cum primis. Manè surgebat in tempore: deinde legebat, commentabatur, mandabat literis cogitationes, differebat, visitabat ægrotos, docebat. Vacare ac otiosi vix unquam vidisses SENNERTUM: qui

& re-

& remissioni dicata tempora ita locabat, ut vel ipse utilitatis inde aliquid, vel illi caperent, quibus cum esset. Quas tantas laudes probitas vitæ & innocentia, & illa quibusvis patens humanitas, mirificè commendabant. Pietatis studium tam curæ semper habuit, ut cætera omnia postponere longè videretur. Cujus rationem ut accuratè erat complexus animo, sic vitâ ipsâ exprimere nunquam non sedulò laboravit. Ne tam sermone ac verbo, quàm ipsa re esset Christianus. Cujus officium non in sciendis decretis magis, quàm exercendis operibus Christianis consistere, planè erat persuasus. In quò ut rectiùs versaretur, Christianum non-Christianum sanè quàm praphicè delineaverat. Nam quò exactius nosset vitium, hòc sese melius constantiusque repræsentaturum virtutem existimabat. Enimverò & Lacedæmonij ut sobrietatem commendarent pueris: in ebriorum turpitudines intueri jubebant. Et pictor ille, cum simulaturus equum esset, asinum sibi proposuit. Ut intelliceret, quod in imagine suâ deberet sequi maximè, cum quid vitandum in primis, coram spectaret. Nec aliò pertinet, qui est jamdudum ab ipso editus de rectè vivendi & benè moriendi arte sapientissimus libellus. Nam mori benè, nec poterit temere, qui malè vixerit ante, atque vix vivet unquam rectè, qui aut ignoret rationem veram, aut hanc assiduè non meditetur. Nam quò intercidunt plura per vitam, quæ avocent animum, abducantque perniciosis illecebris, ac quasi venenis quibusdam excantent; eò curandus diligentius, & excitandus crebriùs est, ne somnum sibi patiatur obrepere in multò tristissimam ac immortalem quandam mortem continuandum. Evecti per omnem vitam nostri sumus: non ut in minutissimis occuparemur, sed ne quid transiremus ejus, quod luce dignum præcipuè esset. Suprema restant: quæ ipsa quoque juvabit exponere. Sicut fluminum non capita tantum decursusque, sed exitus quoque inquirimus, ita in viris ingentibus post ortum, & quæ cum eo connexa hærent, finem quoque ac obitum non sine peculiari voluptate consideramus. Acquievit d. XXI. Julij, anno proximo; cum nondum IV. decubuisset dies: appetenti fatali termino, qui ut descriptus depactusque semel erat, ita nullâ ratione humanâ moveri poterat atque proferri. Morbus qui ipsum peregit, ex contagione manarat seu lue, quæ vehementer tum grassabatur. Hòc plus offundens formidinis, quod ipsa præsidia quoque

quoque jam occuparet. Delicati hominis est, eligere atque optare morbi quo finiatur, genus: Sapientis & Christiani, nullum quod venerit deprecari. Si nihil in morte ipsa vitij sit, num quid in causa inesse potest? Non felicitatem, quæ manet pios in cœlo: non laudem ac gloriam, quæ magnas virtutes in terris sequitur, aut potest donare ulla febris, aut adimere pestilentia. Nihil idcirco interest, quo exigatur instrumento spiritus, quod a volet ille feraturque, hoc refert. Nec est plebejum, & popolare penitus, ex peste mori: solet & sceptris ipsis incumbere, ac post pannorum centones sordidos, & ostrum ac purpuram venenare. Tot maximos autem Medicos & ante nostrum sustulit, ut sit difficile numerum inire. Hac GESNERI, hac CAPEVACCII, & illi HERCULEI SAXONIÆ, nec cæteros nominem, mortalium cœtibus exempti sunt. Ac tantum abest, quicquam eorum id detrahat gloriæ, ut augeat penè, atque amplificet. Quasi alio morbi genere magni antistites vitæ nequierint perimi, ni perniciosissimus omnium, & qui plus aliquid, quàm morbus, supervenisset. Natus est Anno clō. Id. LXXII. D. XXV. Novembr. sub occasum solis. Itaque omnis ejus vita hætenus in quinque & sexaginta annos, si paucos menses eximas, patuit. Non contemnendum spatium, ni multò amplius sibi aperuisset viri gloria, cui nec tempus nec meta posita est, & finis haud alius veniet, nisi qui literis & omnis generis sapientiæ erit communis. Ego verò, AUDITORES, ut intempestivas lacrymas, quæ fluant post annum; & quàm inania, tam quoque inepta lugendi officia censeam, quæ serò suscipiuntur, non possum tamen sine dolore quodam animi hoc tantum vulnus recordari. Nascuntur quotidie, qui literis studiisque animum applicent: & qui morborum promittant auxilia, passim reperiuntur: SENNERTOS, aut invenire in præsentia, aut expectare in posterum, næ arduum multò ac lubricum est. Tot uno in viro amissimus res, quot plures raro possident. Quæ evehunt singula alios, & vel in summa ponunt laude, hæc maximam partem conjuncta habuit Noster, & unus, ut ita dicam, pro populo penè fuit ac turbâ. Magna ingeniorum vanitas hodie, nec minor seculi infelicitas est. Quæ matri scientiarum Græciæ olim, quæ artium omnium Genio, Italiæ tempestates bellorum quondam invexisse novimus, & nostram manere Germaniam possunt. Non Africæ uni, atque Hispaniæ

Hispaniæ humanitatem literarum Gotthicus furor, & sapientię studia excussit. Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest: & tam incerta futurorum mortalitas misera est, ut nefas sit scire, quid serus afferat vesper. Non possunt doceri sine stipendiis literæ, non absque impensa ac sumptibus disci. At quotusquisque est, cui de fortunis suis tantum reliqui fecerit armorum furor, unde alere prolem in sapientiæ studia, & digno seculo nomen possit, aut si quis sit, qui non præcipitet vota: vel aliò vertat, unde majoris emolumenti ac nominis spes fulget? Nempe non circumscribuntur bonæ artes tantum, & committuntur cum inopiâ consumptis præmiis; calcantur etiam, & quod calamitosos sequitur, contemti sunt. Hoc magis, quò minus posse in bellis existimantur, quæ sola nunc regnant. Adimitur itaque omne pretium literis: & cùm Doctores liberalium hunc fermè ex suis vigiliis fructum ferant, ut egeant acriter, & miserè contabescant fame: nemo sequendum sibi temerè putet, quod præter derisum atque miseriam vix quicquam promittat. Quid nunc de ratione studiorum perversa memorem? Quæ tanta inolevit dudum, ut nihil auspicati ac læti literas augurari liceat. Non ordo servatur, non gradus fiunt. Confusè geritur res; nec tam pervadimus plerique studia, quàm persultamus. Ruunt in disciplinas, qui primis vix literis initiati sunt: & hæc, ut olim de Nilo canes feruntur bibere, transeundo delibant. Nam Græca aut & Latina eruditione quotusquisque paullò uberius se implet? Quæ tamen claves ipsæ sunt, quibus humanæ juxta atque divinæ sapientiæ adyta referantur. Deus avertat omen, ac irritum faciat, quicquid hac cogitatione defixus animus timet: sed videor tamen imminentem videre immensam quandam noctem literis; quæ, nisi maturè eatur obviam, & sapientiæ studia è situ, è squalore ac sordibus, quibus oppressa, & fastidita ab aliis, ab aliis conculcata jacent, vindicentur, novum chaos importabit terris, & instar vastæ voraginis humanitatem omnem hauriet ac absorbebit. Nam de Religione, AUDITORES, quid dicam, maximo humani generis bono? Quæ licet innixa opibus propriis, externis præfidiis nihil indigeat: sic delectata semper est tamen comitatu Musarum ac ministerio, ut destituta his satellitibus, pulsa regno: nec tantum honorem ac decus, sed ingenuitatem ipsam propè, captivi mancipii instar, perdidisse Domina rerum videretur. Convenite memorias veteres, relegite tempora

lapsa

lapsa retrò, quando, aut stetit Veritas, nisi cum literis, aut concidit quoque, nisi iisdem prolapsis? Ut instituit eam in terris condiditque ac sanxit, æterni Patris sermo æternus ac ratio, & Sapientia, quæ nihil ignorat, & unde nostra omnis fluit; sic, quibus digrediens mundo mandavit vices, quod non didicerant sub studiorum incude positi, monstrante spiritu, qui mentibus eorum illabebatur, acceperunt illicò, & disseverunt linguis totidem Sacramenta cœlestia, quot universus orbis propemodum loqueretur. Ac his qui successerunt deinceps, qua eruditione, qua incredibili doctrina plerique omnes fuerunt? Jam cum Basilij, cum Nazianzeni, cum aurei illi Chrysostomi ac Athanasij (ut reliquos Græcorum taceam) cum Cypriani, atque Ambrosij, & Hieronymi, ac Augustini tenerent suggestum, quanta, per immortalem DEUM, Ecclesia luce splenduit? In quod fastigium arx pietatis fuiteducta? Nunquam profectò eorum monumenta divina & tero manibus, & oculis lustro, quin hæream tacitus, & quodam defigar stupore, incertus, divinorumne oraculorum scientiam summam, cum incomparabili morum sanctitate conjunctam: an eruditionem literarum in illis, tam variam, tam infinitam ac inusitatam demirer magis: Ita omni scientiarum genere, omnium artium ac disciplinarum instrumento locupletasse animum; ac nihil ferme non tenuisse eorum videntur, quibus humani ingenij cultus ac eruditio solet attolli. Postea verò, cum tam recederent ab innocentia veterum ac sanctimoniâ sacrorum præfules, quàm sapientiâ copiâque doctrinæ iisdem concessissent dudum; nec præter potentiam ac opes, aut quærerent quicquam, aut mirarentur; factum per factum eorum atque inscitiam est, ut contaminaretur illicò religionis puritas, & nescio quibus interpolaretur fucis, donec potitâ rerum undique barbarie obliteraretur penitus, & plusquam Egyptiæ tenebræ in universam Ecclesiam, quasi vasta illuvies, inundarent. Quæ dira & illætabilis nox non antè evanuit, quàm vindicari à situ literæ, & obbrutescenti orbi magis ac magis indies humanitas artium ac literarum reddicepisset. A qua quò alienior quisque erar, ac magis rudis, hoc quidem securius pro falsitate stabat in armis, & cum in lucem iterum niteretur veritas, eò infestius ei se opponebat. Nam neque cum luce convenit tenebris; & acerbissimum hostem ignorantiam peritia haber. Contra ea, qui non omnino abhorruissent Musarum consortio,

fortio, & bonis literis impleſſent peſtus, ſtudioſius ſermè,
 & veſtigarunt verum latens, & porrexerunt denuò appa-
 renti manus: certè, ſe non tam duros ac implacabiles præ-
 buerunt. Sed alibi rectius de noſtra infelicitate licebit con-
 queri: nunc parta tibi felicitas grātanda SENNERTE.
 Qui ed provectus, ubi & iſta, & alia quævis mala, quorum
 perpetuò nos circumagit metus in terris, nec vides, nec ſen-
 tis. Non de ſcorbuto inquiris amplius: non de ardoribus
 febrium diſputas, aut & gangrenæ ac cancri perrentas ſcto-
 res: DEO conjunctus, amplexus Servatorem optimum
 cœleſtibus gaudiis effloreſcis. Quicquid erravit Plato:
 quicquid non vidit Ariſtoteles, quicquid Philoſophi cæteri
 aut ignorarunt aut irriſerunt: Hæretici verò & corrupe-
 runt, id omne & notas facile, & planè intelliſis, & penitus
 tenes. Non hîc quietem inturbat tuam aut furor ar-
 morum, aut nihilo mitior improbæ linguæ rabies. Quæ in
 convicia & contumelias ubi prorumpit, acrius lancinat, &
 altius lædit non raro, quàm omnis ſævitia ferri poteſt.
 Tranquilla circum omnia, lætaque ſunt, atque, ut verbo
 dicam, cœleſtia. Quorum natura quàm à terrenis iſtis di-
 vertit: tam poſita quoque extra hæc omnia eſt, quæ duro
 quodam neceſſitatis munere ſuſtinenda in terris. Salve
 SENNERTE igitur: iterum dico, SENNERTE ſalve: &
 hoc, quod in præſenti officium ſolvimus, hanc pietatem
 noſtram, qua tibi cupimus placere, gratam jucundamque
 habe. Non æra aut marmor in tuos formamus vultus:
 non cœlo educimus ſuperbas moles, quæ ſimul honorem
 nominis tui, & admirationem oculis injiciant. Parabili ma-
 teria, & facili artificio memoriæ tuæ conſilimus: complexi
 ſcripto, quod ſumtuosa induſtria alii & magno opere vix
 exprimant. Nam pulchritudo mentis ac forma, nec manu
 pictoris, nec ſtatuarii artificio oſtendi poteſt, & ſola oratio-
 ne figuratur. Salve, inquam, & iterumque ſalve, SEN-
 NERTE. Quem nec ereptum putabimus, cujus tot maxi-
 ma pignora retinemus. Spiras in liberis, ſuperſtes in libris
 tuis eſ. Quorum beneficio nunquam non tuo divino in-
 genio licebit frui, dum morum exemplar interim in optimi
 cujusque æmulatione durabit. Hanc vitam tibi, non ca-
 ſus ullus atque calamitas, non peſtis ulla aut lues adi-
 met, & ſola convertet æternitas,

D I X I.

IN

IN EFFIGIEM

Viri Summi,

DANIELIS SENNERTI.

C*Urando, dubitem, an fuerit Podalirius, agris,
Hippocratesne docens. Egit utrumq; simul.*

Sive;

U*mbra redire possent ÆSCULAPII,
Et si GALENUS inferos relinqueret,
SENNERTUS hospes esset primus omnium.*

E P I T A P H I U M.

D. O. M. S.

CALCARE. SI. QULS. HOC. SOLUM. QUONDAM,
POTES. RESISTE. DUM. QUID. TE. VELIT.
SAXUM. LEGAS. HIC. SITUS. EST.

DANIEL. SENNERTUS.

URATISLAVIENSIS. SILESIUS.

QUI. EXERCENDO. DOCENDOQUE. MEDICI.
NAM. XXXV. AN. PUBLICE. QUODDAM.
QUASI. SALUTIS. EGIT. AUGURIUM.

EAQUE. DE. RE. INTER. ELECTORALES. ARCHI-
ATROS. ASSCRIPTUS. IN. LOCUM. PRINCI-
PEM. SUA. VIRTUTE. ASPIRAVIT.

NATUS. EST. D. XXV. NOVEMBR. A. c15 15 LXXII.
OBIIT. D. XXI. JULII. A. c15 15c XXXVII.

GLORIA. ET. NOMINE.

QUOD. ILLUSTRIBUS. ANIMI. INGENIIQUE.
AC. INDEFESSÆ. INDUSTRIÆ. EDITIS. MO-
NUMENTIS. PER. UNIVERSAM. EUROPAM. ET.
SIBI. PARAVIT. VIVUS. ET. HUIC. CIRCUMFU-
DIT. ACADEMIÆ. SUPERSTES. PERPETUO. ET.
IMMORTALIS. PATRI. INCOMPARABILI.

ET. DE. SE. ETIAM. OPTIME. MERITO.

SUPERSTITES. LIBERI.

MOERENTËS. LUGENTESQUE.

P. P.

Scri-

SCRIPTA

- Quæstionum Medicarum controversatum liber, cui accessit tractatus de Pestilentia: *VVitteb.* 1609. 1610. in 8.
 Epitome naturalis scientiæ: *ib.* 1618. 1624. 1633. 1650. in 8.
 Auctarium Epitomes Physicæ: *ibid.* 1635. in 8.
 De Chymicorum cum Aristot. & Galenicis consensu ac dissensu: *ibid.* 1619. in 8. 1629. 1655. in 4.
 Institutiones Medicinæ libri quinque: *ib.* 1620. 1644. 1667. in 4. 1633. in 8. *Lugd. Batav.* 1633. in 8. Redactæ in tabulas à Christoph. Winckelmanno: *VVitteb.* 1636. *Parisiis* 1637. in fol.
 De Febribus libri quatuor: *VVitteb.* 1619. in 8. 1628. 1653. in 4. *Lugd. Bat.* 1627. 1647. in 8. *Parif.* 1633. in 4. *Geneva* 1647. in 8.
 Epitome Institutionum Medic. & librorum de Febribus: *VVitteb.* 1631. 1634. in 12. *Lion.* 1635. *Amstæd.* 1644. in 12. *Paravij* 1644. in 8.
 De Scorbuto tractatus: *VVitteb.* 1624. in 8. *Francos.* 1654. *Ienæ* 1624. 1668. in 4.
 Medicinæ practicæ liber primus: *VVitteb.* 1628. 1631. 1636. 1654. in 4. *Lugd. Bat.* 1629. in 8.
 Ejusdem liber secundus: *VVitteb.* 1629. 1640. in 4.
 Ejusdem liber tertius: *ibid.* 1631. 1648. in 4.
 Ejusdem liber quartus: *ibid.* 1632. 1649. in 4.
 Ejusdem liber quintus: *ibid.* 1634. in 4.
 Ejusdem liber sextus: *ibid.* 1635. in 4.
 Epitome Instit. Medicarum Disputat. XVIII. comprehensæ: *VVitteb.* 1631. in 12. 1647. in 8.
 De Dysenteria Tractatus: *ib. d.* 1626. in 8.
 De Arthritide Tractatus: *ibid.* 1631. 1653. in 4.
 Medicamenta officinalia: *Lipsiæ* 1636. *VVitteb.* 1670. in fol.
 De bene vivendi beateque moriendi ratione Meditationes: *VVitteb.* 1636. in 12.
 Hypomnemata Physica: I. De rerum naturalium principiis: II. De occultis qualitatibus: III. De Atomis & mixture: IV. De generatione viventium: V. De spontaneo viventium ortu: *Francos.* 1635. 1642. *Lugd. Bat.* 1637. in 8.
 De origine & natura animarum in brutis, sententiæ Clarissimorum Virorum in aliquot Germaniæ Academiis: *Francos.* 1638. in 8.

Paralipomena, cum præmissa methodo discendi medicinam tractatus posthumus : *VVitteb.* 1642. in 4. *Lugd. Bat.* 1643. in 12.

De Fermentatione Platonica Epistola : *Fransof.* 1643. in 8. *Amsterod.* 1646. in 8.

Opera omnia in tres Tomos divisa : *Parisiis* 1633. 1645. *Lugd.* 1650. *Venetis* 1651. in fol.

ORATIO FUNEBRIS

Viri Clarissimi. & Eximij

**DN. P E T R I
KIRSTENII,**

Medic. Doct. & quondam Ordin.
in Regia Academia Upsalienti Medicinæ
Professoris, Extraordinarij S. R. M.
Medici,

*Qui a. d. 8. April. Anno M. DC. XL. Upsaliæ
piè decessit,*

Memoriæ consecrata & habita

JOHANNE LOCCENIO, J. U. D.
& Professore Juris Ordin.

Quinquennium est, & quod excedit, cum eximius Medicus JOHANNES CHESNECOPHERUS, rebus humanis vale supremum dixit. Tunc factorum legi satisfactum credebamus, atque longiores vitæ moras cuilibet nostri ordinis tacito voto precabamur, & quæ grati desiderij natura est, sperabamus.

Ecce verò mors iterum manus injecit ordini Professorum, rursus Medicum sustulit insignem, **PETRUM KIRSTENIUM**. Formidare liceat, & simul deprecari mali omnis exempla; ne licentius morbi grassentur, si fata terris eximant, quos **DEUS** valetudinis Statores esse jussit.

Cum autem de Viro Clarissimo verba faciendi partes,
mihi

mihi sint impositæ, excusandi quidem causas haberem, nisi illorum auctoritatem defugere piaculum ducerem, qui quodvis à me, si in meis viribus esset, impetrarent: neve Defuncti memoriæ deessem, quem vivum amare ut Collegam, ut arthifum & senem colere non intermisi.

Edidit PETRUM KIRSTENIUM anno millesimo quingentesimo septuagesimo septimo, XXV. Decembris Silesiæ metropolis Uratislavia, quæ, nisi per se esset clara, nomen etiam ipsi dare potuisset eruditorum natio, quam ex ea prodisse novimus, & inter illos nostrum Kirstenium. Parentes ei fuere PETRUS KIRSTENIUS Primarius istius urbis civis ac mercator, & MARTHA MEUSLINGIA, qui filium honeste natum & sacro lavacro tinctum, non satis habuerunt aluisse, sed & de pabulis animi prospexere. Atque largius ei prospexissent, nisi in præmatura ætate utroque parente orbatu esset. Tutores tamen vice parentum functi, pietatis & literarum disciplinæ fide-liter imbuî curarunt. Ipse circa decimum ætatis annum jam principia doctrinæ Christianæ, Latinæ linguæ & Arithmetices hausit, quæ tenerioris ætatis primitiæ sequentium annorum uberiores pollicebantur fructus.

Posnam Polonorum à tutoribus addiscendæ linguæ Sarmaticæ causa missus, intra sesquiannum eam perdidit, & quidem eo animo, ut beneficio istius linguæ cum vicina gente felicius commercia facere posset. Ad mercaturam enim tunc juvenilis inclinabat animus. In patriam ex Polonia reversus, mutato proposito mercaturæ renunciavit & Studiis liberalibus, ad quæ naturâ illum pepererat, ingenium addixit. In illis tanta animi & industriæ contentione progrediebatur, ut cum æmulis certans ad ultiores discentium ordines brevi temporis spatio ascenderet. Præter Latinas, etiam Græcas addidit literas, cum nullâ non Hebrææ & Syriacæ linguæ cognitione Quibus Physi-cæ, Anatomix & Botanices Studium adjunxit: ut illis se ad medicinam præpararet. Hæc erant Scholæ patriæ Ty-rocinia, non tyrone tantum, sed etiam adulto digna. Ut autem his majora adderet incrementa, & ad Sublimiores disciplinas animum applicaret, in Academias eundi consilium cepit: & ivit in Lipsiensem, Wittebetgensem ac Jenensem. In hisce locis per quadriennium substitit, non ut more degenerum sub umbra Academici nominis delitescens otio & delitiis indulgeret, sed ut animum sapientia,

vitam moribus expoliret. Quod tanto cum fructu fecit, ut doctrinæ & industriæ mercedem, summum in Philosophia gradum secundo Musarum plausu adipisceretur. In Gallias & Belgium profectus, præstantissimis quibusdam Medicis operam dedit. Sed & linguam Arabicam discendi cupiditas eum invasit: cujus talis erat occasio, quod ex præceptoribus suis intellexerat, quicumque Medicorum bonus exopraret fieri practicus, cum bonum oportere esse Avicennitam (ita loquebantur) ardorem cepit legendi Avicennam Arabem. Verum quia tam infelicitè in Latinam dictionem translatus erat, ut non eundem agnoscere, studium Arabicæ linguæ vehementius urisit: quò mentem authoris in genuino idiomate rectius assequeretur, nec illum modo, sed etiam Mesues, Rhafis, Abenzonis, Abukafis, Averrhois Medicorum libros Arabicos & legere & intelligere posset. Hoc suum institutum humanioris literaturæ dictatoribus Josepho Scaligero & Isaaco Casaubono facile probavit: qui cum indolem hominis viderent, animum verbis & exemplis addiderunt, ut perenderet, atque istas literas, quæ nondum inter Christianos debitum cultum & nitorem acceperant, à barbarie vindicaret ac liberali manu assereret. Istud magno fore Reipub. literariæ bono, & sibi ornamento illustriori. His monitis excitatus nunquam postea deposuit curam excolendi illustrandique celebratam linguam. Verum ante persequi cæptum peregrinationis cursum placebat. Eo animo Basileam tetendit, ut hinc brevius esset iter in Italiam. Dum in eo est, Academia Basileensis ipsi contulit insignia Doctoris Medicinæ, cum ageret annum ætatis vigesimum quartum. Unde eruditionis ac industriæ, quam annorum in eo progressus fuisse celeriores intelligimus. Italiam, Angliam, Hispaniam & alias oras peragravit, non solum ut ingenium ac mœurs mundi disceret, sed etiam suæ artis prælia firmiora & luculentiora domum referret. Post septem annorum peregrinationem incolumis rediit in patriam, *Terræ iactatus & alto.*

Domi non diu moratus, contulit se Jenam, familiaritatis usum cum veteribus amicis renovandi animo. Sed ibi cœlestis providentia ipsi lectam virginem BARBARAM SCHROTERAM sponfam obtulit, cum ea individuum vitæ consortium, & fecundum octo liberorum conjugium ipsi fuit: ex quibus duæ filiæ, unus filius adhuc superstitis, honestis

honestis parentum vestigiis incedunt. Cum a, præclara virtus non diu lateat, à Senatu Uratislaviensi Rector Gymnasij, & cæterarum istic Scholarum inspector creatus est. Quod munus ea fide ac cura administravit, quam expectatio juventutis postulabat: quæ cum regere se nondum posset, regi debebat, & ad recte decus præceptis ac disciplina formari. Sed in gravem postea incidit morbum, qui eum isti officio renunciare adegit. Forte etiam pertæsus Scholastici pistrini, unum oculum ad Arabicam suam linguam alterum ad Medicinam reflexit. Quibus ut se totum daret, aliis curis liberari gestiebas. A non uno Principe, à Carolo Archi-Duce Austriæ, Ferdinandi II. Imperatoris Romani fratre, ab ipso Imperatore, ab Electore Saxoniæ & aliis ad Archiatri munus aut professionem medicam evocatum, tamen patriæ desiderium domi tenuit, cui post DEUM se tacito naturæ jussu cum primis deberi agnoscebat. Ne tamen studio mollis quietis paternam sedem amplecti videretur, quicquid successivi temporis laboriosæ praxi Mediçæ suffurari potuit, hoc excolendæ Arabicæ linguæ totum destinavit; adeo ut cum lingua isthæc, velut cæteræ, superiorum facultatum, ut vocant, & imprimis Medicinæ ministra esse debuisset, contra praxis Medica isti linguæ sæpe serviret: dum quicquid herus inde lucri redundantis abradere potuit, illud Arabicæ typographiæ adornandæ, & monumentis in illa edendis impendit. Raro sane & laudando exemplo. Quales sunt hujus ævi mores, plerique si rem faciant, aut sœnori eam locant, aut fundis emendis, aut gulæ deputant. In publicandis ingenij monumentis sumptus facere, rem sterilem esse credunt, & quæ nihil hæredem juvet. Attamen qui fructum eruditionis & laborum non tam privata quam publica metiuntur utilitate, rectius judicabunt. Nimirum quo quis intentius suis commodis studet, eò remissius illum pro communi bono labore comperimus. Nunquam profectò cujuscunque generis studia ad tantum excrevissent fastidium, si indefessi eorum vindices & cultores suum magis quàm publicum usum spectassent. Cæterum quod invenire, quam inventis addere difficilius est, scripta sua Arabica etsi magnis impensis, doctrina & vigiliis elaborata, tamen pro omni parte absoluto & exactissimo opere non venditabat: Sed ingenuè ac modestè in limine operis profitebatur, ea sibi per omnia non satisfacere. Se, qualiacunque publicasset, ad ellagit-

tionem amicorum evulgasse. Aliorum, qui plura vel ingenij vel codicum manuscriptorum adjumenta possiderent, accuratiores labores his suis lucubrationibus elicere voluisse. Sic solent non minus humanitate, quam doctrina præstantes: de suis verecundè, de alienis laboribus honorificè, sentiunt ac loquuntur. Secus atque nonnulli se ac sua nimis admirantes, qui instar simiarum partum suum tam perditè amant, ut arctissimo complexu spem maturitatis in ipso ortu elidant & extinguant, qui nihil eruditum putant, nisi quod ipsi scripserunt. Quantum verò noster senex in medicina potuerit, viginti octo & ultra annorum praxis dicat. Etenim ut in aliis disciplinis:

Per varios usus artem experientia fecit,

Exemplo monstrante viam.

Ita quoque in Medicina, unde solis Medicorum placitis non acquiescens ipsam experientiam velut vivam magistram advocavit: quo artem usu firmaret, usum arte dirigeret. Quod non minoris esse prudentiæ, quam laboris existimamus. Antiquitas in Æsculapij medicorum principis imagine boni Medici partes videtur effinxisse, dum illius pedibus adjunxit draconem & canem, manum armavit bacillo nodoso, caput laurea coronavit. *Draco* clarissimam oculorum aciem habere fertur, quo medici solertiæ & oculum intellectus etiam in parva, quorum ex contemptu majoris morbi causa nasci possit, intendendum adumbrarunt. Ut morbi naturam, principia & signa, hominis temperamentum, ætatem, vitæ victusque rationem, & cætera quæ huc faciunt, accurate exploret, antequam medicamenta præscribat, cum explorarit, pertinentia, & salutaria subsidia ex arte suppeditet. *Canis* excubitor & custos ædium, sobrietatem, industriam, vigilantiam medici signat, & ut nihil in expertum relinquat visitando, monendo, medendo, consulendo, quod ægroto sanitatem reddere potest. *Baculus nodosus* difficultatem artis medicæ significat, quæ non unius, sed plurium annorum observationes magno labore, cura & prudentia quæfitas exigit. Quod quidem juniores Medici non satis ponderant, qui illotis pedibus in hanc artem irruunt, quasi tam facile esset morbum curare, quam vulpes pirum comest. Quin etiam si plurium annorum usus accesserit, tamen eventus ex animi sententia non semper respondet: vel quod vis major ac divina humanam superat; vel quod gravissimi & novi morborum casus

casus occurrunt, explicatu difficiles: vel quod Medicus omnes naturæ affectiones & arcana indagare nequit, & quæ sunt aliæ causæ Medicis magis quam mihi notæ. Et tamen *laurea* sua, honore præmioque dignus est Medicus, si ex fide, quod debet, fecerit. Istam veri Medici imaginem nostrum senem non adumbratis & in animis, sed genuinis ac vivis coloribus expressisse arbitramur. Auspiciis suorum laborum, à pietate Christiana fecit, quam Æsculapius ignorabat. Noster autem senex sciebat, virtutem herbarum & usum medendi inutilem esse sine virtute divina: Itaque à DEO, cui soli est potestas summa in omnia à se creata, in ipsam vitam & mortem hominum, Medicinæ felicitatem & successum petendum esse. Ita ægroti non minus DEO reconciliati curationem aggrediebatur. Ab ægrotis tamen in valetudine adhuc recenti, quam ingravescente, advocari malebat, præsertim in gravibus & acutis morbis, qui morâ pertinaciores redditî difficulter expelluntur. Insuper homines volebat æstimare medicinam, ceu DEI donum, corporum humanorum saluti repertum: nec vilipendere aut odio habere ad exemplum Petrarchæ, qui etsi cætera doctus, tamen duram gravemque necessitatem esse ajebar, quæ adversus hostem non nisi ab hoste poscere opem, aut sperare cogeret. Nam Medicum esse hostem morbi, morbum autem hostem ægroti. Qui vero rempub. carere Medicinæ usu posse contendebant, quod natura cuique pro Medicina esset: & quod Roma sexcentos anno sine Medicis stetisset; hos ita retundebat, ut diceret validam quidem naturæ facultatem aliquando medicatricem morborum esse, imbecillam vero facile succumbere morbo etiam levissimo. Utrique vero Medicum velut naturæ ministrum oportere arte sua prudenter succurrere, ut valentem naturam conservet, imbecillam non destruat, sed erigat ac suffulciat. Romam quidem per tot annos fuisse sine Medico, non vero sine Medicina. Medica stros illos, & vanas artis suæ quam profitentur, nec didicerunt, jactatores, ferre plane non poterat. Ecquid mirum? cum nec partis affectæ rationem, nec vires medicamentorum, nec quid ægroti natura valeat, quid ferre recuset, intelligant; tamen ægrotos curare audent, ipsi non satis mente sani. Corpora ægrotorum quanto volunt pretio (nam hic est scopus istius professionis) negotiantur, & ut quisque loquendo pollet, Imperatorem illico vitæ necisque agit. Discunt periculis

miserorum, & experimenta per mortes agunt: ut graviter dislerit Plinius: cumque hominem impune occiderint; intemperantia culpatur, ultroque qui periere, arguuntur. Cæterum istos medicastro non solum sua vel inscitia vel impudentia, vel utraque, sed etiam utentium credulitas peccare facit. Quæ enim hominum ex vulgo stoliditas est, capita sua & vitam imperitis hujusmodi pseudo-medicis studiosè committunt; cum ne quidem calceos suos imperito sutori tradant consuendos. Quod flagitiosius est, non nulli in morbis utuntur opera magorum & incantatorum id est ipsius Diaboli: ab eodem, cujus insidias quotidie deprecantur, opem (horrendum!) petentes: ab illo servari desiderantes, qui corporis & animæ quærit internecionem. Ægrotum sibi uni dicto audientem esse volebat, non aliis imperitis: nec pharmaca salubria unâ manu accipere, altera rejicere: quo sibi magis quam Medico nocet, & erga DEI munera ingratus est. Quas enim sani herbas dum animi causa deambulamus sæpe pedibus conculcamus eas quidem semper, sed cum primis in morbo, si saperemus, exsculari, & ad salutem hominum natas, quasi ex ipsius DEI manu gratis accipere animis deceret. Hanc divinam artem suo æstimans merito Zaleucus Locrensiū legislator, sub severâ capitis pœnâ contra præscriptum periti Medici facere prohibuerat. In medicamentis adhibendis noster KIRSTENIUS non præcipitanter, sed consilio procedebat. Morborum causas & Symptomata per evidentia signa atque argumenta sedulò investigabat, quod remedium cuique esset aptissimum, qua copia, quo tempore, & quomodo præbendum, exactè norat. Nonnunquam, ubi opus erat, quiescendo & naturæ velificando plusquam movendo promovebat. In quocunque autem morbo cautus, & providus, non securus, non audax nimis ac præfidens erat, velut nonnulli etiam in ancipiti ac lethali morbo certam audent promittere salutem, quasi in sua manu eam haberent: aut quasi malum arte sæpenuerò non esset potentius. Quod quando prævidebat, ut hac in re longo usu sagax erat, ægroti propinquos inani spe, ac majori sumptuum impendio desistere monebat. Ægroti malo ex lege humanitatis indolebat eumque bono animo esse Deoque fidere jubebat, etiam in morbo dubiæ salutis: quod cum Comico sciret, bonum animum in re mala dimidium esse mali. Ægrotum jam à Medico desertum, vel Solo DEI

nutu facile ad sanitatem reduci posse, si DEO volenti, ipsi saluti esset. Aut ex hac calamitosa vita ad meliorem transferri. Quamvis autem tot annorum experimenta collegisset, & artem suam Scriptis atque usu confirmasset, ita ut falli in ea non facile posset, nec fallere ipse vellet: Tamen illud sui Hippocratis cogitans, Vitam brevem, artem longam, occasionem præcipitem, experientiam periculosam, iudicium difficile esse; sibi nimium haut tribuebat, sed ut in quodam suo Scripto fatetur, *in professione sua medica, quoad viveret, dicere cupiebat.* Ubi fata sic tulerunt, ut in Borussia domicilium transferret, Illustrissimo Regni hujus Cancellario, Domino AXELIO OXENSTIERNA innotuit qui pro singulari erga doctos favore tanta cum gratia & munificentia prosecutus est, ut majorem optare non auderet. Excellentiam ejus cum in Germaniam comitaretur, Eique Medici operam præstaret, Erfordia ad docendam Medicinam ipsum evocavit. Inde Halam Saxoniæ & Magdæburgum forte negotiorum suorum causa excurrerebat, sed cum ab hostibus omnia circumquaque infecta redderentur, ad urbem Erfurdiensem tutus ipsi non paruit regressus. Idcirco Magdeburgi substitit & hinc Regni Cancellarium in Megaloburgum, & tandem in inclutum hoc Regnum secutus est. Anno millesimo sexcentesimo trigesimo sexto, præter Medici Regij munus, ipsi professio medica in hac Academia à supremo Magistratu commissa est. Quanta cum dexteritate & industria hoc officio sit defunctus, omnibus nobis haut ignotum est. Non semel mirati sumus, virum tam senili ac debili corpore adhuc istis laboribus parem esse. Sed majora & luculentiora tantæ experientiæ Vir præstitisset, si vires corporis animi vigori respondissent. Nam etsi animi adhuc integer erat, nec ut corporis, ita quoque mentis senectus cum annis, ut sæpe solet, accedebat; tamen ubi hospitio, corpori nimirum, malè est, non potest satis bene esse hospiti ejus animo, aut certe functiones suas non tam commodè obire, quam salvo corpore, valet. Sed ætas ejus ad metam properabat, ad quam mea quoque sistetur oratio, si prius de interioris vitæ consuetudine, quæ cujusque ingenium ut sit, ostendit maximè, pauca dixerò. Non solum ipse pietatis exercitio vacabat, sed ad eadem liberis exemplo erat; ita judicans, optimam ad liberos hæreditatem ac patrimonium transferri, exemplum pietatis & bonam famam. A Bibliorum le-

ctione diem ordiens & claudens multoties, illa pervolutavit. Sedecies ab illo perfecta liberi ferunt. Equidem si ul-
lum librum, certè sacrum codicem.

Non legisse semel jussu est, juvat usq; morari. Quod in illo divinæ veritatis & salutis nostræ via nobis digito DEI monstratur, ad quam per omnem vitam manuduci indigemus. Quippe in eo inexhaustus sapientiæ ac voluntatis divinæ fons, & latex dulcedinis perpetuus fluit, quem quo crebrius libamus, eò flagrantius desideramus, nec unquam satis explere animum possumus. Aliis libris ad mundum, hoc codice eruditi reddimur ad cœlum. Dùm vires sinebant, noster sacra publica adire non cessavit, Ubi verò gravitas & infirmitas corporis exire domo non permittebat, templum sibi in corde crexit, ubi cum Servatore suo locutus est, & Servator cum ipso, per preces, suspiria & sacras lectiones. Ingenium ejus erat vividum & excitatum. Animus non abjectus, sed masculus, cordatus & gravis; quem nonnunquam in liberales jocos, & suavem præteriti temporis memoriam relaxabat. Animi motum, ut solent igneæ mentes, facile capiebat, sed quem ratio citius, quam tempus præverteret, ac rite moderari suaderet. Ita mente sua quietus, tamen aliquot corporis vexationes extrema ætate passus est, quas medicamentis, quantum poterat, allevabat. Ipse quidem se Medicum, sed ut alios homines infirmitatum haut expertem se animadvertit. Quod ineptus ille Medicus Asclepiades Prusienfes, qui Pompeji Magni ætate vixit, agnoscere nolebat. Quippe tam elatam artis suæ fiduciam habebat, ut sponsonem cum fortuna faceret, ne Medicus crederetur, si unquam invalidus ullo modo ipse fuisset. Et victor, inquit Plinius, suprema in senectâ lapsu scalarum exanimatus est. Plinio victor fuisse visus est quasi & hoc non infirmitatis argumentum esset, vel solum lapsum ipsi fuisse fatalem. Sed casus in culpam transivit. Nam qui tam altè ac supra se scandebat, ut se omni corporis imbecillitati eximeret, non visus est mitiori fato dignus, quam ut uno lapsu, quam validus esset, experiretur, ac proprium suæ jactationis ludibrium fieret. Eo animo noster Collega non erat, sed hominem bullam esse norat, & quicquid adversorum corpori accideret, id velut paternam DEI castigationem æquo animo sustinebat, ab eodem benignam liberationem expectabat. Quod ex voto ipsi quoque contigit, Nam ante paucos dies cum gravis &

tandem

tandem lethalis catharrus ipsi in pulmones deenbuiſſet, ad-
mōnuīt ipſum ut ſarcinas colligeret, & ad extremum iter
ex hac terreſtri in cōleſtem ac veram patriam accingeret.
Ille vero ut paratior abiret, à DEO precatus veniam deli-
ctorum, per Chriſtum mediatorem ſibi certam divinæ gra-
tiæ ſpem fecit, & in ejus firmamentum, optimum animæ
viaticum, cœnam Domini ſumſit. Horas vitæ reliquas, in-
ter pias meditationes, hymnos & preces traducebat. Si
DEO placeret ipſum in pace cum Simeone ſene dimittere,
ſibi exoptaram fore miſſionem poſt tot hujus vitæ ærumnas
ac labores, indicabat. DEI velle ſuum eſſe velle, quod pro
Symbolo uſurpabat. Sic lætus vitæ finem exſpectavit, quo
feriâ primâ Pâſchatis etiam potitus eſt. Hodie, inquit,
Chriſtus Caput meum ſurrexit, quapropter & ego mem-
brum ejus in ſepulchro non relinquit. Et pluribus aliis
Spiritus S. eloquiis animum munivit, quæ crebra lectione
in pium uſum & mortis meditationem obſervarat. Ulti-
mò ſuis liberis DEO commendatis, & admonitis ut ab illo
ſolo penderent, eo præſentius fore divinum auxilium; in
dextrum latus corpus inclinavit, & quaſi ad quietem ſe
compoſiturus, placidè Spiritum emiſit, cum annum ætatis
ſexageſimum tertium, quem climactericum vocant, ageret.
Ita hic fuit PETRUS KIRSTENIUS. Sed bene ac bea-
tè illi, qui jam fruitur illo gaudio, quod nemo noſtrum ocu-
lis uſurpavit, auribus hauſit, mente concepit: & tamen
omnes deſideramus: jam ad veram quietem ſeceſſit, ubi
nullus morbus, nulla anxietas, nullus dolor illum tangit.
Imperator Chriſtianus Theodoſius morti proximus, hoc
ſolum inſcribi ſepulchro ſuo juſſit: YFIEIA, id eſt, SANL-
TAS. Quo piè innuebat, quod à morte ſua ad veram de-
mum ac beatam ſanitatē perventurus eſſet. Ad illam ſa-
nitatem quam nemo Medicorum, ſed ſolus & optimus Me-
dicus JESUS CHRISTUS dare poteſt, quam ſanguine
ſuo nobis acquiſivit, quo animarum noſtrarum vulnera per
peccatum inſlicta ſanavit, quam etiam beatus noſter ſenex
abunde conſecutus eſt. Jam Chriſto capiti ſuo junctus eſt,
qui corpore ejus ultimo die reſuſcitabit, & animæ conjun-
ctum, inmarceſcibili gloriæ corōna donabit.

Summus & miſericors DEUS, in cujus manu ſunt dies
noſtri; nos omnes vitæ noſtræ dies ſic tranſigere faciat, ut
extremi

extremi semper memores, peccata seriò fugiamus. Et quando ultimus aderit dies, talem nobis excessum benignè concedat, qui sit ingressus cœlestis beatitudinis, & vitæ nunquam finiendæ natalis. DIXI.

EPITAPHIUM.

D. O. M. S.

Placidis, manibus. Doctoris, Eximij.

Conterraneus & quondam, Hospes.
meritò. posuit.

Siste, Lector. & mirare.

*Tot, naturam, dona, in, uno, condidisse,
aut, potuisse, condere.*

PETRUS. KIRSTENIUS. URATISLAVIENSIS.

Hanc, ad, Aram, situs, est,

Vir, prater, Artem, quam, profitebatur, Apollinis,

Insigni, rerum, scientiâ,

ac, Eruditione, incomparabili,

Cui, Nomen,

quasi, proprium, competeat,

Polytropi, Polyhistori, & Polyglotti, celeberrimi,

Nisi, nostra, Religio, Theopœian, ignoraret,

Posteritas, Ipsum, pro, Æsculapio, aut, Apolline,

meritissimo, suo, coleret,

Literarum, ceriè, ornamentis, ei, pares, Pauci,

superior, Nemo, fuit,

Ipse, viginti, sex, Linguarum, peritus,

plus, decies, Cecropem, superavit,

Ille, non, contentus, nostro, cœlo, nec, pleriq, Germanorum,

Academiis,

Angliam, quoq, & Galliam, Italianq, Hispanos,

atq, Batavos, visitavit,

Nec, huic, satis, fuit, tot, vidisse, Populos, Europa, celeberr,

Ni, Matrem, olim, Artium, permearet, Graciam,

Et, Alcurani, sedem, permigraret, Asiam,

Vinosamq, per, Hungariam, reverteret,

Sed, & sati, quadam, vi, arcana, Meum, ursu, Kirstenium,

ne, diceretur, atropus,

Vt. senex, quarenet, inclyta, Penates, Suecia,

Qui. puer, in, vicinâ, Poloniâ,

Hospes, fuisset,

Tot. ad. Linguas, ediscendas, totq., ad visendum, Populos,

nec, voluptas, ipsum,

nec, vana, Curiositas, impulit,

sed, ut, fieret, Medicus,

At, melius, intelligeres, Avicennam, & Auerthœm,

Hic, voluit, aliter, Vlysses,

Mare, mundanum, emensus,

At, variabilis, fortuna,

Expertus, varietatem,

Postquam, diu, sua, servisset, Patria,

Octog., & viginti, annos, Medicum, egisset, Practicum,

& multa, scripta, perutilia,

Imprimis, in, Arabica, & aliis, linguis, Orientalibus,

edidisset,

Ab, ipso, Cesare, & multis, Germania, Principibus,

Expeditus, Medicus,

Tandem, Anno, ante, obitum, quarto,

CHRISTINÆ. AUGUSTÆ, Archiater,

& Professor, Vpsaliensis, factus, est,

Qua, suere, tanta, Viri, Virtutes,

Multis, quod, inviderent, habuerunt,

Quod, nemo, mortalium, suis, defectibus, caret,

Pauci, bonorum, qua, carperent, invenerunt,

Satis, ubi, mundo, sibiq., vixisset,

Anno, ætatis, suæ, LXIII,

Catarrhis, atq., morbo, victus,

Vpsalia, Nonis, Aprilis, Anno, M. DC. XL,

Natura, Legem, coadimplevit,

Natus, Vraslavia, ipso, Matutino, Nativitatis, Dni,

Anno, M. D. LXXVII,

Leſtor,

Vale, & in, huius, Kirstenium, numera,

Quos, sciunt, Poſſeri,

FVISSE.

G. Schröer,

SCRI-

S C R I P T A.

Decas Sacra Canticorum & Carminum Arabicorum ex aliquot MSS. cum Latina interpretatione. *Bresla* 1609.

Evangelistarum quatuor ex antiquissimo Codice MSS. Arabico Cæsareo erutæ: *Francos.* 1609. in fol.

Tria Specimina Characterum Arabicorum; nempe Oratio Domini nostri Jesu Christi, Psalm. L. &c. *ibid.* 1609. in fol.

Grammatica Arabica: *ibid.* 1609. in fol.

Liber Secundus, de Canone Canonis à filio Sina studio, sumptibus ac typis Arabicis, quâ potuit fieri fide, ex Asiatico & Africano exemplari MSS. Cæsareo Arabicè per partes editus, & ad verbum in Latin. translatus, notisque textum concernentibus illustratus: *ibid.* 1610. in fol.

Epistola S. Judæ ex MSS. Heidelbergensi Arabico ad verbum translata, additis notis ex textuum Græcorum & versionis Latinæ vulgaris collatione: *Bresla* 1611. in fol.

Liber de vero usu & abusu Medicinæ: *Francos.* 1610. & Germanicè *ibid.* 1611. in 8.

Oratio Introductoria in Gymnasio Uratislaviensium habitata: *ibid.* 1611. in 4.

Notæ in Evangelium S. Matthæi, ex collatione textuum Arabicorum, Syriacorum, Ægyptiacorum, Græcorum & Latinorum: *Bresla* 1612. in fol.

Υπερὸντισ, sive informatio Medicæ artis studioso perutilis, aliquandiu in Pharmacopolio versaturo Caspari Peuceri, edita è MSS. Petri Kirstenij: *Vpsalia* 1638. in 8.

V I T A

JOANNIS BAPTISTÆ

VAN HELMONT,

Bruxellensis,

Philosophi per Ignem,

Toparchæ in Royenborgh, Pellines, &c.

Descripta,

Partim à se, partim à Filio ejus,

FRANCISCO MERCURIO

VAN HELMONT,

Philosopho (ut se vocat) per unum, in quo omnia,
Eremita peregrinante.

ANno 1580. totius Belgij calamitosissimo, parens meus obiit: Fratrum ac Sororum postremus, & vilissimus ego. In studiis enim educabar. Anno autem 1594. cursum Philosophiæ absolveram, qui erat mihi decimus septimus. Itaque cum solam matrem haberem, videbar Lovaniæ, totus mei juris & arbitrij factus. Quocirca videbam neminem ad examina admitti, nisi tunica talari & cuculla larvatum, quasi vestis doctrinam sponderet; cæpi cognoscere, quod Professores, ab olim, juvenes, in artibus proponendos, ludibrio exponerent: delirij quoddam genus in professoribus, adeoque in toto mundo admirabar, ut & simplicitatem credulitatis juvenum. Contraxi me in calculum, ut saltem meo judicio cognoscerem, quantus essem Philosophus; an veritatem, an scientiam adeptus, ipse examinabam. Comperi, me litera inflatum, & velut manducato pomo vetito, planè nudum, præterquam quod artificiosè altercari didiceram. Tum prius enotuit mihi, quod nihil scirem, & scirem quod nihili. Sphæra namque in Physicis aliquid scientiæ promittere videbatur, cui idcirco

Astro-

Astrolabium, usum annuli, & theoricæ Planetarum adjunxeram; Logisticam simul & Algebram, loco oblectationis, quoties aliorum lectio tædia adduxerat, colebam: Quibus elementa Euclidis necessebam, hancque doctrinam, socialem feceram genio meo, eo quod veritatem contineret, fortuitò autem, ars Cyclognomica Cornelij Gemmæ, velut altera Metaphysica in manus venit. Quæ cum Nicolaum Copernicum unicè commendaret, non destiti, donec eundem mihi familiarem fecissem. Unde didici vanas excentricitates, alium cœlorum gyrum, adeoque non impenso tempore dignum, quidquid de cœlis magnis laboribus acquisivisse præsumebam. Cæpit itaque vilescere studium Astronomicum penes me, quod parum certitudinis ac veritatis polliceretur, inania verò plurima. Peraçto ergo cursu, cum nihil solidi, nil veri scirem, titulum Magistri artium recusavi; nolens, ut mecum inorionem Professores agerent, Magistrum septem artium declararent, qui nondum essem discipulus. Quærens itaque veritatem & scientiam, non autem apparentiam, me Scholis subduxi. Canonicatus opimus mihi promittebatur, modò Theologiæ me emanciparem; sed deterrebat me S. Bernardus, quod peccata populi comederem. Rogavi autem Dominum JESUM, me dignaretur eò vocare, ubi maximè ipsi placerem. Annus enim erat, quo Jesuitæ Lovaniæ cæperant, docere Philosophiam, Regè, Proceribus, & Universitatè, invitis; idque cum illis à Clemente VIII, vetitum esset, discipuli verò illorum ad gradum aspirantes, ad Pædagogia confluiscent, cæteros verò ac ditiores, plausibili studio alliciebant Geographico: alterque Professorum Martinus del Rio, qui prius Judex Turmæ Hispanicæ, ac dein in Senatu Brabantico fessus, ad Societatem allectus, confluebat, Disquisitiones Magicas exponebat. Ultramque lectionem suscepi avidè. Ac tandem pro messè, solas stipulas inanes rapsodiaque pauperrima collegi, judicio privatus, Interim ne hora absque fruge evanesceret, trivi L. Annæum Senecam, qui mihi impensè placuit, ac præsertim Epictetus. Videbar itaque in morali Philosophia, veritatis succum reperisse: Statim dein cogitavi, hanc esse, pro qua Pythagoras tot annorum stricta exigeret silentia, judicium excellens ac propterea obedientiam insignem. Tandem paucis mutatis, videbam Capuccinum, esse Stoicum Christianum. Arrisit quidem studium pro æternitate; Sed pro

tanta austeritate, obstabat valetudo tenerior. Oravi Principem vitæ aliquoties, vires daret; quibus nudam veritatem contemplerer, immediateque amarem; auxit hoc mihi desiderium Thomas à Kempis, ac deinde Taulerus. Cumque per Stoicismum me proficere in perfectione Christiana præsumerem, & certò fiderem, tandem post aliqualem in isto exercitio moram & fatigationem, incidi in somnium. Videbar factus Bulla inanis, cujus diameter, à terrâ, in coelum usque vergeret: Supernè enim eminebat Sarcophagus, infernè verò, loco terræ, abyssus erat obscuritatis, horrai immensum, simulque excidi extra omnem rerum meique notitiam. Ad me verò rediens, intellèxi unico conceptu: Quod in CHRISTO JESU vivimus, movemur, & sumus. Quod nemo, vel nomen JESU, ad salutem dicere, sine peculiari gratia DEI possit, Quod continuo orandum sit; & ne nos inducas in tentationem, &c. Datus est mihi nimirum intellèctus, quod sine peculiari gratia, ad quaslibet actiones, non nisi peccatum nos exspectet. Quo conspecto, & saporabiliter cognitò, admiratus sum priores meas ignorantias; & cognovì, quod Stoicismus me, inanem & tumidam belluam, inter abyssum inferni & mortis imminentis necessitatem, detineret. Cognovì inquam hoc studio, speciem mediocritatis fieri me arrogantissimum: quasi libertatis arbitrij fretus, gratiæ divinæ renunciarem, ac quasi, quæ vellemus, per nosmetipsos efficeremus. Absit tale nefas, dixi. Quapropter istam blasphemiam, Paganismo quidem indulgendam; at Christianum decedere censui, adeoque Philosophiam Stoicam, hoc titulo, odibilem censui. Interim cum nimia rerum aliarum lectione, tædio afficerer, ac fatigater, recreationis ergo, Matthiolum ac Dioscoridem volvebam; ducens mecum; nil mortalibus æquè necessarium, quam DEI gratiam, in vegetabilibus admirando, propriis ministrare necessitatibus, fructusque eorundem carperè. Mox dein camperi, à diebus Dioscoridis, nil artem herbarum increvisse; quin imò hodiè ab ipso traditis herbarum iconibus, nominibus atque faciebus plantarum, utrimque dumtaxat disputari; nil verò virtutum, proprietatum, ac usuum, esse adjectum priori inventioni, atque historiis: Præterquam quodd posteri confinxerint gradus qualitatum elementarium, quibus tota herbæ crassitudo tribuenda est. At cum ducentas fortè herbas, unius qua-

litatis & gradus, diversas habere proprietates comperissem, atque aliquot diversarum qualitatum, ac graduum, Symphoniam (puta in potionibus vulnerariis) habere in productione ejusdem effectus, capere mecum vilescere, non quidem herbae (pentacula divini amoris) sed ipsi herbarij cumque causam instabilitatis effectuum, tantaque obscuritatis, in applicando, ac medendo, mirarer: Inquisivi, num esset liber aliquis, tradens axiomata & regulas Medicinæ? Rabar namque Medicinam doceri, ac per disciplinam tradi posse, instar artium & scientiarum, adeoque esse traditivam: Non autem, quod esset merum donum. Saltem cum Medicina sit scientia, donum bonum descendens à Patre luminum, cogitabam, quod haberet sua theoremata, suosque Principes Authores, scientiâ infusâ instructos, quibus, tanquam Beseiel & Ooliab, Spiritus Domini inspirasset morborum omnium causas, & cognitionem, simulque scientiam proprietatum rerum. Cogitabam itaque hos illustratos, esse antesignanos Professores medendi. Inquisivi inquam, an non esset alter, quid descripsisset vegetabilium dona, proprietates, applicationes, & convenientias, ab Hyssopo usque ad Cedrum Libani? Respondit mihi Professor quidam Medicinæ, nil horum in Galeno, vel Avicenna desiderari posse. At cum non essem credulus, nec apud Scriptores reperirem certitudinem quaesitam, illam suspicatus sum juxta veritatem, quod dator Medicinæ maneret continuus ejusdem dispensator. Itaque anxius, & incertus, cui professioni me resignarem, respexi ad populi mores, leges, ac Principum placita; vidi jus esse traditiones humanas, incertas proinde, instabiles, & veritatis expertes: Quippe quod in humanis nulla esset stabilitas, nullaque scientiæ medulla; videbar inutilem vitam transigere, si in placitis hominum illam traducerem. Cognovi denique, me ipsius gubernationem mihi sat fore difficile, judicium verò de bonis, ac vita aliorum, esse obscurum, & mille spinis obnoxium: Quapropter prorsus studium juris, aliorumque regimen, abnegavi. Ex altera parte instabat vitæ humanæ ærumna, & DEI voluntas, qua quisque se rueri debet, quàm potest longissimè: propendebam autem singulari aviditate, in rerum placidissimam naturalium cognitionem: & prout anima, serva advenit suis inclinationibus, omnino in scientiam naturalium, insensibiliter lapsus sum. Legi itaque Institutiones Fuchsi &

Fernelij, quibus totam medendi Scientiam, velut per Epitomen, me inspexisse cognovi, & subrifi mecum. Siccine scientia medendi traditur, absque theoremate, & doctore, qui ex adepto medendi donum hauserit? Itaque tota naturalium proprietatum historia, clauditur qualitatibus elementariis? Itaque legi opera Galeni bis, semel Hippocratem (cujus Aphorismos pænè memoriter didici) totumq; Avicennam, & tam Græcos, Arabes, quàm modernos fortè sexcentos serò, & attentè perlegi, ac per locos communes annotans, quidquid singulare mihi in iis, & calamo dignum videretur. Tandem collectam suppellectilem relegens, cognovi meam egestatem, piguitque me insumpti laboris atque annorum. Cum scilicet libros omnes, eandem cum institutionibus cantilenam canentes, animadvertirem, solidi nihil, nihil quod scientiam veritatis, aut veritatem scientiæ sponderet. Interim vel ab initio comparaveram à Mercatore omnia simplicia, ut tantillum singulorum penes me servarem, deinde ab Amanuense officinarum, sive simplicium collectore, habui omnes plantas usuales patriæ nostræ: Sicque plurium cognitionem, per vultum eorundem, didici. Simulque perpendi mecum, quod faciem quidem simplicium, & nomina agnoscerem: nil minus autem, quàm eorundem proprietates. Volui itaque comitari practicantem Medicum; mox insufficientiæ, incertitudinis, & conjecturarum medendi, me etiam atque etiam poenituit. Noveram quidem problematicè disputare de quovis morbo; at ne dolorem quidem dentium, radicitus curare sciebam, vel scabiem. Vidi denique febres, morbosque obvios, nec certò, nec scienter, nec tutò curari: Graviores autem, & qui non sponte cessant, plerumque incurabilium in catalogum destitui. Subiit mihi tum in mentem, quod ars medendi inventum esset imposturæ plenum, citra quod Romani feliciter quingentos egerant annos. Reputavi, artem medendi Græcorum falsam esse: remedia verò ipsa, aliquot velut experimenta, juvare absque methodo non minus: quàm quod eadem remedia cum methodo plerosque fallerent. Utrobique, canonum medendi, in complexionum diversitatibus fundatorum, fallaciam, atque incertitudinem deprehendens, dixi, corde meo, Bone DEUS! quousque eris mortalibus succensus? qui hactenus ne unam quidem veritatem, medendo tuis Scholis reclusisti? quousque populo te consenti, veri-

tatem denegabis? hisce diebus plusquam præteritis necessaria? At tibi placet holocaustum Moloch? vis tibi vitas pauperum, viduarum & pupillorum, sub miserrima morborum incurabilium tortura, & desperatione, consecrari? Quomodo ergo non cessas, tot familias perdere, per medentium incertitudinem & ignorantiam? Concidi in faciem, & dixi, Domine, ignosce: si favor in proximum, me extra limites abripuit. Condona, condona, Domine, indiscretæ claritati meæ: nam tu es radicale bonum ipsiusmet bonitatis. Nostis suspiria mea, & quod fatear, quod nihil sim; sciam, valeam, possim, & habeam, si megenus, nudus, vacuus, inanis: Da, Domine, da scientiam creaturæ, ut creaturam tuam intimè noscat, se primum, cætera præter se, propter mandatum tuum charitatis, ultimo in te, omnia, & super omnia. Quod cum à multo tædio, & animi fatigatione, intensè orasssem, fortè in somnium deductus sum, & vidi totum universum, in conspectu veritatis, tanquam aliquod informe chaos, quod merum penè nihil esset. Et hausi inde conceptum unius verbi, qui significabat mihi quæ sequuntur: *Ecce tu, & quæ vides, sunt nil; quicquid agas, minus quàm ipsum nihilum, in conspectu Altissimi. Ipse scit fines omnes verum agenda- rum, tu tuæ salutis saltem intendas.* Imo in isto conceptu erat præceptum intrinsecum, quod fierem Medicus, & quod mihi daretur quandoque ipsum Raphaël. Actutum ergo, ac deinceps per triginta solidos annos, subsequentesque ordine noctes laboravi, meis impensis, ac vitæ detrimentis, ut vegetabilium, & mineralium noturas, atque proprietatum cognitiones, adipiscerer: interim non sine oratione, lectione, scrutinio rerum, errorum meorum trutina, & experientiiis diurnalibus conscriptis vixi. Tandem cum Salomone cognovi, me frustra adhuc plerumque Spiritum meum tor- sisse, vanamque esse scientiam omnium, quæ sub sole sunt, vanas curiositatum indagationes. Et quem Dominus Jesus vocaverit ad sapientiam, ille, & non alius venturus est: Imo qui ad fastigium pervenerit, minimum adhuc poterit, nisi Domini favor benignus affulserit. En sic adolevi, factus Vir, & nunc quoque senex inutilis, & ingratus DEO, cui omnis honor.

Subjungit ejus filius, Fr. Mercurius van Helmont, quæ nunc sequuntur: Incidit Genitoris mei obitus in tricesimum Decembris diem, anni supra millesimum sexcentesimo, quadra- gesimi quarti, ad vespertinam sextam; cum plena adhuc ra-
tionē

tionem uteretur, priusquam omnia ejus Sacra solemnia & iusta ipsius postulasset, nactusque esset, morbus sibi fuit ejus ipsa vita, qui ipsi permansit septimanis septem hunc in modum ordiens: Aliquando gelidâ fætentique nebulâ ad meridiem subito pedes domum revertebatur, quod ipsi fuit in causa, ut cum epistolium quindecim circiter linearum exarare conaretur, aut longiori nimis discursui indulgeret, respiratio in tantum sibi deficeret, exsurgere cogeretur, perq; fenestram proximam spiritum haurire, quo binis diversis vicibus Pleuritis ipsi accersebatur, à quâ tamen omninò incolumen se restituebat; Imò pridie exitus sui erectus adhuc scribebat amico cuidam Parisios, inter cætera hæc insequentia verba: *DEO laus & gloria in sempiternum, cui placitum est hoc me mundo evocare, ac prout conjicio, non ultra viginti quatuor horarum spatium vita suppetet: Hodie siquidem primum febris insulsum sustineo præ imbecillitate vite, ejusq; defectu, quibus mihi finiendum. Quod ita insectum, postquam specialem mihi benedictionem impertivisset, quam ingens legatum ducō, &c.*

In Nobiliss. & Praclariss. D.

J. B. HELMONTII

Opera contra Galenistas.

C*laude Scholas, Galeno, tuas: Satis occisorum est,
Ohs jam satia est: plena sepulchra sonant!
Namq; cruor chyliq; tibi sunt pharmaca: sape
Das nihil: In Critico spes tibi sola die,
Interea in tactu vena, linguaq; perusta,
Totus & urinâ, stercoribuscq; stupes.
Non agrum juvat hoc: illi Medicina paranda.
Nil opus est morbi testibus: at Medico.
Attamen expectas pretium post funera magnum
Sic canis agrotum spectat, amariq; pecus.
Vnus Apollineâ potius est HELMONTIUS arte,
Quos alter morti liquerat, eripere!*

**JANUS WALHORNII D. Majest.
suzæ Consiliarius.**

S C R I P T A.

- De Magnetica vulnerum naturali & legit. curatione, contra
 Joann. Roberti, Soc. Jesu Theologum: *Paris*. 1621.
 Supplementum de Spadanis fontibus: *Leodij* 1626. in 8.
 Febrium doctrina inaudita: *Antverpia* 1642. in 12.
 Opuscula Medica inaudita: I. De Lithiasi. II. De Febribus,
 III. De humoribus Galeni. IV. De Peste: *Colonia*
Agripp. 1644. in 8.
 Ortus Medicinæ, i. e. initia Physicæ inaudita, Progressus
 Medic. novus, in morborum ultionem, ad vitam lon-
 gam: *Amsterdam.* 1648. 1652. in 4. *Venet.* 1651. in fol.
Lugd. Bat. 1655. 1667. in fol.
 Opera Medica: *Amsterdam.* 1652. in 4 it. in fol. *Lugd. Bat.* ap:

P R O G R A M M A

IN FUNERE

Nobilis, Excellentissimi & Experientissimi Viri

DN. CASPARI
 HOFMANNI,

Medicinæ Doct. & Prof. Publici
 ac in sua Facult. Senioris meritiss. &c.

RECTOR UNIVERSITATIS ALTORPH.

GEORGIUS KÖNIG, SS. Theol. Doctor,
 & P. P. &c.

Civibus Academicis S. D.

Qui vitam humanam *fabula* comparârunt, sive ea *Co-*
mædia sit, sive *Tragædia*, sive, ut Plautus loquitur,
Tragico-Comædia, appositè, imò rectiùs dixisse quàm sen-
 sisse videri possunt. Respexerunt enim, ut conjicere licet,
 ad ludos tantùm & *ludibria Fortune*, quæ ut in Scenâ oculos
 spectatorum tenent, ita in hac vitæ humanæ Orchestrâ
 animos hominum non tam capiunt, quàm turbant, an-
 gunt, cruciant, intentos ad eventum, multum plerunq; di-
 versum ab eo, quem sperârunt. Verùm enim verò qui nihil
 hîc nisi fabulam videt, nihil videt. Ut enim in *Comædiis*
 qui vulgo sagaciores sunt, non tam ad id, quod agitur, quàm
 ad solertiam Poëtæ & dexteritatem ludentium respiciunt,
 hæc

Hæc si laudabiliter sese habent plausu digna præ aliis judicant: ita in his vitæ nostræ vicissitudinibus is demum aliquid videt, qui post aulæ latentem summi Choragi Providentiam agnoscit. Se verò non otiosum spectatorem, sed vel medium in choro recordatur, cui unice hoc debeat esse curæ, ut personam sibi impositam rectè gerat, cura de eventu ante diem ventis commissâ. Tali tabellâ vitæ Humanæ exemplar exhibere, hoc potissimum tempore, quo justa funebria solvenda sunt *Viro Nobili, Clarissimo, Experientissimo & Excellentissimo* DN. CASPARO HOFFMANNO, *Medicina Doctori ac Professori Publico, & in sua facultate Seniori meritissimo*; Religio nobis fuisset, prohibitis gravitate Viri, omni Scenâ superiore, nisi & alii Magni & Graves Viri, inter quos etiam fuit *Augustus Imperator*, tùm suam tùm aliorum vitam eodem penicillo depinxissent: & singularis in cursu hujus NOSTRI gubernando DEI Providentia spectatum nos, tanquam in Theatrum, Tragicum, si Honestatem, Comicum verò, si beatam Catastrophen respicias, vel invitos deduxisset.

Natus est Vir laudatissimus *Gotha Thüringia*, A. C. cło Ic LXXII. Ad V. IDUS NOV. HORA IV. A.M. *Patre Viro Integerrimo* JOHANNÉ HOFFMANNO *viræ Gothano*, *Matre verò Matrona Honesta* ANNA LEVFFERA. Susceptorem è S.S. Baptismatis lavacro habuit *Virum* itidem *Honoratum* CASPARVM MVNCKIVM *Civem Gothanum*. Sed ecce tibi protasin ejus quam diximus Comœdiæ, iis qui fortunam habere videntur iniquiorem, apprimè notabilem. Deus Pater pupillorum, ut vices parentis ipse sustineret, & quod sustineat, tantò clarius ostenderet, Patre ipsum primo statim ætatis anno privavit. Orbum Patre *Avus Maternus* JOHANNES LEVFFER pro filio educatum, & disciplinâ domesticâ ad omnia honesta institutum, *Schola* ibidem oppidanæ *Sexennium* admovit, ubi in annum usque ætatis decimum nonum commoratus, in *Academiâ Lipsiensem* de consilio Scholæ Gothanæ Rectoris DN. M. JOHANNIS HELDERI, & cum ejusdem commendatitiis ad *Virum Clarissimum* DN. MATTHÆVM DRESSERVUM *Historiarum Professore* sese contulit. Minus favente uti videbatur fortuna huic conatui. Subsidii quippe vitæ admodum exiguis, adversa insuper valetudine, ex constitutione loci, Naturæ ipsius minùs conveniente, afflicto. Post semestre igitur ægrè ibi peractum do-

munum rediit, ubi per totam Hiemem Anni c1o 1o XCI. malè habens, aded ut *Hydrops* etiam insultum meditaretur, ed cum suis redactusest, ut quamvis restituta valetudine de abruptum pendistamen literarum Studiis cogitaret. Sed hñc apparuit, non humanis, sed DEI Sapientiss. consiliis gestum esse, quod hactenus gestum esset, prævidentis jam tunc, quanto bono carendum esset Reip. literariæ, si hoc Viro destituere-
tur. Venit in ipsius patriam præter opinionem Vere sequen-
tis A. c1o 1o XCII. Argent. Studiosus per-eruditus, nomine
PHIL. WALDECKER, mirè prædicans *Vniuersit. Argenti-
na* tum in seipsa, pro tenuioris fortunæ Studiosis commo-
ditatem, tum verò Professorum illius loci erga tales Human-
itatem & ad inopiam illorum sublevandam promptitudi-
nem. Movit ea res tum ipsum, tum cognatos, & potissimum
Avum Maternum, ut ipsi eo proficiscendi, viatico simul sup-
peditato, autor fieret. Cui obsecutus, *Pædagogis* in illa A-
cademia *privatis* vitam ita, ut in hoc vitæ genere necesse est,
tenuiter scilicet sustentavit. De cursu tamen Studiorum
tantò minùs interim remittens, quantò magis stimulas-
se ipsum consentaneum erat Virgilianum illud :

- - - labor omnia vincit

Improbis & duris urgens in rebus egestas.

Biennio ibi exacto de Promotorum sententia Noribergam ve-
nit. Ubi iterum pro ipso vigilans Divina Providentia Fauto-
rem ipsi singularem dedit, *Virum Præstantiss. atq; Literatiss.*
Dn. MATTHIAM SCHILHERUM, *Inclita Reip. Norib.*
Proto-Notarium, qui ejus virtutum apud Viros Reip. Primar.
laudator, effecit, ut *Mense Aug. Anni c1o 1o XCV*, cum Sti-
pendio & *Discipulis privatis* ad nos *Altdorphium* mitteretur,
ubi septennium ita peregit, ut sibi simul & concreditæ fidei
ipsius laudabiliter prodesset. Docentes audivit celeberrimos
illius temporis Professores, nominatim *Viros Clariss. atq; Ex-
cellentissimos* Dn. NICOL. TAURELLUM, & Dn. PHIL.
SCHERBIUM, *Med. Doctores*; quorum famam & celebri-
tatem nominis beati cineres nec hodie spirare desinunt. Ita
deniq; sese gessit, ut cum suorum Præceptorum omniumq;
bonorum favore *Stipendium* etiam *Medic. Studiosis destinatum*,
cum quo *in Italiam* proficisceretur, impetraret. Declaravit
autem ipso facto in illo Eruditionis & Peritiæ mercatu, quã
sciret foro uti; quippe qti & *Padua* nihil prætermitteret,
quod ad locupletandum Studii Medici thesaurum facere vi-
deretur, & cum *triennio* ibi exacto reditum in patriam medi-
taretur,

taretur, *alia* prius etiam *Italia* loca rerum conspiciendarum monumentis clara, sibi contemplanda duxerit. Qua ratione præter aliorum multorum cognitionem *Italica* etiam *lingua* expeditè eloquendæ dexteritatè sibi comparavit. Autumno An. c15 13c V. *Basilcam* venit, *Reſt. Magniſ.* FELICE PLATERO *Archiatro*, Decano verò in eadem Facultate *Speſtatiff.* PETRO RIFIO *Mathem.* Ubi memor illius Horatiani

Parùm ſepulcra diſtat inertia

Celata virtut.

Doſtoris gradum petiit, & pro ſua eruditione aliisque ingenij morumque dotibus eà cum laude impetravit, ut IV. Idus Dec. primo loco inter quatuor *Candidatos Doſtor Medic.* ſolemniter renunciaretur. Hiſce aded opibus apud exteros ſibi comparatis, Noribergam rediit circa Paſcha A. c15 13c VI. cumque poſteà *Autumno ejusdem*, *Peſtis* in hanc urbem & ipſam etiam *Academiã* noſtram graſſaretur, relato cum aliis in cenſum *Libitinæ* Dn NICOLAO TAURELLO ſuprà laudato, à *Nobiliffimis atq; Prudentiffimis Inclytæ Reip. Noribergenſis Proceribus* nominatum tùm *Scholarchiæ*, tùm *Provinciarum Curatoribus*, *Dominis*, *Nutritis ac Mærenat.* noſtris *Benigniffimis*, *Medicus* eſt conſtitutus *peſte infeſtorum*. Quod iterum documentum ſingulare divinæ non modò directionis, ſed & proteſtationis & promotionis. Officio enim illo difficili & ſolicitudinis ac periculi pleniffimo, cùm eſſet ita perfunctus, ut ejus benevolentiam & dexteritatem experirentur plurimi, omnes verò boni celebrarent; Humanitatis ſuæ putabant qui tunc erant *Profeſſores*, non modò complecti *Virum omnium favore digniffimum*, ſed etiam ad *Nobiliffimos atq; Ampuſſimos Vniverſit.* *Curatores* commendare, tanquam dignum, qui in locum Dn. D. TAURELLI piè, ut diximus, defuncti, *Medica Facult.* *Profeſſor* conſtitueretur. Hanc *Spartam* naſtus, promiſſam Menſe Febr. Anni c15 13c VII. ſolemnibus autem *Petro-Paulinis* *Publica* ipſorum *Nobiliffimorum Dominorum Scholarcharum* renunciatione ſibi commiſſam, *Conjugio* etiam ornandam duxit. Duſta *Honeſtiſſima Virgine*, nunc *Vidua maſſiſſima* MARIA MAGDALENA, *Viri Conſultiſſ. atq; Clariſſ.* Dn. JOHAN. BUSENREUTH, *Incluta Reip. Norib. Conſil.* *Primiq; in Facult. Philoſophica apud nos Decani*, & *MARIÆ* è *Nobiliff Füh.* RERORUM *Familia oriundæ Filiæ*, celebratis hîc *Altdorphijs* *Nuptiis* IV. Idus Novembris An. C. c15 13c VII. prolem è conjugio ſuſcepit ſequioris quidem tantum ſexus, ſed vir-

tute nulli secundam: *sex nimirum filias*. Ex quibus duæ, ANNA SIBYLLA & altera SABINA nupserunt Viris Clarissimis atq; Excellentissimis *Medicine Doctoribus*. Illa DN. CHRISTOPHORO Rern/ Medico Gothano, ad Vitam meliorem ante paucos Annos cum ipsâ Conjuge translato: Hac DN. ANDRÆ LAUXIO, *Inclutæ Resp. Noribergensis Phys. Ordin.* piè & ipsi defuncto, viduâ tamen, & duabus, in spem crescentis solatii filiabus vivis adhuc per DEI gratiam relictis. Cæteræ partim infantes, partim plenis quidem Annis nobiles, innuptæ tamen decesserunt. Ut omnibus quæ à Professore requiruntur officii partibus in Annum usque Quadragesimum & primum, ita nominatim *Reſtoris* munere quater, Decani in sua Facultate à promulgatis Novis Academix in Universitatem elevatæ legibus *quinquies* cum laude perfunctus est. *Lectio*num verò, aliarumque cædro dignarum & Exteris dudum celebratarum *lucubrationum*, & inter has Medicorum Principis Galeni enucleationum operas ut fama illustis dudum loquitur, ita posteritas, nisi ingratiſſima sit, nunquam conticeſcet. Ingravescente senectute, cum vires inciperent decreſcere, assiduitas tamen in docendo nequaquam decrevit. *Manebit*, inquebat, *verum* prophetæ illud: *Maledictus qui facit opus Domini negligenter*. Cum in publicum prodire non posset, domum suam auditores invitabat & comparentes fideliter docebat. Invalescente tandem & vires planè prosternente, lecto tandem ipsum defigente, *senectutis* quæ ipsa *morbis* est, *adurapix*, quod factum est VIII. Idus Oct. cum brevi sibi migrandū intelligeret, de Viatico Cœlesti ante omnia sibi prospexit. S. S. Cænâ postridie debita cum devot usurpatâ, quod vitæ adhuc erat reliquum, in eo spe & patientiâ plenus devotiſſ. ad fata sua obsequium piis precibus aliisque indiciis Christiano homine dignis DEO declaravit & comprobavit. Donec tandem III. Non. Nov. *dimidiâ circiter primâ post merid.* Spiritum DEO redderet cum pridie vesperti Uxori chariſſimæ, Filix & Neptibus suaviſſimis *extremum vale* dixisset, & de paterna DEI misericordis ope, optimè ipsas, & DEI verbo, & suo ipsius exemplo doctas sperare jussisset. Atque hic est, Cives Academici cui contigit, quod paucis contingere ajunt Sapientes, ut & *Diu* pro hodierna hominum ætate & *benè*, imò quod adhuc paucioribus & *sibi* & *aliis* vixerit Sibi vixit, qui ita vixit, ut deinceps in æternum vivat, aliis vixit, qui plurimis profuit, imò pluribus adhuc, dum monumenta ipsius extabunt, proderit.

Pro:

Polixius jam Vos ad *cobonestandas* Exequias hortari, Cives Academici, suadet sanè sanctè defuncti dignitas & merita; dissuadet contrà plenissima de Vestra pietate & in præceptorem gratitudine, fiducia. Quod virtutes hæ vos jubent, facite. Ita funus frequentia vestrà, ritè & ut vos decet decoratum forè confidimus. Valete P.P. VII, Id Novembr. A.Æ.C. clc lxc XLIX.

IN EFFIGIEM

Celeberrimi Medici,

CASPARIS HOFMANNI.

Hortorum Vitas qui in floribus excolit, HOFMAN
Dicitur, & Medici quid magis ornat opus?

SCRIPTA.

De Thermis Hirsbergens, liber. Extat cum consiliis & Epistolis Joh Cratonis. *Francos.* 1591. in 8.

De usulienis, secundum Aristotelem, liber singul. *Lipsia* 1615. in 8. *Lugd. Bat.* 1639. in 12.

De Ichoribus, & in quibus illi apparent, affectibus collectanea: *Lipsia* 1617. in 8. *Lugd.* 1639. in 12.

De usu Cerebri, secundum Aristotelem, Diatriba: *Lipsia* 1619. in 8. & *Lugd. Bat.* 1639. in 12.

Oratio de Barbarie: *Breslarvia* 1620. in 4.

Variarum lection, libri VI. in quibus loca multa Dioscoridis, Athenæi, Plinij, Hippocratis, Aristotelis, Galeni & aliorum, quæ illustrantur, quæ explicantur: *Lipsia* 1619. in 8.

Oratio in Promulgat. Privilegiorum extensorum Academiae Altorphinæ habita: *Altorphi* 1623. in 4.

Oratio in Creat. duorum Medic. Doct. d. XXIV. Novemb. An. M. DC. XXIII. habita: *ibid.* 1624. in 4.

De Thorace ejusque partibus commentarius tripartitus, in quo discutiuntur præcipuè ea, quæ inter Aristot. & Galenum controversa sunt: *Francos.* 1627. in fol.

Commentarii in Galeni de usu partium corporis humani, lib. XVII. cum variis lection. in utrumque codicem Græcum & Latinum: *ibid.* 1625. in fol.

De Generatione hominis libri quatuor, contra Mundinum Mundinum: *ibid.* 1629. in fol.

Epistolæ variæ extant cum Citta Medica Joh. Hornungi: *Norib.* 1625. in 4. & Epistolis Georgii Richteri: *ibid.* 1662. in 4.

Rejecta.

Rejectione Pathologica, quæ de Morbis formæ & materiæ
à Fernelio Argenterioque per somnium visis: *Holms-*
stadij 1639. in 8.

Notæ perpetuæ in Cl. Galeni de Ossibus ad Tirones librum:
ibid. 1630. in fol.

Pathologia parva, in qua methodus Galeni practica expli-
catur: *Iena* 1640. in 8. *Paris.* 1647. in 4.

De locis affectis libri tres: *Norib.* 1642 in 12.

Relatio historica judicij acti in campis Elysiis, coram Rha-
damanto, contra Galenum, cum approbatione Apol-
linis in Parnasso, communicata per Mercurium: *ibid.*
1642. in 12.

Animadversiones in Com. Montani libros quinque de mor-
bis, & Thomæ Erasti Anatonem eorundem, nec non
Ant. Erastica ejusdem Montani, cum auctario de caus-
sa continente: *Amsterod.* 1641. in 12.

Institutionum Medicarum libri sex: *Lugd. Bat.* 1645. in 4.

Institutionum suarum Medicarum Epitome in sex libros
digesta: *Parisijs* 1648. in 12. *Lugd. Bat. & Heidelb.*
1672. in 12.

De Medicamentis officinalibus tam simplicibus quàm com-
positis libri duo. Accesserunt quasi Paralipomena,
quæ vel ex animalibus vel mineralib. petuntur. Opus
triginta annorum; *Paris.* 1646. 1647. in 4.

Opuscula Medica in duas partes divisa: *Paris.* 1647. *Francos.*
1667. in 4.

Pro veritate opellæ tres: *Parisijs* 1647. in 4.

Digressio ad circulationem sanguinis in Anglia natam. Ex-
tat cum Jo. Riolani opusculo Anatomico: *ibid.* 1647.
in 4.

'*Exspiræus* in Aug. Buccium & Ludov. Buccaferreâ de Prin-
cipatu partium corporis, & Jul. Cæf. Claudinum, de sede
facultatum principum: *ibid.* 1647. in 4.

De calido innato & spiritib. syntagma: *Francos.* 1667. in 4.

De Methodo Medendi: *Lipsia* 1668. in 4.

Cardianastrophe admiranda, seu cordis inversio: *ibid.*
1671. in 4.

